

EASOn ohjeet ilman huoltajaa olevien lasten vastaanotto- olosuhteista: toimintaa koskevat vaatimukset ja indikaattorit

EASOn käytännön oppaiden sarja

Joulukuu 2018

EASOn ohjeet ilman huoltajaa olevien lasten vastaanotto- olosuhteista: toimintaa koskevat vaatimukset ja indikaattorit

EASOn käytännön oppaiden sarja

Joulukuu 2018

Vastuuvapauslauseke

Toimivaltaiset kansalliset viranomaiset eivät ole tehneet tälle käännökselle laatutarkastusta. Jos havaitset, että käännös ei ole kansallisen terminologian mukainen, ota yhteyttä [EASOon](#).

Käsikirjoitus valmistunut 27. elokuuta 2018.

Euroopan turvapaikka-asioiden tukivirasto tai kukaan Euroopan turvapaikka-asioiden tukiviraston puolesta toimiva henkilö ei ole vastuussa seuraavien tietojen mahdollisesta käytöstä.

Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto, 2018

Print	ISBN 978-92-9494-965-3	doi:10.2847/16835	BZ-01-18-726-FI-C
PDF	ISBN 978-92-9494-939-4	doi:10.2847/598598	BZ-01-18-726-FI-N

Vastuuvapauslauseke: Toimivaltaiset kansalliset viranomaiset eivät ole tehneet tälle käännökselle laatutarkastusta. Jos havaitset, että käännös ei ole kansallisen terminologian mukainen, ota yhteyttä [EASOon](#).

© Euroopan turvapaikka-asioiden tukivirasto, 2018

Jäljentäminen on sallittua, kunhan lähde mainitaan.

Kaikkien sellaisten kuvien tai muun aineiston käyttöön tai jäljentämiseen on pyydettävä lupaa suoraan tekijänoikeuden haltijalta, joiden tekijänoikeutta EASOlla ei ole.

Sisällys

Lyhenneluettelo	5
Johdanto	6
Alkusanat	6
Ilman huoltajaa olevien lasten haavoittuvuus	7
Lapsen edun periaate	7
Ohjeiden tarkoitus	10
Oikeudellinen kehys ja yleiset periaatteet	12
Rakenne ja muoto	14
Miten näitä ohjeita luetaan?	15
1. Ilman huoltajaa olevien lasten tiedottaminen, osallistuminen ja edustaminen	17
1.1 Tiedot	18
1.2 Osallistuminen	20
1.3 Edustus	20
2. Erityistarpeet ja turvallisuusriskit	22
2.1 Erityistarpeet	23
2.2 Turvallisuusriskit	25
3. Sijoittaminen	27
4. Päivittäinen huolenpito	30
5. Henkilöstö	34
6. Terveystenhoito	38
7. Opetus – valmistavat luokat ja ammatillinen koulutus	41
7.1 Koulutukseen ja muihin opetusjärjestelyihin pääsy	42
7.2 Valmistavat luokat	43
7.3 Ammatilliseen koulutukseen pääsy	44
8. Ruoka, vaatetus ja muut tarvikkeet kuin elintarvikkeet ja etuudet	45
8.1 Ruoka	46
8.2 Vaatetus ja muut tarvikkeet kuin elintarvikkeet	47
8.3 Päivittäisiin menoihin tarkoitettu raha	49
9. Asuminen	51
9.1 Sijainti	51
9.2 Infrastrukturi	52
9.3 Turvallisuus	56
9.4 Yleiset tilat	57
9.5 Puhtaanapito	58
9.6 Huolto	59
9.7 Viestintävälineet ja -palvelut	60
Liite I – Yhteenvedotaulukko	62

Lyhenneluettelo

CEAS	Euroopan yhteinen turvapaikkajärjestelmä
COM	Euroopan komissio
CRC	YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista (1989)
EASO	Euroopan turvapaikka-asioiden tukivirasto
EU	Euroopan unioni
EU+-maat	EU:n jäsenvaltiot sekä Norja ja Sveitsi
EU:n perusoikeuskirja	Euroopan unionin perusoikeuskirja
FRA	Euroopan unionin perusoikeusvirasto
GBV	Sukupuoleen perustuva väkivalta
MS	Euroopan unionin jäsenvaltio(t)
NGO	Valtiosta riippumaton järjestö
RCD, vastaanottodirektiivi	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/33/EU, annettu 26 päivänä kesäkuuta 2013, kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden vastaanottoa jäsenvaltioissa koskevista vaatimuksista (uudelleenlaadittu)
SOP	Pysyväisohje
UNHCR	YK:n pakolaisvaltuutettu

Johdanto

Alkusanat

Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin uudelleenlaaditussa versiossa (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/33/EU, annettu 26 päivänä kesäkuuta 2013, jäljempänä vastaanottodirektiivi) esitetään vaatimukset kansainvälisen suojelun hakijoiden vastaanotolle. Sen tavoitteena on varmistaa kohtuullinen elintaso ja tasavertaiset elinolosuhteet kaikissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa.

Vastaanottodirektiivi kuitenkin jättää varsin paljon harkintavaltaa sen määrittämiseen, mistä kohtuullinen elintaso koostuu ja miten se tulisi saavuttaa. Lisäksi kansallisten vastaanottojärjestelmien vastaanotto-olosuhteiden tarjoamisen rakenteessa ja ehdoissa on suuria eroja, ja siksi vastaanotto-olosuhteita koskevat vaatimukset ovat edelleen erilaisia jäsenvaltioissa sekä Norjassa ja Sveitsissä (EU+-maat). ⁽¹⁾

Euroopan muuttoliikeagendassa ⁽²⁾ on korostettu kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden selkeän vastaanottojärjestelmän tärkeyttä osana EU:n vahvaa yhteistä turvapaikkapolitiikkaa. Agendan mukaan tarvitaan etenkin lisäohjeistusta, jotta vastaanotto-olosuhteita koskevia vaatimuksia voidaan parantaa kaikissa jäsenvaltioissa.

Haavoittuvassa asemassa olevien maahanmuuttajien ja erityisesti lasten, myös ilman huoltajaa olevien lasten, saapuminen EU:hun aiheuttaa huomattavia haasteita kansallisille järjestelmille ja viranomaisille, myös lapsensuojelujärjestelmille. Näihin järjestelmiin kohdistuu koko ajan enemmän painetta, koska niillä on muun muassa oltava pätevää henkilöstöä erityistarpeisiin puuttumiseksi ja niihin varautumiseksi, ja niiden on tarjottava asianmukaisia asuntoja sekä lisäresursseja koulutukseen ja estettävä lapsia katoamasta.

EASOn ohjeita vastaanotto-olosuhteista: toimintaa koskevat vaatimukset ja indikaattorit (2016) sovelletaan kaikkiin kansainvälisen suojelun hakijoihin, mutta näissä ohjeissa keskitytään seikkoihin, jotka koskevat ilman huoltajaa olevien lasten erityisiä vastaanotto-olosuhteita ⁽³⁾ sekä heidän erityistarpeitaan. **Haavoittuvuutensa** vuoksi muuttoliikkeessä mukana olevat lapset ja erityisesti ilman huoltajaa olevat lapset tarvitsevat erityistä ja asianmukaista suojelua. Siksi näissä ohjeissa esitetyissä vaatimuksissa ja indikaattoreissa käsitellään ilman huoltajaa olevien lasten erityistarpeita ⁽⁴⁾. Ohjeissa esitetyjä vaatimuksia ja indikaattoreita voidaan kuitenkin soveltaa myös huoltajan kanssa tuleviin lapsiin. Ne koskevat muun muassa lasten erityisten vastaanottotarpeiden tunnistamista, terveydenhoitoa, koulutusta sekä vapaa-aikaa ja ryhmätoimintaa. Huoltajan kanssa saapuvien lasten vastaanottotarpeita käsitellään jossain määrin myös edellä mainituissa *EASOn ohjeissa vastaanotto-olosuhteista* (2016).

Ohjeiden **yleisenä tavoitteena** on tukea EU+-maita vastaanottodirektiivin keskeisten säännösten täytäntöönpanossa, kun varmistetaan ilman huoltajaa oleville lapsille riittävä elintaso, jossa otetaan myös huomioon heidän erityiset vastaanottotarpeensa.

Ohjeet on laadittu palvelemaan **monia tarkoituksia**:

- *poliittisella tasolla* ne toimivat työkaluna, jolla tuetaan uudistusta tai kehittämistä ja joka luo puitteet vastaanottoa koskevien vaatimusten laatimiselle tai edelleen kehittämiseksi
- *toiminnallisella tasolla* niitä voivat käyttää vastaanottoviranomaiset/-toimijat ja erityisesti ilman huoltajaa olevien lasten kanssa työskentelevät tukemaan vastaanottoyksikön suunnittelua/käyttöä, antamaan asianmukaista hoivaa erityistarpeiden mukaan ja/tai tukemaan työntekijöitä ja heidän koulutustaan.

Kohderyhmänä näissä ohjeissa, jotka koskevat ilman huoltajaa olevien lasten vastaanotto-olosuhteita, ovat ilman huoltajaa olevien lasten kanssa työskentelevät sekä poliittiset päättäjät. Ohjeissa keskitytään vastaanottoviranomaisiin, ja se on laadittu vastaanottohenkilöstöä silmällä pitäen. Sen osia voidaan kuitenkin soveltaa muuhunkin henkilöstöön asemasta ja ammatista riippumatta. Näin ollen **ilman huoltajaa olevien lasten kanssa työskentelevillä** tarkoitetaan kaikkia henkilöitä, jotka ovat välittömässä yhteydessä ilman huoltajaa olevien lasten

⁽¹⁾ Ks. Euroopan unionin perusoikeusvirasto *Current migration situation in the EU: Oversight of reception facilities with reference to oversight of reception facilities for children*, s. 4.

⁽²⁾ Euroopan komissio, *komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: Euroopan muuttoliikeagenda*, 13. toukokuuta 2015, COM(2015) 240; ks. Lasten suojelusta muuttoliikkeen yhteydessä *Euroopan komission tiedonanto Euroopan parlamentille: Lasten suojelu muuttoliikkeen yhteydessä*, 12. huhtikuuta 2017, COM(2017) 211 final, 4 osasto, s. 8 ja sitä seuraavat sivut.

⁽³⁾ Ilman huoltajaa olevan lasten määritelmä on sivulla 12 ja sitä seuraavat sivut.

⁽⁴⁾ EASOn vastaanottoviranomaisten verkostossa käytyjen keskustelujen perusteella ja *Euroopan komission Euroopan parlamentille antaman tiedonannon: Lasten suojelu muuttoliikkeen yhteydessä*, 12. huhtikuuta 2017, COM(2017) 211 final, mukaisesti ilman huoltajaa olevien lasten vastaanottoa koskeviin toiminnallisiin vaatimuksiin ja indikaattoreihin liittyvien ohjeiden laatiminen on määritetty verkostossa ensisijaiseksi kehittämistoimeksi vuonna 2017.

kanssa vastaanotossa, riippumatta heidän työnantajastaan (valtio tai kunnat, hallitustenväliset järjestöt, valtiosta riippumattomat järjestöt, kansalaisjärjestöt, yksityiset alihankkijat jne.). Heihin kuuluvat erityisesti sosiaalityöntekijät, opetus- ja terveydenhuoltohenkilöstö, rekisteröintivirkailijat, tulkit, tilahuoltajat, hallinto-/koordinoitihenkilöstö sekä edustajat.

Lisäksi ohjeita voidaan käyttää **perusteena kehitettäessä valvontajärjestelmiä**, joilla arvioidaan kansallisten vastaanottojärjestelmien laatua.

Tämä asiakirja on laadittu Euroopan turvapaikka-asioiden tukiviraston (EASOn) määrittämän laatumatriisimenetelmän mukaisesti. Asiakirjan on laatinut jäsenvaltioiden asiantuntijoista koostuva työryhmä, ja siinä on otettu huomioon vastaanoton ja perusoikeuksien alan viiteryhmän alustavat lausunnot ja kuuleminen. Viiteryhmään kuuluvat muun muassa Euroopan komissio, EU:n perusoikeusvirasto (FRA), Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisasiain päävaltuutettu (UNHCR), Euroopan pakolais- ja ihmisoikeusjärjestöjen neuvottelukunta (ECRE) ja Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö (IOM). Ennen lopullista ohjeiden hyväksymistä on kuultu EU+-maiden muodostamaa EASOn vastaanottoviranomaisten verkostoa, ja EASOn hallituneuvosto on virallisesti hyväksynyt ohjeet.

Ilman huoltajaa olevien lasten haavoittuvuus

Ilman huoltajaa muuttoliikkeen yhteydessä olevat lapset tarvitsevat asianmukaista erityissuojelua ⁽⁵⁾. He ovat erityisen haavoittuvassa asemassa, sillä he ovat alaikäisiä, kaukana kotoaan ja erossa vanhemmistaan tai hoitajistaan. He ovat alttiina vaaroille, ja he ovat mahdollisesti nähneet äärimmäistä väkivaltaa tai joutuneet hyväksikäytön, ihmiskaupan tai fyysisen tai henkisen väkivallan tai seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi ennen saapumistaan EU:n alueelle tai EU:n alueelle saavuttuaan. He voivat olla vaarassa syrjäytyä ja ajautua rikolliseen toimintaan tai olla alttiina radikalisoitumiselle. Ilman huoltajaa olevat lapset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa oleva ryhmä, jolloin ympäristö voi vaikuttaa heihin helpommin. Ilman huoltajaa olevia tyttöjä uhkaa erityisesti pakko- ja lapsiavioliitto, sillä perheiden tilanne on usein vaikea tai perheet haluavat saada tyttärensä avioliittoon suojellakseen heitä enemmältä seksuaaliselta väkivallalta. Ilman huoltajaa olevilla tytöillä voi lisäksi jo olla vastuullaan omia lapsia. Lisäksi ilman huoltajaa olevat vammaiset lapset ovat erityisen heikossa asemassa, sillä heillä on suuri riski joutua väkivallan uhreiksi. Ilman huoltajaa olevat lapset voivat myös olla erityisen heikossa asemassa sukupuoli-identiteettinsä, seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuolen ilmaisunsa vuoksi. Näin ollen lasten ja erityisesti ilman huoltajaa olevien lasten, suojele muuttoliikkeen yhteydessä ja heidän etujensa noudattamisen varmistaminen tilanteesta riippumatta ja kaikissa muuttoliikkeen vaiheissa kuuluvat unionin ensisijaisiin tavoitteisiin ⁽⁶⁾.

Ilman huoltajaa olevien lasten haavoittuvuuden arviointi ja tarpeisiin puuttuminen eivät tarkoita, että heidän vahvuuksiaan ei pitäisi ottaa huomioon. Haavoittuvuuteen on keskityttävä, mutta sen ei pitäisi rajoittaa sellaisten asianmukaisten toimintalinjojen, tuki- ja hoivakäytäntöjen kehittämistä, jotka on mukautettu ilman huoltajaa olevien lasten tarpeisiin ja valmiuksiin ja joissa otetaan huomioon heidän kestävyytensä. ⁽⁷⁾

Lapsen edun periaate

Riippumatta muuttoliike- tai pakolaisasemasta ilman huoltajaa olevilla lapsilla on ennen kaikkea oikeus kaikkiin vuoden 1989 Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimuksessa (CRC) vahvistettuihin oikeuksiin. Yleissopimuksen 3 artiklassa todetaan: ”Kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimiä toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.” Lapsen oikeuksien komitea on antanut yleiskommentteja virallisten ohjeiden laatimiseksi jäsenvaltioiden yleissopimuksen tulkinnasta ja täytäntöönpanosta. Lapsen oikeuksien komitean asiaankuuluvia yleiskommentteja lapsen edun periaatteesta ilman huoltajaa olevien lasten osalta ovat muun muassa

- yleiskommentti nro 12 (2009) lapsen oikeudesta tulla kuulluksi
- yleiskommentti nro 14 (2013) lapsen edusta
- yleiskommentti nro 22 (2017) yleisistä periaatteista lasten ihmisoikeuksista kansainvälisen muuttoliikkeen yhteydessä. ⁽⁸⁾

⁽⁵⁾ Euroopan komissio, *komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Lasten suojele muuttoliikkeen yhteydessä* 12. huhtikuuta 2017, COM(2017) 211 final.

⁽⁶⁾ Euroopan komissio, *komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Lasten suojele muuttoliikkeen yhteydessä* 12. huhtikuuta 2017, COM(2017) 211 final.

⁽⁷⁾ Ks. Björklund, *Unaccompanied refugee minors in Finland - Challenges and good practices in a Nordic context*, 2015 (haettu 24. heinäkuuta 2018); Vervliet, *The trajectories of unaccompanied refugee minors: Aspirations, agency and psychosocial wellbeing*, 2013.

⁽⁸⁾ YK:n siirtotyöläisten ja heidän perheidensä oikeuksia käsittelevän komitean (CMW) yhteinen yleiskommentti nro 2 (2017, lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 22 (2017) yleisistä periaatteista, jotka koskevat lasten ihmisoikeuksia kansainvälisen muuttoliikkeen yhteydessä, 16. marraskuuta, 2017, CMW/GC/3-CRC/GC/22, <http://www.refworld.org/docid/5a1293a24.html>.

Lapsen edun periaate on kokonaisvaltaisesti mukana kaikissa Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän oikeudellisissa välineissä. Vastaanottodirektiivin 23 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu pannessaan täytäntöön vastaanottodirektiivin alaikäisiä koskevia säännöksiä. Euroopan unionin perusoikeuskirjan 24 artiklassa todetaan, että ”kaikissa lasta koskevissa viranomaisten tai yksityisten laitosten toiminna on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu”. Vastaanottodirektiiviä soveltaessaan jäsenvaltioiden pitäisi näin ollen pyrkiä varmistamaan, että lapsen edun periaatetta noudatetaan täysimääräisesti lapsen oikeuksien yleissopimuksen ja EU:n perusoikeuskirjan mukaisesti ⁽⁹⁾.

Arvioidessaan lapsen etua EU+-maiden on erityisesti otettava huomioon seuraavat tekijät:

- mahdollisuudet perheenyhdistämiseen
- lapsen hyvinvointi ja sosiaalinen kehitys, ottaen erityisesti huomioon lapsen tausta
- turvallisuutta ja turvatoimia koskevat näkökohdat erityisesti, jos lapsella on riski joutua ihmiskaupan uhriksi
- lapsen näkemykset hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti ⁽¹⁰⁾.

Lisätietoa saa EASOn *käytännön ohjeista lapsen edusta turvapaikkamenettelyissä* (tulossa). Siinä tehdään yleiskatsaus lapsen edun periaatteeseen ja esitetään asiaankuuluva terminologia, edellytykset ja suojalausekkeet, haavoittuvuus- ja riski-indikaattorit ja ohjeet lapsen edun arviointiin. ⁽¹¹⁾

Lapsen edun periaatteen soveltaminen on näiden ohjeiden sisältämien vaatimusten ja indikaattorien kiinteä osa, ja se on otettava huomioon vastaanotto-olosuhteita järjestettäessä kansallisissa järjestelmissä. Lapsen edun periaatteen toteuttaminen käytännössä edellyttää monien tekijöiden arviointia ja tietojen hankkimista **edun arvioinnin** yleistä prosessia varten. Osallistumista, erityistarpeita ja riskejä sekä sijoittamista, päivittäistä huolenpitoa ja terveydenhoitoa koskevissa luvuissa käsitellään yksityiskohtaisesti useita tarpeellisia ja ehdotettuja näkökulmia, jotka kuuluvat edun arviointiin.

Arviointeja tekevät ne, jotka ovat välittömässä yhteydessä ilman huoltajaa oleviin lapsiin vastaanotossa, ja edun arvioinnin monialainen luonne on otettava huomioon. Edun arvioinnin monialainen luonne tarkoittaa, että erityyppisten ammattihenkilöiden näkökulmat ja mielipiteet ovat merkityksellisiä tiettyä asiaa koskevassa päätöksenteossa, ja ne otetaan huomioon (esimerkiksi edustajat, hoivatyöntekijät, sosiaaliavustajat, psykologit, lääkärit, opettajat).

Arviointeja tehdään eri vaiheissa saapumisen jälkeen. Vastaanottodirektiivin 22 artiklan mukaan erityisten vastaanottotarpeiden arviointi on aloitettava kohtuullisen ajan kuluessa kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen tekemisestä. Direktiivin määräysten mukaan jäsenvaltioiden on lisäksi varmistettava, että nämä erityiset vastaanottotarpeet arvioidaan myös, jos ne ilmenevät turvapaikkamenettelyn myöhemmässä vaiheessa. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansainvälisen suojelun hakijoille, joilla on erityisiä vastaanottotarpeita, vastaanottodirektiivin mukaisesti myönnettävässä tuessa otetaan huomioon heidän erityiset vastaanottotarpeensa koko turvapaikkamenettelyn ajan.

Siksi joka tapauksessa on tehtävä välitön alustava arviointi, joka kattaa haavoittuvuuden, erityistarpeet ja riskit (ks. luku 2 Erityistarpeet ja turvallisuus), ja samassa vaiheessa on aloitettava edun arviointi. Edellä mainitut arvioinnit on tehtävä kokonaisvaltaisesti ja säännöllisesti yhdistettynä jatkuviin edun arviointeihin kaikissa lapsia koskevissa toiminna ja päätöksissä.

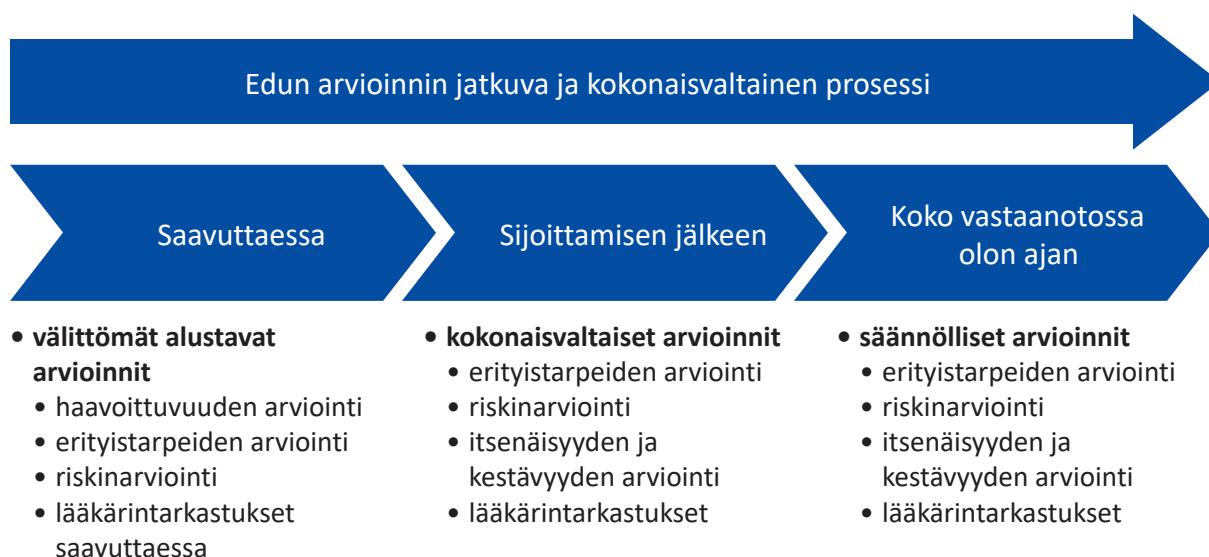
⁽⁹⁾ Vastaanottodirektiivin johdanto-osan 9 kappale.

⁽¹⁰⁾ Vastaanottodirektiivin 23 artikla.

⁽¹¹⁾ Lisäohjeita lapsen edun periaatteesta: UNHCR, *Safe and Sound*, 2014 (haettu 24. huhtikuuta 2018); UNHCR/International Rescue Committee, *Field Handbook for the Implementation of UNHCR BID Guidelines*, 2011; UNHCR, *Guidelines on Determining the Best Interests of the Child*, 2008.

Kaavio 1. Lapsen etu. Muokattu EASOn käytännön oppaasta lapsen edusta turvapaikkamenettelyissä (tulossa).

Kaavio 2. Arvioinnin vaiheet.

Ohjeiden tarkoitus

Vastaanottodirektiivin mukaisesti tämän asiakirjan tarkoituksena on antaa ohjeita vastaanotto-olosuhteista, jotka koskevat

ilman huoltajaa olevia lapsia, jotka hakevat kansainvälistä suojelua ja/tai oleskelevat vastaanottoyksikössä.

Vaikka vastaanottodirektiivissä ei mainita näitä ohjeita, ne pitäisi ottaa huomioon myös sellaisten ilman huoltajaa olevien lasten vastaanotossa, jotka ovat vastaanotossa mutta eivät ole tehneet hakemusta kansainvälisestä suojelusta, jotta oikeus syrjimättömyyteen voidaan ottaa asianmukaisesti huomioon (lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 2 artikla).

Kussakin seuraavassa alakohdassa keskitytään soveltamisalan kolmeen osaan (eli ilman huoltajaa oleviin lapsiin, kansainvälisen suojelun hakemukseen sekä sijaintiin ja tiloihin).

Ilman huoltajaa olevat lapset

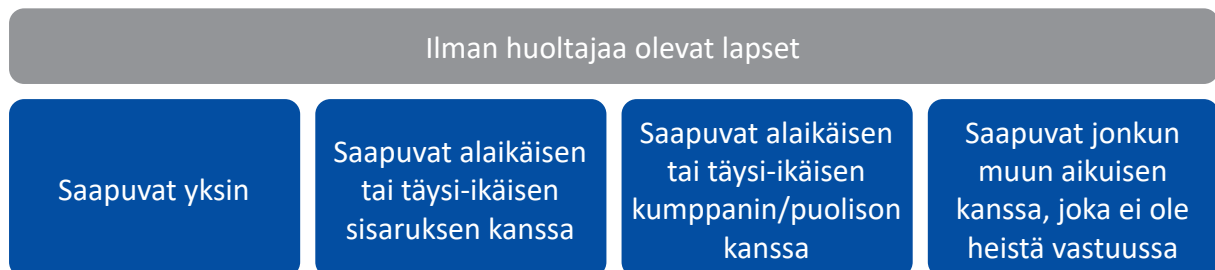
Sovellettaessa näitä ohjeita ja vastaanottodirektiivin 2 artiklan e alakohdan mukaisesti ilman huoltajaa oleva lapsi on

alaikäinen, joka saapuu jäsenvaltioiden alueelle ilman hänestä joko asianomaisen jäsenvaltion lainsäädännön tai käytännön mukaisesti vastuussa olevaa aikuista, niin kauan kuin hän ei tosiasiallisesti ole tällaisen henkilön huostassa; tämä tarkoittaa myös alaikäistä, joka jää ilman huoltajaa sen jälkeen, kun hän on saapunut jäsenvaltioiden alueelle. ⁽¹²⁾

Näissä ohjeissa käsite 'vailla huoltajaa olevat lapset' kuuluu ilman huoltajaa olevien lasten määritelmään. ⁽¹³⁾

Oletus siitä, että lapsi on ilman huoltajaa vastaanottodirektiivin mukaisesti, ei muutu, jos lapsi tulee jäsenvaltion alueelle yhdessä seuraavien kanssa:

- alaikäinen tai täysi-ikäinen sisarus
- alaikäinen tai täysi-ikäinen kumppani/puoliso, ja/tai
- perheenjäseniä, sukulaisia tai muita aikuisia kuin sukulaisia, jotka eivät ole hänestä vastuussa asianomaisen lainsäädännön tai käytännön mukaisesti.

Kaavio 3. Ilman huoltajaa olevat lapset (soveltamisala).

Yksin saapuvat lapset

Lapsilla, jotka saapuvat jäsenvaltion alueelle yksin, ei ole mukanaan heistä asianomaisen jäsenvaltion lain tai käytännön mukaisesti vastuussa olevaa aikuista, ja he kuuluvat siksi näiden ohjeiden soveltamisalaan.

Alaikäisen tai täysi-ikäisen sisaruksen kanssa saapuvat lapset

Kaksi alaikäistä sisarusta on kaksi sukulaissuhteessa ilman huoltajaa olevaa lasta. Täysi-ikäinen sisarus ei ole toisesta alaikäisestä sisaruksesta vastuussa oleva aikuinen. Lapsilla, jotka saapuvat täysi-ikäisen sisaruksen kanssa, ei siten

⁽¹²⁾ Alkuperäisen vastaanottodirektiivin 2 artiklan d alakohdan mukaan lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiaasta kolmannen maan kansalaista tai kansalaisuudetonta henkilöä. Käsitteet 'lapsi' ja 'alaikäinen' katsotaan synonyymeiksi (tarkoittavat alle 18-vuotiaasta henkilöä), ja tässä asiakirjassa käytetään molempia käsitteitä. 'Lapsi' on kuitenkin ensisijainen käsite. Käsite 'alaikäinen' valitaan, kun sitä käytetään yksiselitteisesti säädöksessä tai tietyssä artikkelissa (esimerkiksi EU:n turvapaikkasäännöstössä).

⁽¹³⁾ EU:n turvapaikkasäännöstössä ei ole määritelmää vailla huoltajaa oleville lapsille. YK:n lapsen oikeuksien komitean *alkuperämaansa ulkopuolella olevista ilman huoltajaa ja vailla huoltajaa olevista alaikäisistä antaman yleiskommentin nro 6* (2005) mukaan vailla huoltajaa oleva lapsi on lapsi, joka saapuu jäsenvaltion alueelle ilman hänestä joko asianomaisen jäsenvaltion lainsäädännön tai käytännön mukaisesti vastuussa olevaa aikuista (siis vailla vastuussa olevaa aikuista) mutta ei välttämättä vailla muita sukulaisia.

ole mukanaan heistä jäsenvaltion lain tai käytännön mukaisesti vastuussa olevaa aikuista, ja he kuuluvat näiden ohjeiden soveltamisalaan.

Alaikäisen tai täysi-ikäisen kumppanin/puolison kanssa saapuvat lapset

Lapsen täysi-ikäinen kumppani/puoliso ei ole alaikäisestä kumppanista/puolisosta vastuussa oleva aikuinen. Lapsilla, jotka saapuvat täysi-ikäisen kumppanin/puolison kanssa, ei siten ole mukanaan heistä jäsenvaltion lain tai käytännön mukaisesti vastuussa olevaa aikuista, ja he kuuluvat näiden ohjeiden soveltamisalaan.

Muiden aikuisten kuin vanhempien kanssa saapuvat lapset

Lapsilla, jotka saapuvat muiden aikuisten kuin vanhempiensa kanssa, ei ole saapumishetkellä mukanaan heistä jäsenvaltion lain tai käytännön mukaisesti vastuussa olevaa aikuista, ja he kuuluvat näiden ohjeiden soveltamisalaan.

Kansainvälisen suojelun hakeminen

Vastaanottodirektiivin mukaisesti ohjeissa keskitytään ilman huoltajaa oleviin lapsiin kaikissa kansainvälisen suojelun hakemusmenettelyjen vaiheissa ja tyypeissä. Tämä koskee myös ilman huoltajaa olevia lapsia, jotka ovat kolmannen maan kansalaisia tai kansalaisuudettomia henkilöitä, jotka ovat tehneet kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen, josta ei vielä ole tehty lopullista päätöstä. Se koskee myös niitä ilman huoltajaa olevia lapsia, joiden kansainvälistä suojelua koskevasta hakemuksesta on tehty kielteinen päätös, niin kauan kuin he ovat vastaanotossa.

Kansainvälistä suojelua koskevat hakemukset

Kansainvälisen suojelun hakijat

Hakijat, joiden hakemus kansainvälisestä suojelusta on eväty

Kaavio 4. Kansainvälisen suojelun hakijat (soveltamisala).

Muut kuin kansainvälisen suojelun hakijat: kuten edellä mainittiin, nämä ohjeet on otettava huomioon myös silloin, kun otetaan vastaan ilman huoltajaa olevia lapsia, jotka eivät ole hakeneet kansainvälistä suojelua mutta jotka ovat vastaanotossa.

Ilman huoltajaa olevien lasten vastaanottoyksikkö

Jotta kansainvälisen suojelun hakijoille voidaan varmistaa yhdenvertainen kohtelu koko EU:ssa, vastaanottodirektiiviä olisi sovellettava kaikissa kansainvälisen suojelun hakemusmenettelyjen vaiheissa ja tyypeissä sekä kaikissa paikoissa ja tiloissa, joissa kansainvälisen suojelun hakijoita on ⁽¹⁴⁾. Siksi ohjeiden soveltamisalaan kuuluvat kaikki paikat ja tilat, joissa on ilman huoltajaa olevia lapsia.

Huolenpito sijoitusperheessä ⁽¹⁵⁾ on asianmukainen ja usein ensisijainen ja kustannustehokas tapa ilman huoltajaa olevien lasten asumiseen. On kuitenkin pantava merkille, että sijoitusperheiden hallinnointia koskevat vaatimukset eivät kuulu näiden ohjeiden soveltamisalaan. Tämä johtuu siitä, että sijoitusperheiden henkilökohtaiset ja rakenteelliset puitteet eroavat edellä mainituista ilman huoltajaa oleville lapsille varatuista paikoista ja tiloista.

Useimmissa EU+-maissa ilman huoltajaa olevat lapset majoitetaan nimenomaisesti ilman huoltajaa oleville lapsille tarkoitettuihin erillisiin vastaanottoyksikköihin, ilman huoltajaa oleville lapsille tarkoitettuihin osiin yleisissä vastaanottoyksiköissä, yleisiin vastaanottoyksikköihin tai sijoitusperheisiin. Näissä ohjeissa esitetään vaatimukset ja indikaattorit ilman huoltajaa olevien lasten vastaanotto- ja huolenpitoyksiköille, joita ovat muun muassa majoituskeskukset, pienen mittakaavan vastaanottorakenteet, yleiset lastenhoitoyksiköt ja (jaettavat) erilliset asunnot. Ohjeita sovelletaan aina, kun kyse on vastaanottodirektiivin mukaisesta vastaanotosta.

⁽¹⁴⁾ Vastaanottodirektiivin johdanto-osan 8 kappale.

⁽¹⁵⁾ Vastaanotosta ja elämisestä perheissä on tietoa julkaisussa NIDOS, *Reception and Living in Families (RLF)*, loppuraportti, 2015; *Alternative Family Care (ALFACA)* -hankkeista ja -työkaluista on tietoa Euroopan edunvalvontalaitosten verkoston (ENGI) julkaisussa *Alternative Family Care (ALFACA)*.

Ilman huoltajaa olevien lasten majoittamiseen tarkoitetut paikat ja tilat

Majoituskeskukset

Pienen mittakaavan
vastaanottorakenteet

Yleiset
lastenhoitoyksiköt

(Jaettavat) erilliset
asunnot

Kaavio 5. Paikat ja tilat (soveltamisala).

Sanotun rajoittamatta kansainvälisen suojelun hakijoiden yhdenvertaista jakamista jäsenvaltioiden alueella säänteleviä kansallisia järjestelmiä kysymykset sijoittamisesta olisi tulkittava ja pantava täytäntöön täysin edellä mainittujen lapsen edun periaatteen ja perheen yhtenäisyyttä koskevan periaatteen mukaisesti, ja siinä olisi otettava huomioon ilman huoltajaa olevien lasten mahdolliset erityiset vastaanottotarpeet. Kun ilman huoltajaa olevat lapset majoitetaan laitoksiin, kyseiset tilat on mukautettava lasten erityistarpeisiin ja niiden henkilökunnan on oltava pätevä ottamaan huomioon ilman huoltajaa olevien lasten tarpeet. Luvussa 3 on yksityiskohtaisia ohjeita sijoittamisesta.

Ohjeiden tarkoituksena ei ole määrätä, millaisella menetelmällä vastaanotto-olosuhteet järjestetään, jotta ne ovat riittäviä. Ellei muuta ole mainittu, tässä asiakirjassa esitetyt vaatimukset ja indikaattoreita sovelletaan vastaanotto-olosuhteiden järjestämiseen riippumatta siitä, järjestetäänkö ne luontoissuorituksina, rahallisena etuutena vai arvostelein. Tässä lähestymistavassa noudatetaan vastaanottodirektiivin 2 artiklan g kohtaa, jossa luetellaan vastaanotto-olosuhteiden järjestämistä koskevat yksityiskohtaiset säännöt.

Oikeudellinen kehys ja yleiset periaatteet

Ilman huoltajaa olevien lasten suojeluun liittyy monia oikeuksia kansainvälisellä, alueellisella ja kansallisella tasolla.

Ilman huoltajaa olevien lasten vastaanotto-olosuhteiden oikeudellinen kehys

YK:n yleissopimus lasten
oikeuksista

Euroopan unionin
lainsäädäntö

Jäsenvaltioiden
oikeudellinen ja
poliittinen kehys

Kaavio 6. Oikeudellinen kehys.

Kansainvälisen lainsäädännön nojalla lasten suojelun tärkein oikeudellinen väline on lastenoikeuksia koskeva yleissopimus. Lapsen oikeuksien komitean asiaankuuluvia yleiskommentteja lapsen edun periaatteesta ilman huoltajaa olevien lasten osalta ovat muun muassa edellä mainitut:

- yleiskommentti nro 6 (2005) ilman huoltajaa olevien ja perheestään eroon joutuneiden lasten kohtelusta kotimaansa ulkopuolella
- yleiskommentti nro 13 (2011) lapsen oikeudesta elää vapaana kaikista väkivallan muodoista.

Euroopan unionin neuvosto ja jäsenvaltioiden hallitusten edustajat antoivat lasten suojelusta muuttoliikkeen yhteydessä päätelmät ⁽¹⁶⁾, joissa vahvistettiin, että lapsilla on muuttoliikkeen yhteydessä oikeus saada suojaa EU:n lainsäädännön asiaankuuluvien säännösten, muun muassa EU:n peruskirjan, ja lapsen oikeuksia koskevan kansainvälisen lainsäädännön mukaisesti.

Lasten suojelusta muuttoliikkeen yhteydessä annetussa tiedonannossa esitetään monia toimia, jotka on otettava huomioon tai joiden täytäntöönpanoa on parannettava EU:ssa ja jäsenvaltioissa, jotta voidaan varmistaa kaikkien maahantulijalasten tehokas suojelu, ja kehoitetaan tehostamaan toimia kaikissa muuttoliikkeen vaiheissa ⁽¹⁷⁾. Jäsenvaltioita kannustetaan muun muassa

⁽¹⁶⁾ Euroopan unionin neuvosto, *neuvoston päätelmät lapsen oikeuksien edistämisestä ja suojaamisesta*, 3. huhtikuuta 2017, asiakirja 7775/17; Euroopan unionin neuvosto, *Euroopan unionin neuvoston ja jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätelmät lasten suojelusta muuttoliikkeen yhteydessä*, 8. kesäkuuta 2017, asiakirja 10085/17.

⁽¹⁷⁾ Euroopan komissio, *komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Lasten suojelu muuttoliikkeen yhteydessä*, 12. huhtikuuta 2017, COM(2017) 211 final, 4 osasto, s. 8 ja sitä seuraavat sivut.

- varmistamaan, että lasten haavoittuvuudesta ja tarpeista tehdään yksilöllinen sukupuoli- ja ikänäkökohdat huomioon ottava arviointi lasten saapuessa maahan ja että tämä arviointi otetaan huomioon kaikissa myöhemmissä menettelyissä
- varmistamaan, että kaikki lapset pääsevät nopeasti terveydenhuollon (myös ehkäisevän hoidon) ja psykososiaalisen tuen piiriin samoin kuin osallistavan virallisen koulutuksen piiriin asemasta riippumatta
- varmistamaan, että ilman huoltajaa oleville lapsille on tarjolla useita vaihtoehtoisia sijoituspaikkoja, myös sijoitusperhe tai muu perhemäinen yhteisö
- varmistamaan lastensuojelupolitiikan noudattaminen kaikissa laitoksissa, jotka vastaanottavat lapsia, esimerkiksi nimittämällä lastensuojelusta vastaava henkilö
- varmistamaan, että lasten vastaanotolle muuttoliikkeen yhteydessä on käytössä asianmukainen ja tehokas valvontajärjestelmä.

Vastaanotto-olosuhteita koskeva direktiivi (2013/33/EU)

IV LUKU

Haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä koskevat säännökset

21 artikla
Yleisperiaate

22 artikla
Haavoittuvassa
asemassa olevien
henkilöiden erityisten
vastaanottotarpeiden
arvioiminen

23 artikla
Alaikäiset

24 artikla
Ilman huoltajaa
olevat alaikäiset

Kaavio 7. Vastaanottodirektiivin mukainen oikeudellinen kehys.

Vastaanottodirektiivillä varmistetaan, että kaikille lapsille taataan vastaanotto-olosuhteiden vakiotaso. Vastaanottodirektiivin 21 artiklassa määritellään kansainvälisen suojelun haavoittuvassa asemassa olevien hakijoiden erityisluokat (myös ilman huoltajaa olevat lapset) ja veloitetaan valtiot ottamaan huomioon näiden haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden erityinen tilanne. Vastaanottodirektiivin 22 artiklassa säädetään haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden erityisten vastaanottotarpeiden arvioimisesta. Vastaanottodirektiivin 23 artiklalla pyritään varmistamaan, että lapsen etu otetaan ensisijaisesti huomioon. Vastaanottodirektiivin 24 artiklassa vahvistetaan säännöt ilman huoltajaa olevien lasten vastaanotolle ja käsittelylle.

Lapsen edun periaatteen lisäksi seuraavat periaatteet ovat tämän asiakirjan sisältämien vaatimusten ja indikaattorien kiinteä osa, ja ne on otettava huomioon vastaanotto-olosuhteita järjestettäessä kansallisessa järjestelmässä:

- **Avoimuus ja vastuuvollisuus:** Vastaanotto-olosuhteiden järjestämisen on perustuttava avoimiin ja tasapuolisiin sääntöihin ja päätöksentekomenettelyihin. Vaikka on tärkeää ottaa mukaan myös muita tahoja (esimerkiksi kansalaisjärjestöt, yksityinen sektori jne.) tiettyjen tehtävien toteuttamiseen kansallisissa vastaanottojärjestelmissä, kokonaisvastuu mahdollisimman suuresta avoimuudesta ja vastuullisuudesta on kuitenkin asianmukaisella vastaanottoviranomaisella.
- **Luottamuksellisuus:** Sovellettaessa näiden ohjeiden vaatimuksia ja indikaattoreita noudatetaan kansallisessa ja kansainvälisessä lainsäädännössä säädettyjä luottamuksellisuussääntöjä kaiken sellaisen tiedon osalta, jonka ilman huoltajaa olevien lasten kanssa työskentelevät saavat työssään.
- **Osallistuminen:** vastaanottodirektiivin 18 artiklan 8 kohdan mukaisesti ja jotta lasten EU:n peruskirjan ja lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisia lasten osallistumisoikeuksia voidaan kunnioittaa, vastaanottoviranomaisia kannustetaan voimakkaasti helpottamaan kaikkien ilman huoltajaa olevien lasten osallistumista ja toimimista vastaanotto-olosuhteiden aineellisten voimavarojen ja ilmapiiriin vaikuttavien tekijöiden hoitamisessa.
- **Syrjimättömyys:** kaikille ilman huoltajaa oleville lapsille on järjestettävä tasapuoliset vastaanotto-olosuhteet ilman syrjintää.

Rakenne ja muoto

Asiakirjassa keskitytään ohjeiden antamiseen erityisistä vastaanottotarpeista, niiden määrittämisestä, arvioinnista ja täyttämisestä sekä kansallisissa vastaanottojärjestelmissä ilman huoltajaa oleville lapsille tarjottavien vastaanotto-olosuhteiden järjestämisestä. Kaikissa näissä osioissa esitetyt vaatimukset ovat tärkeitä, kun varmistetaan, että vastaanotto-olosuhteet järjestetään vastaanottodirektiivin mukaisesti.

Tämän johdannon jälkeen ohjeet alkavat lyhyellä osiolla, jonka otsikko on ”Miten näitä ohjeita luetaan?”. Siinä selvennetään käytettyjä käsitteitä. Sen jälkeen ohjeissa on yhdeksän osiota, joissa käsitellään seuraavia aiheita:

1. Ilman huoltajaa olevien lasten tiedottaminen, osallistuminen ja edustaminen
2. Erityistarpeet ja riskit
3. Sijoittaminen
4. Päivittäinen huolenpito
5. Henkilöstö
6. Terveystenhoito
7. Koulutus
8. Ruoka, vaatetus ja muut tarvikkeet kuin elintarvikkeet ja etuudet
9. Asuminen.

Jokainen osio sisältää tietyt yhteiset vaatimukset, joita sovelletaan kaikkien EU+-maiden kansallisissa vastaanottojärjestelmissä. Jokaiseen vaatimukseen on liitetty oleellisia indikaattoreita, jotka helpottavat sen arvioimista, onko vaatimus täytetty. Näiden ohjeiden eri osioihin on liitetty indikaattoreita, joilla mitataan, onko asianmukaiset järjestelyt tehty erityisten vastaanottotarpeiden huomioon ottamiseksi kansallisessa vastaanottojärjestelmässä. Indikaattoria koskevia lisäselityksiä löytyy tarvittaessa ”Lisätietoja”-otsikon alta.

Lopullinen vastuu näiden vaatimusten soveltamisesta on EU+-maiden viranomaisilla, ja useimmat näissä ohjeissa mainituista vaatimuksista kuuluvat nimenomaan kansallisten vastaanottoviranomaisten toimivaltaan. Käytännössä aineellisten ja muiden kuin aineellisten vastaanotto-olosuhteiden järjestämiseen liittyy usein myös monia muita toimijoita, esimerkiksi toinen valtio, alueellisia tai paikallisia palveluita sekä hallitustenvälisiä järjestöjä tai kansalaisjärjestöjä.

Vastaanottodirektiivin 4 artiklan hengen mukaisesti EU+-maat voivat ottaa käyttöön tai pitää voimassa näissä ohjeissa mainittuja vastaanotto-olosuhteita koskevia **suotuisampia säännöksiä** kansainvälisen suojelun hakijoiden osalta. Tätä asiakirjaa ei missään tapauksessa tule ymmärtää siten, että nykyisiä vaatimuksia olisi lievennettävä, vaan ennemminkin kehotuksena pyrkiä vähintään näissä ohjeissa asetettuun tasoon.

Miten näitä ohjeita luetaan?

Kaikki ohjeiden vaatimukset ja indikaattorit olisi tulkittava ja pantava täytäntöön ottaen huomioon edellä määritetty **lapsen edun periaate** (ks. s. 7).

Siksi ohjeiden tarkoituksena ei ole yrittää luoda täydellisen vastaanottojärjestelmän mallia, vaan koota yhteen hyväksytyt vaatimukset, indikaattorit ja hyvät käytännöt, jotka ovat sovellettavissa ja saavutettavissa kaikissa jäsenvaltioissa.

Tähän asiakirjaan kuuluvat **vaatimukset** perustuvat jäsenvaltioissa jo olemassa oleviin käytäntöihin. Vaatimus siis perustuu yleisesti hyväksyttyyn käytäntöön, ja sen täyttäminen pitää varmistaa kaikkialla kansallisissa vastaanottojärjestelmissä.

Indikaattoreilla puolestaan mitataan vaatimusten noudattamista. **Vaihtoehtoisia indikaattoreita** käytetään tilanteissa, joissa vaatimuksen täyttymistä mitattaessa voidaan käyttää eri vaihtoehtoja. Kunkin vaatimuksen kohdalla luetellut indikaattorit olisi ymmärrettävä kumulatiivisiksi ilman tärkeysjärjestystä.

Lisätiedoissa annetaan esimerkki siitä, miten indikaattori voitaisiin täyttää. Kansallisten kontekstien erojen vuoksi ”Lisätietoja”-kohdan sovellettavuus eri jäsenvaltioissa voi vaihdella.

Hyvän käytännön käsite ei perustu viralliseen arviointiin vaan joidenkin jäsenvaltioiden nykyiseen käytäntöön. Vaikka kyse ei ole yhteisesti hyväksytystä vaatimuksesta tässä vaiheessa, jäsenvaltioita kuitenkin kehoitetaan soveltamaan näitä hyviä käytäntöjä kansallisissa järjestelmissään. Ohjeiden hyvien käytäntöjen esimerkeissä viitataan EU+-maiden käytössä oleviin tiukempiin vaatimuksiin, jotta kyseisiä esimerkkejä voidaan edistää.

VAATIMUS (perustuu yleisesti hyväksyttyyn käytäntöön, ja sen täyttäminen pitää varmistaa kaikkialla kansallisissa vastaanottojärjestelmissä)	VAATIMUS 16: Varmistetaan ilman huoltajaa olevan lapsen päivittäinen huolenpito majoituskeskuksessa (16.1) tai erillisessä asunnossa (16.2).
INDIKAATTORI (työkalu vaatimusten noudattamisen mittaamiseen)	Indikaattori 16.1 a: Majoituskeskuksessa on ympärivuorokautisesti pätevää henkilöstöä.
VAIHTOEHTOISET INDIKAATTORIT (käytetään tilanteissa, joissa vaatimuksen täyttämistä mitattaessa voidaan käyttää eri vaihtoehtoja)	Indikaattori 16.1 a: Majoituskeskuksessa on ympärivuorokautisesti henkilöstöä. TAI Indikaattori 16.2 b: Kun ilman huoltajaa oleva lapsi asuu erillisessä asunnossa, pätevään henkilöstöön voi ottaa yhteyttä ympärivuorokautisesti.
LISÄTIETOJA (ilmoitetaan, miten sääntöjä voidaan noudattaa; voi vaihdella jäsenvaltioittain)	Lisätietoja: Erillisessä asunnossa asuva ilman huoltajaa oleva lapsi on vähintään 16-vuotias, ja hänet on arvioitu riittävän kehittyneeksi ja itsenäiseksi asumaan tällaisessa vastaanottoyksikössä.
HYVÄ KÄYTÄNTÖ (EU+-maissa käytössä olevat tiukemmat vaatimukset näiden esimerkkien edistämiseksi)	Hyvä käytäntö: Kaikissa vastaanottoyksiköissä on käsikirja ilman huoltajaa olevista lapsista. Käsikirjassa käsitellään kaikki ilman huoltajaa olevien lasten vastaanoton kannalta merkittävät menettelyt ja toimintalinjat, ja se on laadittu yhteistyössä ilman huoltajaa olevia lapsia edustavien viranomaisten kanssa. Käsikirjassa kuvataan selkeästi vaatimukset ilman huoltajaa olevien lasten kuulemisesta, asioiden kirjaamisesta ja koordinoinnista muiden elinten ja organisaatioiden kanssa.

Kaavio 8. Esimerkkejä vaatimuksista, indikaattoreista, huomautuksista, lisätiedoista ja hyvistä käytännöistä.

Liitteessä I on taulukko, jossa on yhteenveto kaikista tässä asiakirjassa luetelluista vaatimuksista ja indikaattoreista. Tätä taulukkoa on kuitenkin luettava yhdessä varsinaisen asiakirjan kanssa, sillä siinä esitetään lisäselityksiä (lisätietoja, hyvät käytännöt), joista on apua ohjeiden tulkinnassa.

EASOn tehtävänä on tukea jäsenvaltioita ja assosioituneita maita Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän toteuttamisessa EU+-maiden alueella (EU+-maat ja Islanti ja Liechtenstein) muun muassa yhteisellä koulutuksella,

yhteisellä laadulla ja yhteisillä alkuperämaatiedoilla. Kaikkien **EASOn tukityökalujen** tapaan nämä ohjeet perustuvat Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän yhteisiin vaatimuksiin. Ohjeiden on määrä täydentää muita käytettävissä olevia työkaluja, erityisesti seuraavia:

- *EASOn käytännön opas lapsen edusta turvapaikkamenettelyissä*
- *[EASOn ohjeet vastaanotto-olosuhteista: toimintaa koskevat vaatimukset ja indikaattorit](#)*
- *EASOn käytännön opas iän arvioinnista*
- *EASOn käytännön opas perheenjäsenten jäljittämisestä*
- *EASOn koulutusmoduuli lasten puhuttelusta*
- *Erityistarpeisten henkilöiden tunnistamiseen tarkoitettu EASOn työkalu (IPSN-työkalu).*

Nämä ohjeet on laadittu vastaanottojärjestelmän normaalia toimintaa varten. **Poikkeustilanteet** eivät kuulu näiden ohjeiden soveltamisalaan. Kyseisiä tilanteita käsitellään *EASOn ohjeissa valmiussuunnittelusta vastaanoton yhteydessä*. Nämä ohjeet ja niiden vaatimukset ja indikaattorit olisi kuitenkin otettava mahdollisuuksien mukaan huomioon myös poikkeustilanteissa. Kuten *EASOn ohjeissa valmiussuunnittelusta vastaanoton yhteydessä* todetaan, jokaista ihmistä arvostetaan ja kunnioitetaan poikkeustilanteesta huolimatta. Näitä ohjeita on sovellettava lapsen oikeuksista tehdyn yleissopimuksen ja EU:n perusoikeuskirjan mukaisesti ja vastaanottodirektiivin perusteella.

1. Ilman huoltajaa olevien lasten tiedottaminen, osallistuminen ja edustaminen

Johdantohuomautukset

Tässä asiakirjassa tiedottamisella tarkoitetaan vastaanottodirektiivin mukaista tiedottamista. Vastaanottodirektiivin 5 artiklan mukaisesti jäsenvaltioiden on ilmoitettava ilman huoltajaa oleville lapsille kohtuullisen ajan kuluessa, joka ei saa ylittää viittätoista päivää siitä, kun he ovat tehneet kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksensa, ainakin vastaanotto-olosuhteisiin liittyvistä etuuksista ja velvollisuuksista, joita heidän on noudatettava.

Todettakoon kuitenkin, että joissakin jäsenvaltioissa tämänkaltaisen tiedottaminen voi kuulua vastaanottoviranomaisten velvollisuuksiin. Näin ollen näissä ohjeissa keskitytään niiden alakohtaisen soveltamisalan mukaisesti tiedottamista koskeviin vaatimuksiin vastaanotto-olosuhteiden osalta.

Kielimuurien ja viestintäongelmien välttämiseksi tietoja annetaan kielellä, jota ilman huoltajaa olevat lapset ymmärtävät. Jotta ilman huoltajaa oleville lapsille ei annettaisi liikaa tietoa heti vastaanottoon saavuttaessa, tietoja voidaan antaa ajankohtaan tai vaiheeseen sopivalla tavalla kunkin lapsen tarpeiden ja tämän kehitystason mukaisesti. Havaittujen vastaanottoa koskevien erityistarpeiden perusteella ilman huoltajaa olevien lasten olisi saatava tietoa vastaanotosta (esim. asunnon säännöt, kuka tekee mitä, tärkein henkilöstö, valitusmekanismit) sekä saatavilla olevista tukitoimenpiteistä. Nämä toimenpiteet voivat sisältää muun muassa psykososiaalista neuvontaa ja erityyppistä apua, esimerkiksi ilman huoltajaa olevien lasten perehdyttämistä julkisten palvelujen käyttöön, kulttuurin välittämistä ja siihen perehdyttämistä, konfliktien ratkaisemista sekä opastusta siihen, miten tiettyjä tilanteita käsitellään ja mitä seuraavaksi tapahtuu. Jäsenvaltioita kehoitetaan laatimaan aikajanat, joissa määritetään, minkä tyyppistä tietoa ilman huoltajaa oleville lapsille annetaan kansallisella tasolla. Tässä on otettava huomioon vastaanottodirektiivin 5 artiklassa säädetty 15 päivän enimmäisaika.

Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 12 artiklassa ja EU:n perusoikeuskirjan 24 artiklassa edellytetään, että lasten mielipiteet on otettava huomioon ja toimittava niiden mukaan heidän ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Lapsen oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa kannustetaan aikuisia kuuntelemaan lasten mielipiteitä ja ottamaan heidät mukaan päätöksentekoon. Oikeus tulla kuulluksi koskee kaikkia lapsia, jotka pystyvät muodostamaan omat mielipiteensä, heidän iästään riippumatta, joten lasten mielipiteiden kuulemista ei rajoiteta tiettyyn ikään, koska lasten käsityskyky ja valmiudet muodostaa ja ilmaista omat mielipiteet eivät aina liity heidän kronologiseen ikäänsä. Lapsipsykologien tai lasten kanssa työskentelemään tottuneiden sosiaalityöntekijöiden on arvioitava yksilöllisesti ilman huoltajaa olevien lasten kehitystaso⁽¹⁸⁾. Arvioinnista on hyötyä, kun kielenkäyttöä muokataan ilman huoltajaa oleville lapsille tiedottamiseen ja tarkastetaan, että he ovat ymmärtäneet asian. Menettelyjä on lisäksi muokattava, jotta lapsille voidaan antaa enemmän mahdollisuuksia ilmaista näkemyksiään.

Sen varmistaminen, että lapsen mielipiteille annetaan asianmukainen painoarvo kaikissa häntä koskevissa päätöksissä, ei takaa, että päätökset ovat aina lapsen ilmaisemien mielipiteiden mukaisia. Kun näin käy, lapsille olisi selitettävä syyt asianmukaisesti.

Ilman huoltajaa olevien lasten haavoittuvan aseman vuoksi edustajan ripeä nimittäminen on tärkeimpiä toimenpiteitä, joita ilman huoltajaa olevan lapsen suojelemiseksi on tehtävä. Edustajilla on olennaisen tärkeä asema oikeuksien saamisen takaamisessa ja kaikkien ilman huoltajaa olevien lasten etujen suojaamisessa, myös niiden, jotka eivät hae turvapaikkaa. He voivat auttaa saavuttamaan ilman huoltajaa olevien lasten luottamuksen ja varmistamaan heidän hyvinvointinsa, muun muassa kotouttamisen, yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Tähän mennessä jäsenvaltioissa ei ole ollut yhtenäistä määritelmää käsitteelle ”edustaja”. Edustajien tehtävä, pätevyys ja valtuuksien tunnustaminen ovat erilaisia eri jäsenvaltioissa⁽¹⁹⁾. Joissakin jäsenvaltioissa on käsite ”holhooja”, jonka tehtävät voivat olla samanlaisia tai erilaisia. Joissakin voi olla rinnakkain samat asemat mutta eri tehtävät. Vastaanottodirektiivin 2 artiklan j alakohdassa edustaja kuvataan henkilöksi tai organisaatioksi, jonka toimivaltaiset viranomaiset ovat nimittäneet avustamaan ja edustamaan ilman huoltajaa olevaa alaikäistä tässä

⁽¹⁸⁾ YK:n lapsen oikeuksien komitea, yleiskommentti nro 12 (2009) lapsen oikeudesta tulla kuulluksi.

⁽¹⁹⁾ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaaliskomitealle ja alueiden komitealle, ihmiskaupan hävittämiseen tähtäävä EU:n strategia vuosiksi 2012–2016, 19.6.2012, COM(2012) 286 final.

direktiivissä tarkoitetuissa menettelyissä, jotta lapsen etu voidaan varmistaa ja tehdä tarvittaessa alaikäisen puolesta oikeustoimia.

Vastaanottodirektiivin 24 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on mahdollisimman pikaisesti toteutettava toimenpiteet sen varmistamiseksi, että edustaja edustaa ja avustaa ilman huoltajaa olevaa alaikäistä, jotta hän voi käyttää vastaanottodirektiivin mukaisia oikeuksia ja täyttää sen mukaiset velvollisuudet. Edustajan on täytettävä tehtävänsä vastaanottodirektiivin 23 artiklan 2 kohdassa määritetyn lapsen edun periaatteen mukaisesti, ja hänellä on oltava sitä varten tarvittava asiantuntemus.

EU:n turvapaikkasäännösten mukaisesti jäsenvaltioiden tärkeimpiä velvollisuuksia tämän luontaisen haavoittuvaisuuden käsittelemiseksi ja perheen yhtenäisyyttä koskevan oikeuden täyttämiseksi on toteuttaa tarvittavia toimenpiteitä, joilla voidaan jäljittää ilman huoltajaa olevan lapsen perheenjäsenet ja yhdistää lapset jälleen perheenjäseniinsä, kun sen todetaan olevan lapsen edun mukaista.

Edellä mainitun edustuksen lisäksi ilman huoltajaa olevan lapsen etua olisi suojattava myös nimittämällä asianmukainen henkilöstö (esim. hoivahenkilöstö, sosiaalityöntekijät) vastaamaan ilman huoltajaa olevien lasten vastaanotosta ja huolenpidosta. Lasten suojelusta muuttoliikkeen yhteydessä annetussa tiedonannossa suositellaan, että kaikilla lasten kanssa työskentelevillä järjestöillä (myös vastaanottoyksiköillä) olisi oltava käytössä sisäinen lastensuojelupolitiikka (eli sisäisiä sääntöjä siitä, miten seulotaan, rekrytoidaan ja koulutetaan henkilöstö, joka käsittelee lapsia, miten heidän vuorovaikutustaan lasten kanssa valvotaan ja miten käsitellään valituksia ja toteutetaan kurinpitotoimenpiteitä, kun niitä tarvitaan).

Viittaukset lainsäädäntöön – Tiedottaminen, osallistuminen ja edustaminen

- Vastaanottodirektiivin 2 artiklan j alakohta: Edustaja
- Vastaanottodirektiivin 5 artikla: Tiedottaminen
- Vastaanottodirektiivin 23 artikla: Alaikäiset
- Vastaanottodirektiivin 24 artiklan 1 kohta: Ilman huoltajaa olevat alaikäiset
- Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 12 artikla: Lasten näkemysten kunnioittaminen

Vaatimukset ja indikaattorit

1.1 Tiedot

VAATIMUS 1: Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevat lapset saavat asiaankuuluvat tiedot.

Indikaattori 1.1: Tiedot on annettava kohtuullisen ajan kuluessa, joka ei saa ylittää viittatoista päivää siitä, kun kansainvälistä suojelua koskeva hakemus on tehty, ainakin vastaanotto-olosuhteisiin liittyvistä etuuksista ja velvollisuuksista, joita heidän on noudatettava.

- **Lisätietoja:** Tiedot annetaan ikään sopivassa muodossa kirjoitettuna tekstinä, tiedotteina, kuvina tai videoina. Ilman huoltajaa oleville lapsille olisi annettava tiedot pääasiallisesti suullisesti.

Indikaattori 1.2: Tiedot olisi annettava veloituksetta.

Indikaattori 1.3: Annettavissa tiedoissa olisi käsiteltävä ilman huoltajaa olevien lasten tai heidän edustajansa kysymyksiä.

Indikaattori 1.4: Tiedoissa käsitellään kaikkia ilman huoltajaa olevia lapsia koskevia vastaanotto-olosuhteiden näkökohtia ja ainakin oikeutta vastaanottoon, aineellisten vastaanotto-olosuhteiden tarjoamismuotoa (asuminen, ruoka, vaatteet ja päivittäisiin menoihin tarkoitettu raha), pääsyä terveydenhoitoon, koulutusta, vapaa-ajan toimintaa ja tarvittaessa erityisjärjestelyjä kansainvälisen suojelun hakijoille, joilla on erityistarpeita.

- **Lisätietoja:** Tiedot olisi välitettävä ilman huoltajaa oleville lapsille selkeästi lapsiystävällisellä tavalla, ja niissä olisi myös kerrottava psykososiaalisen lisätuen saatavuudesta, jäsenvaltion sosiaalisista normeista ja annettava neuvoja arkielämästä, kuten ristiriitojen hallinnasta.

Indikaattori 1.5: Tiedot annetaan ilman huoltajaa olevien lasten erityistarpeiden ja yksilöllisten olosuhteiden mukaisesti.

Indikaattori 1.6: Tiedoissa käsitellään ilman huoltajaa olevien lasten kanssa työskentelevän henkilöstön tehtäviä.

Indikaattori 1.7: Tiedoissa olisi selitettävä velvoite edustajan nimittämisestä, jotta ilman huoltajaa olevia lapsia voidaan auttaa menettelykysymyksissä ja heidän jokapäiväisessä elämässään.

- **Lisätietoja:** Ilman huoltajaa oleville lapsille olisi kerrottava tehtävistä, joita on nimetyllä edustajalla, henkilöstöllä ja erityisesti sosiaalityöntekijöillä, jotka antavat heille täyden tuen heidän vastaanottoyksikössä olonsa ajan.

Indikaattori 1.8: Tiedoissa käsitellään kansainvälistä suojelua koskevan menettelyn keskeisiä näkökohtia, muun muassa pääsyä turvapaikkamenettelyyn, saatavilla olevaa oikeudellista apua ja sitä, miten sitä saadaan, mahdollisuuksia perheen jäljittämiseen, perheen yhdistämiseen, vapaaehtoiseen paluuseen ja muutoksenhakumenettelyihin, jotka ovat merkityksellisiä kyseisessä asiassa.

- **Lisätietoja:** Pääasiallisesti edustaja ja vastaanottoviranomaiset antavat tiedot. Aineellisten ja muiden kuin aineellisten vastaanotto-olosuhteiden järjestämiseen liittyy kuitenkin usein myös monia muita toimijoita, esimerkiksi alueellisia tai paikallisia palveluita sekä hallitustenvälisiä järjestöjä tai kansalaisjärjestöjä.
- Tietojen antamiseen voi myös kuulua näkökohtia, jotka liittyvät sukupuoleen perustuvaan väkivaltaan, ihmiskaupan ja salakuljetuksen riskeihin, iän arviointimenettelyyn, seksuaalista suuntautumista ja sukupuoli-identiteettiä koskeviin kysymyksiin, jos ne ovat merkityksellisiä määritettyjen erityistarpeiden osalta.

VAATIMUS 2: Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevat lapset ymmärtävät asiaankuuluvat tiedot.

Indikaattori 2.1: Tiedot annetaan lapsiystävällisesti, ikään sopivasti ja kulttuuri huomioon ottaen.

- **Lisätietoja:** Lapsiystävällisen tiedon katsotaan tarkoittavan mitä tahansa viestintätapaa, joka on mukautettu ilman huoltajaa olevien lasten ikään ja kehitystasoon, joka esitetään heidän ymmärtämällään kielellä ja jossa otetaan sukupuoli ja kulttuuri huomioon.
- Ilman huoltajaa olevien lasten kanssa työskentelevät (esim. vastaanottohenkilöstö, sosiaalityöntekijät, edustajat sekä muut sidosryhmät) voivat välittää lapsiystävällistä tietoa monilla eri tavoilla ja monissa eri muodoissa, muun muassa suullisesti, kuva-aineistoilla ja sähköisellä multimediaoppaalla.
- Lapsiystävällisten materiaalien tai ilman huoltajaa olevien lasten erityistarpeisiin muokattujen materiaalien käyttö voi olla avuksi, kun ilman huoltajaa olevia lapsia autetaan ymmärtämään prosessia ja kun käsitellään lukutaidottomuuden kaltaisia viestintävaikeuksia. Käytännössä tietoa antavan henkilön osaaminen ja myötätuntoinen ja tukeva asenne ovat onnistumisen kannalta ratkaisevan tärkeitä.

Indikaattori 2.2: Tietoa on annettava prosessin aikana järjestelmällisesti ja todisteet tietojen antamisesta on dokumentoitava (milloin tietoja annettiin, kuka niitä antoi jne.).

- **Lisätietoja:** Tietoa antavat henkilöt tarkastavat, että ilman huoltajaa olevat lapset ovat todella ymmärtäneet annetut tiedot. Turvapaikkamenettelyyn, perheen jäljittämiseen, perheen yhdistämiseen, vapaaehtoiseen paluuseen ja määritettyihin erityistarpeisiin liittyvät tiedot toistetaan myöhemmin useaan otteeseen.

Indikaattori 2.3: Vastaanottoyksiköissä on oltava saatavilla tulkkeja ja/tai kieltä osaavia välittäjiä, jotta ilman huoltajaa olevien lasten kanssa voidaan olla vuorovaikutuksessa heidän äidinkielellään.

- **Lisätietoja:** Koulutettuja tulkkeja on saatavilla turvapaikkaan liittyvistä aiheista käytävissä tärkeissä keskusteluissa tai silloin, kun ilman huoltajaa oleva lapsi kertoo jostakin tarpeesta.

Tiedottamista koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Annetaan lapsiystävällisiä ja ikään sopivia tietoaaineistoja, jotka voivat olla lehtisiä, taskukokoisia tiedotteita, väretykskirjoja ja/tai digitaalisia tietotyökaluja, jotta ilman huoltajaa oleville lapsille voidaan kertoa turvapaikkamenettelystä, vastaanotosta, kotouttamisesta ja vapaaehtoisesta paluusta.
- ✓ Annetaan suullista tietoa ilman huoltajaa oleville lapsille ja käydään heidän kanssaan vuoropuhelua kulttuurivälittäjien avulla valvotusti, jotta voidaan selvittää, tarvitsevatko he lisätietoa.
- ✓ Järjestetään ryhmätilaisuuksia ja henkilökohtaisia tilaisuuksia, joissa annetaan sosiaalista ja oikeudellista apua kansainvälisen suojelun hakijoille (esim. turvapaikkamenettelystä ja heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan).

1.2 Osallistuminen

VAATIMUS 3: Varmistetaan, että lasten näkemykset/mielipiteet otetaan huomioon ja toimitaan niiden mukaan heidän ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti.

Indikaattori 3.1: Ilman huoltajaa oleville lapsille annetaan turvallisia ja osallistavia mahdollisuuksia ilmaista näkemyksensä/mielipiteensä ja saada näkemyksensä otetuksi huomioon iän ja kehitystason mukaan.

- **Lisätietoja:** Ikää ja kehitystasoa koskevaa painotusta noudatetaan siinä, miten kyseiset näkemykset otetaan huomioon. Lasten vastaanottohenkilöstö voi auttaa ilman huoltajaa olevia lapsia ilmaisemaan vapaasti näkemyksensä järjestämällä ryhmätapaamisia ja henkilökohtaisia tapaamisia. Tarvittaessa niistä laaditaan kokousraportti seurantaan varten. Henkilöstön on tärkeää kohdella lapsia ystävällisesti, jotta saadaan aikaan ympäristö, jossa lapset haluavat osallistua.

Indikaattori 3.2: Vastaanottoyksikössä perustetaan ilman huoltajaa oleville lapsille sisäisiä valituksia varten luottamuksellinen ja esteetön menettely, josta tiedotetaan hyvin.

- **Lisätietoja:** Ilman huoltajaa olevien lasten käytössä on yksinkertaistettu menettely valitusten tekemiseksi asioista, jotka koskevat kaikkia vastaanotto-olosuhteita, muun muassa päivittäistä huolenpitoa, asumista, ruokaa, henkilöstöä ja vapaa-ajan toimintaa. Ilman huoltajaa oleva lapsi ja/tai tämän edustaja voi tehdä valituksen suullisesti tai kirjallisesti. Tuloksesta tiedotetaan ilman huoltajaa oleville lapsille ja heidän edustajalleen.

Indikaattori 3.3: Ilman huoltajaa oleville lapsille annetaan palautetta siitä, miten heidän kannanottoaan käsiteltiin ja miten se on vaikuttanut toimiin, ainakin kerran kuussa.

- **Lisätietoja:** Tiedottamisen myönteiset jatkotoimet tai selitys siitä, miksi jotakin ei tapahtunut (ja miten lasten huolenaiheita voitaisiin viedä eteenpäin toisin tavoin) voi edistää ristiriitojen ehkäisyä.

Osallistumista/viestintää koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Ilman huoltajaa olevien lasten kanssa järjestetään säännöllisesti kokouksia, joissa kuunnellaan heidän mielipiteitään ja pyyntöjään ja annetaan heille palautetta toteutetuista toimista.

1.3 Edustus

VAATIMUS 4: Varmistetaan, että edustaja nimitetään mahdollisimman pian ja viimeistään 15 työpäivän kuluttua kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen tekemisestä, ja taataan, että edustaja voi antaa ilman huoltajaa oleville lapsille apua heidän oikeudellisiin velvoitteisiinsa liittyvissä toimin.

Indikaattori 4.1: Varmistetaan, että edustaja pystyy tarkistamaan, että majoitukseen ja asumiseen liittyvät järjestelyt ovat asianmukaisia lasten fyysinen, henkinen, hengellinen, moraalinen ja sosiaalinen kehitystaso huomioon ottaen.

Indikaattori 4.2: Taataan edustajalle keinot ilmoittaa kaikista ongelmista vastaanottohenkilöstölle, joka huolehtii ilman huoltajaa olevien lasten asumisesta; tarpeen mukaan on taattava kulttuurivälittäjien osallistuminen ja kuuleminen.

Indikaattori 4.3: Taataan edustajalle keinot antaa ilman huoltajaa oleville lapsille tietoa näiden oikeuksista ja velvollisuuksista, jotka liittyvät majoitukseen ja aineelliseen apuun, ja siinä yhteydessä auttaa lapsia esittämään valitus, kun se on tarpeen.

Indikaattori 4.4: Taataan edustajalle keinot tarkistaa, tiedotetaanko ilman huoltajaa oleville lapsille majoitustilojen henkilöstön ja hoitajien tehtävästä ja vastuista.

Indikaattori 4.5: Taataan edustajalle keinot tarkistaa, että ilman huoltajaa olevilla lapsilla on tosiasiallinen pääsy koulutusjärjestelmään ja että lapset käyvät koulussa säännöllisesti.

Indikaattori 4.6: Taataan edustajalle keinot edistää lasten pääsyä vapaa-ajan toimintaan, muun muassa leikkeihin ja virkistystoimintaan, jotka ovat heidän ikänsä, kehitystasonsa ja mielenkiinnon kohteidensa mukaisia.

VAATIMUS 5: Varmistetaan, että oikeudellisilla neuvojilla tai avustajilla, kansainvälisiä järjestöjä ja kyseisen EU+-maan tunnustamia asiaankuuluvia kansalaisjärjestöjä edustavilla henkilöillä on asianmukainen pääsy vastaanottorakenteisiin, jotta he voivat auttaa ilman huoltajaa olevia lapsia.

Indikaattori 5.1: Edellä mainittujen toimijoiden pääsyä rajoitetaan vain tilojen ja ilman huoltajaa olevien lasten turvallisuuteen liittyvistä syistä, kunhan sitä ei rajoiteta liiallisesti tai katsota mahdottomaksi.

Indikaattori 5.2: Edellä mainitut toimijat pystyvät tapaamaan ilman huoltajaa olevia lapsia ja keskustelemaan heidän kanssaan olosuhteissa, joissa riittävä yksityisyys on taattu.

VAATIMUS 6: Varmistetaan, että on käytössä menettely, jolla voidaan alkaa jäljittää⁽²⁰⁾ ilman huoltajaa olevien lasten perheiden jäseniä mahdollisimman pian saapumisen ja tunnistamisen jälkeen, tarvittaessa kansainvälisten tai muiden asiaankuuluvien järjestöjen avulla, ja suojata siinä lasten etuja.

Indikaattori 6.1: Vastaanottoviranomaiset ja/tai muu vastuullinen henkilöstö ja edustaja käynnistävät tai aloittavat perheen jäljittämisen ilman huoltajaa olevien lasten antamien tietojen perusteella ja ilman huoltajaa olevan lapsen edun mukaisesti.

- **Lisätietoja:** Tapauksissa, joissa ilman huoltajaa olevien lasten tai heidän lähisukulaistensa henkeä tai koskemattomuutta voidaan uhata, erityisesti, jos he ovat pysyneet alkuperämaassa, jäsenvaltion on otettava käyttöön tarvittavat suojatoimet, joilla varmistetaan, että kyseisiä henkilöitä koskevien tietojen kerääminen, käsittely ja jakelu toteutetaan luottamuksellisesti, jotta heidän turvallisuuttaan ei vaaranneta. Luottamuksellisen suhteen rakentamiseen lasten kanssa annetaan aikaa, jotta vastaava virkailija voi hankkia tarvittavat vähimmäistiedot, joita tarvitaan prosessin käynnistämiseen sekä lasten etujen arvioimiseen.
- Jäljittämisessä sovelletaan perheenjäsenistä laajempaa määritelmää, jossa otetaan huomioon lasten tausta, erityisesti huollettavuutta koskevat erityisolosuhteet ja lasten etu.
- Kaikkien prosessin aikana lasten kanssa yhteydessä olevien toimijoiden, myös edustajan, olisi annettava lapsille samanlaista tietoa jäljitysprosessista. On olennaisen tärkeää, että lapset saavat johdonmukaista tietoa ja ymmärtävät, että perheen jäljittämisen ensisijainen tavoite on perheyhteyden palauttaminen, jos se on heidän etunsa mukaista.
- Prosessin pitäisi perustua luottamuksellisuuteen, ja perheen jäljittämisprosessin aikana ei etenkään pitäisi viitata lasten asemaan kansainvälisen suojelun hakijana tai sen saajana. Erityisesti olisi huomioitava ilman huoltajaa olevat lapset, joiden oletetaan olevan ihmiskaupan uhreja tai jotka on tunnistettu ihmiskaupan uhreiksi.

⁽²⁰⁾ EASO, Käytännön opas perheenjäsenen jäljittämisestä, 2016.

2. Erityistarpeet ja turvallisuusriskit

Johdantohuomautukset

Ilman huoltajaa olevat lapset ovat yksi hakijaluokka, jolla on erityistarpeita ja joka on erityisen heikossa asemassa. Siksi he tarvitsevat erityistä ja asianmukaista huolenpitoa, ohjausta ja suojelua. Kaikilla ilman huoltajaa olevilla lapsilla on oikeus saada suojelua kaikenlaiselta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, vahingoittamiselta ja pahoinpitelyltä, laiminlyönniltä tai välinpitämättömältä tai huonolta kohtelulta tai hyväksikäytöltä, myös seksuaaliselta hyväksikäytöltä. Ilman huoltajaa oleville lapsille olisi taattava vastaanotto ja ohjaus siten, että niillä täytetään ikään, sukupuoleen tai uhkaan liittyvät erityistarpeet, kuten kokonaisvaltainen (ympäri- ja vuorokautinen) ohjaus, erityinen lapsiystävällinen lääketieteellinen ja psykologinen apu tai erityiset vastaanottoyksiköt, ja että turvallisuusriskeihin puututaan ja ne pidetään mahdollisimman pieninä (lapsen oikeuksista tehdyn yleissopimuksen 19 artiklan 1 kohta).

Vastaanottodirektiivin perusteella jäsenvaltioiden on muun muassa tehtävä yksilöllisiä arviointoja eri vaiheissa saapumisen jälkeen, jotta voidaan tunnistaa heikossa asemassa olevien henkilöiden erityistarpeet ja turvallisuusriskit ja puuttua niihin.

Ilman huoltajaa olevien lasten ryhmässä jotkut lapset voivat tarvita lisää erityistukea, joka perustuu tiettyihin erityistarpeisiin, jotta he voivat käyttää vastaanottodirektiivin mukaisia oikeuksiaan ja etujaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Ilman huoltajaa olevat lapset ovat erityisen haavoittuvia turvattomissa tilanteissa. Tämän ryhmän erityistarpeiden selvittämisen lisäksi olisi kiinnitettävä huomiota sen mahdollisiin turvallisuusriskeihin. Tämä tarkoittaa, että ammattihenkilöiden on aina varmistettava, ovatko ilman huoltajaa olevat lapset turvallisessa paikassa. Fyysisesti turvallinen paikka ei ole automaattisesti turvallinen paikka. Sen on pystyttävä tarjoamaan riittävästi sosiaalista ja tunneperäistä turvallisuutta, jonka ansiosta lapsi voi kehittyä normaalisti.

Vastaanottodirektiivissä ei anneta yksityiskohtaisempia säännöksiä siitä, mitä tällaisen turvallisuuden pitäisi olla. Lasten suojelusta muuttoliikkeen yhteydessä annetussa komission tiedonannossa ⁽²¹⁾ kehoitetaan laatimaan sisäinen lastensuojelupolitiikka kaikissa järjestöissä ja elimissä, jotka ovat vuorovaikutuksessa lasten kanssa, myös vastaanottoyksiköissä. Sisäinen suojelupolitiikka tai lastensuojelupolitiikka on kokoelma sisäisiä sääntöjä, joilla tehdään selväksi, mitä järjestö tai ryhmä tekee suojellakseen lapsia. Riskinarvioinnin tarkoituksena on estää tehokkaasti lasten vahingoittaminen ennakoimalla ja vähentämällä riskitekijöitä ja varmistaa ilman huoltajaa olevien lasten hoiva ja suojelu vastaanoton yhteydessä.

Turvallisuusriskien arvioinnin tavoitteena on varmistaa, että ilman huoltajaa oleville lapsille annetaan asianmukaiset ohjeet ja varataan asianmukaiset vastaanottoyksiköt. Näin ilman huoltajaa olevia lapsia suojellaan vaaroilta, jotka uhkaavat heidän hyvinvointiaan ja kehitystään nyt ja tulevaisuudessa.

Ilman huoltajaa olevien lasten kanssa työskentelevän henkilöstön eli kaikkien henkilöiden, jotka ovat suoraan yhteydessä ilman huoltajaa oleviin lapsiin vastaanotossa, olisi oltava tietoisia erityistarpeista ja riskeistä ja pystyttävä tunnistamaan ne. Merkit erityistarpeista ja riskeistä pitäisi kirjata mahdollisimman pian, kun ne havaitaan, ja nämä tiedot pitäisi välittää asiaankuuluville sidosryhmille tarvittavien takeiden (erityistarpeet ja turvallisuustoimenpiteet) ja tuen tarjoamiseksi (ks. luku 5. Henkilöstö, vaatimus 25).

Jäsenvaltioiden on myös arvioitava ilman huoltajaa olevien lasten erityistarpeet ja riskit, ilmoitettava niistä ja puututtava niihin kohtuullisen ajan kuluessa kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen tekemisestä ja varmistettava, että ne voidaan määrittää myös myöhemmin, jos haavoittuvuudet eivät käy ilmi varhaisessa vaiheessa. Tämän vuoksi olisi koulutettava pätevää vastaanottohenkilöstöä (ks. luku 5. Henkilöstö, vaatimus 24) arvioimaan erityistarpeita ja riskejä.

Yksi tärkeä seikka on tarve varmistaa, että jäsenvaltioiden yhteistyömekanismit toimivat kunnolla, jotta tieto erityistarpeista ja riskeistä kulkee tehokkaasti. Kansallisten viranomaisten olisi sovellettava monialaista toimintamallia erityistarpeiden ja turvallisuusriskien tunnistamisessa ja jaettava asiaankuuluvat tiedot, tämän rajoittamatta luottamuksellisuusperiaatteen soveltamista. Esimerkiksi jos virkamiehet, jotka tapaavat hakijat ensimmäisenä, kuten rajavartijat, ovat todenneet, että lapsella on erityistarpeita, ne on ilmoitettava vastaanottoviranomaisille, jotta nämä voivat varmistaa tarvittavat takeet mahdollisimman pian. Toisaalta ilman huoltajaa olevien lasten kanssa päivittäin työskentelevät pystyvät usein tarkkailemaan kansainvälisen suojelun hakijoita pidemmän aikaa ja rakentamaan

⁽²¹⁾ Euroopan komissio, *komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Lasten suojelu muuttoliikkeen yhteydessä*, 12. huhtikuuta 2017, COM(2017) 211 final.

luottamusta. Sen ansiosta he voivat tunnistaa tehokkaammin sellaisia erityistarpeita ja riskejä, jotka eivät tule heti esiin. Jos nämä tiedot koskevat myös mahdollisia menettelyyn liittyviä erityistarpeita, on hyvin tärkeää, että vastaanottoviranomainen voisi ilmoittaa niistä päättävälle viranomaiselle.

Joitakin erityisiä vastaanottotakeita koskevia esimerkkejä on näiden ohjeiden eri osioissa. Tarkempia ohjeita on erityistarpeiden henkilöiden tunnistamiseen tarkoitettussa EASOn käytännön työkalussa (IPSN-työkalussa) ⁽²²⁾.

Viittaukset lainsäädäntöön – erityistarpeiden tunnistaminen, arviointi ja niihin vastaaminen

- Vastaanottodirektiivin 18 artiklan 4 kohta: Toteutetaan asianmukaiset toimet väkivallan ja sukupuoleen perustuvan väkivallan estämiseksi
- Vastaanottodirektiivin 18 artiklan 9 kohdan a alakohta: Erityistarpeiden arviointi
- Vastaanottodirektiivin 22 artikla: Erityisten vastaanottotarpeiden arviointi
- Vastaanottodirektiivin 25 artikla: Kidutuksen ja väkivallan uhrit
- Lapsen oikeuksista tehdyn yleissopimuksen 3 artiklan 3 kohta: Toimivaltaisten viranomaisten antamat määräykset
- Lapsen oikeuksista tehdyn yleissopimuksen 19 artikla: Suojelu kaikenlaiselta väkivallalta

Tavoitteet ja indikaattorit

2.1 Erityistarpeet

VAATIMUS 7: Varmistetaan, että käytössä on alustava menettely ilman huoltajaa olevien lasten erityistarpeiden tunnistamista ja arvioimista varten.

Indikaattori 7.1: Käytössä on vakiintunut mekanismi/menettely, jolla ilman huoltajaa olevien lasten erityistarpeet tunnistetaan ja arvioidaan järjestelmällisesti.

- **Lisätietoja:** Kuten vastaanottodirektiivin 22 artiklan 2 kohdassa säädetään, tämän mekanismin/menettelyn ei tarvitse olla hallinnollinen menettely, mutta siinä pitää ottaa huomioon lastensuojelu ja lapsen edun turvaamista koskevat vaatimukset. EASOn IPSN-työkalu voidaan liittää tähän mekanismiin/menettelyyn.

Indikaattori 7.2: Mekanismilla määrätään selvästi, mikä taho on vastuussa erityistarpeiden tunnistamisesta ja arvioinnista.

Indikaattori 7.3: Mekanismilla määrätään selvästi, miten tarpeiden tunnistaminen ja arviointi kirjataan ja ilmoitetaan ilman huoltajaa oleville lapsille ja asiaan liittyville toimijoille.

- **Lisätietoja:** Erityistarpeisiin liittyvän tiedon kirjaaminen ja ilmoittaminen tehokkaasti ilman huoltajaa oleville lapsille ja asiaan liittyville toimijoille on hyvin tärkeää, jotta voidaan varmistaa, että tarvittavat takeet on otettu käyttöön. Mekanismia käytettäessä sovelletaan kansallisia luottamuksellisuus- ja tietosuoja-asetuksia. Tietyissä tapauksissa sovelletaan virallisia menettelyjä, esimerkiksi ihmiskaupan uhreja koskevien kansallisten yhteistyömekanismien yhteydessä.

Erityistarpeiden alustavaa tunnistamista koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Erityistarpeiden alustavaan tunnistamiseen kehitetään kansallisiin toimintamenettelyihin kuuluva mekanismi.
- ✓ Käytetään mallia, jolla tunnistetaan erityistarpeet ja mahdolliset riskit lapsen hyvinvoinnille varhaisessa vaiheessa ja jossa käsitellään
  - tietoja syntymäajasta ja -paikasta, alkuperämaasta, äidinkielestä sekä siviilisäädystä ja lapsista
  - tietoja vanhemmista ja sisaruksista ja/tai tietoa muista sukulaisista kyseisessä vastaanottavassa jäsenvaltiossa, toisessa EU+-maassa tai kolmannessa maassa
  - lapsen terveydentilaa (yleistä terveydentilaa, kroonisia sairauksia, vammoja, leikkauksia, lääkitystä, mielenterveyttä)
  - elinoloja alkuperämaassa
  - koulutusta alkuperämaassa
  - syitä alkuperämaasta lähtemiseen (myös vanhempien suostumus).

⁽²²⁾ Erityistarpeiden henkilöiden tunnistamiseen tarkoitettu EASOn työkalu

VAATIMUS 8: Varmistetaan, että erityistarpeiden tunnistamista ja arviointia koskevaa mekanismia/menettelyä sovelletaan tehokkaasti mahdollisimman pian saapumisen jälkeen.

Indikaattori 8.1: Osoitetaan riittävät resurssit, jotta jokaisen ilman huoltajaa olevan lapsen erityistarpeet voidaan tunnistaa ja arvioida järjestelmällisesti.

Indikaattori 8.2: Selkeä haavoittuvuus tunnistetaan ja arvioidaan alustavasti erityistarpeisiin puuttumiseksi vastaanottoon saavuttaessa ensimmäisenä päivänä tai viimeistään 24 tunnin kuluessa.

Indikaattori 8.3: Myös myöhemmin esiin tulevat erityistarpeet tunnistetaan ja arvioidaan asianmukaisesti, niihin puututaan ja ne dokumentoidaan.

Indikaattori 8.4: Tarvittaessa erityistarpeiden arviointiin osallistuu alalle erikoistuneita toimijoita.

- **Lisätietoja:** Edustaja ja erikoistuneet toimijat, kuten sosiaalityöntekijät, psykologit tai terveydenhoidon ammattilaiset, voivat osallistua erityistarpeiden arviointiin sen mukaan, millaisia ne ovat. Vastaanottoviranomaisten tulisi voida hyödyntää heidän asiantuntemustaan tarvittaessa. Tarvittaessa on järjestettävä pätevä tulkki.

Indikaattori 8.5: Vastaanottoviranomaisen ja päättävän viranomaisen väliset viestintäkanavat on perustettu ja yhteistyö aloitettu, ja niitä käytetään luottamuksellisuuden rajoissa.

- **Lisätietoja:** Erityistarpeiden tunnistaminen ja arviointi on tehokkaampaa, jos tieto kulkee viranomaisten välillä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta kansallisten luottamuksellisuus- ja tietosuoja-asetusten soveltamista.

Indikaattori 8.6: Erityistarpeet tunnistetaan ja arvioidaan siten, ettei se rajoita ilman huoltajaa olevan lapsen kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen tutkintaa.

- **Lisätietoja:** On tärkeää erottaa erityisten vastaanottotarpeiden (ja menettelyyn liittyvien tarpeiden) tunnistaminen ja arviointi sekä ilman huoltajaa olevan lapsen kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen tutkinta toisistaan selvästi. Vaikka joissakin tapauksissa se, että ilman huoltajaa oleva lapsi on haavoittuvassa asemassa, saattaisi vaikuttaa myös kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen lopputulokseen, näiden ohjeiden mukaisen tarpeiden tunnistamisen ja arvioinnin tarkoituksena on ainoastaan taata vastaanottodirektiivin mukaisten oikeuksien ja etuuksien saanti turvapaikkamenettelyn aikana.

VAATIMUS 9: Varmistetaan, että tunnistettuihin erityistarpeisiin puututaan kohtuullisessa ajassa.

Indikaattori 9.1: Tunnistettuihin ja arvioituihin erityistarpeisiin puututaan ryhtymällä asianmukaisiin toimiin. Puuttumisen kiireellisyys riippuu tunnistetusta tarpeesta.

- **Lisätietoja:** Erityistarpeisiin puuttumiseen olisi kohdennettava riittävästi resursseja. Lisäksi tarvittaessa olisi käytettävä pysyväisohjeita ja/tai yhteistyömekanismeja, esimerkiksi silloin, kun kyse on ihmiskaupan uhreina olevista lapsista, naimisissa olevista lapsista, lapsista, joilla on aikuissukulaisia, ja vammaisista lapsista.

Indikaattori 9.2: Jos erityistarpeita on tunnistettu, käytössä on mekanismi, jolla varmistetaan, että niitä seurataan säännöllisesti.

- **Lisätietoja:** EU+-maiden olisi suunniteltava, miten tunnistettujen erityistarpeiden säännöllinen seuranta toteutetaan.

Erityistarpeiden tunnistamista ja arviointia ja niihin puuttumista koskeva hyvä käytäntö

Hyvän käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Erityistarpeiden tunnistamiseen ja arviointiin kehitetään kansallisiin toimintamenettelyihin kuuluva mekanismi. Näihin menettelyihin voitaisiin yhdistää tunnistamistyökalu.
- ✓ Kaikkien asiaankuuluvien toimijoiden, muun muassa kansalaisjärjestöjen, kanssa järjestetään säännöllisesti monialaisia kokouksia, kerätään tietoa ennakoivasti käyttämällä ennen vastaanottoa käytettävissä olevia resursseja.
- ✓ Mikäli ilman huoltajaa olevan lapsen päivittäisessä ohjauksessa tunnistetaan erityistarpeita,
  - keskustellaan siitä toistuvasti ilman huoltajaa olevan lapsen kanssa
  - keskustellaan siitä monialaisissa kuulemisissa (ks. luku 4. Päivittäinen huolenpito).

2.2 Turvallisuusriskit

VAATIMUS 10: Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevan lapsen kanssa vastaanottoyksikössä työskentelevä henkilöstö havaitsee ajoissa turvallisuusriskit sekä riskit lasten hyvinvoinnille.

Indikaattori 10.1: Käytössä on vakioriskinarviointi ilman huoltajaa oleviin lapsiin liittyvien turvallisuusriskien havaitsemiseksi.

- **Lisätietoja:** Tätä välinettä voitaisiin käyttää tarkastuslistana tai puhutteluohjeena, joka auttaa henkilöstöä arvioimaan saatavilla olevien tietojen perusteella, onko ilman huoltajaa olevilla lapsilla turvallisuusriski haitasta pahoinpitelyn, laiminlyönnin, hyväksikäytön tai väkivallan osalta nyt tai tulevaisuudessa vastaanottoyksikön sisä- tai ulkopuolella.

Indikaattori 10.2: Ilman huoltajaa olevien lasten turvallisuusriskit arvioidaan ensimmäisellä viikolla saapumisen jälkeen ja arviointi toistetaan säännöllisesti vähintään puolivuositain.

- **Lisätietoja:** On suositeltavaa tehdä riskinarviointi vastaanottoyksikköön saavuttaessa tai mahdollisimman pian sen jälkeen mutta viimeistään saapumista seuraavalla viikolla.

Indikaattori 10.3: Turvallisuusriskejä arvioidaan järjestelmällisesti.

- **Lisätietoja:** Ilman huoltajaa olevien lasten tilanne voi muuttua heidän ympäristönsä vaikutuksesta (vastaanottoyksikössä tai sen ulkopuolella). Siksi riskien tunnistaminen tai uudelleenarviointi on jatkuva prosessi, ja se pitäisikin tehdä 3–6 kuukauden välein tai milloin tahansa, kun olosuhteet muuttuvat tai tapahtuu jotakin.

Indikaattori 10.4: Riskinarvioinnin tulosta käsitellään monialaisesti.

- **Lisätietoja:** Edustaja tai muut erikoistuneet toimijat osallistuvat riskinarviointiin tai sen tuloksiin.

VAATIMUS 11: Turvallisuusriskejä vähennetään ehdottomaan minimiin.

Indikaattori 11.1: Riskinarviointiin perustuva huolenpito ja asianmukainen vastaanottoyksikkö tarjotaan viikon kuluttua saapumisesta.

- **Lisätietoja:** Turvallinen kasvupaikka on kaikkien ilman huoltajaa olevien lasten perustarve.

Indikaattori 11.2: Vastaanottoviranomaiset puuttuvat välittömästi, kun tilanteesta tulee äkisti turvaton, jotta turvaton tilanne voidaan poistaa.

- **Lisätietoja:** Kun havaitaan vakavia turvallisuusriskejä, kuten merkkejä ihmiskaupasta tai käytöstä, joka viittaa karkaamiseen tuntemattomaan määränpäähän, on tärkeää, että ammattihenkilöt tunnistavat ne ja tietävät, miten pitää toimia. Jos ilmenee turvaton tilanne (uhkauksia ihmiskauppaverkostolta, uhkauksia niin sanotuista kunniamurhista, kiusaamista huonetovereiden taholta jne.), on tärkeää, että ammattihenkilöt ryhtyvät toimenpiteisiin turvallisen ja vakaan tilanteen aikaansaamiseksi mahdollisimman pian.

Riskien vähentämistä ja karkaamisriskiä koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Matkapuhelimet takavarikoidaan väliaikaisesti saavuttaessa lapsen edun periaatteen mukaisesti, kun havaitaan merkkejä mahdollisesta ihmiskaupasta, jotta voidaan vähentää riskiä mahdollisesta ihmiskauppaverkoston yhteydenotosta. Siinä tapauksessa varmistetaan, että puhelua voi edelleen soittaa valvottuna, ja lapsille olisi erityisesti tarjottava mahdollisuus ottaa yhteyttä perheeseen alkuperämaassa tai muussa maassa ja kertoa, että he ovat turvassa.
- ✓ Järjestetään turvataloja/erityistiloja suojelemaan ilman huoltajaa olevia lapsia ihmiskaupan, pakkoavioliiton ym. riskiltä. Tähän voi kuulua suojaustoimenpiteitä, kuten ilman huoltajaa olevan lapsen siirtäminen maaseudulle, valvottu asunto ja intensiivistä ohjausta.

Indikaattori 11.3: Vastaanottoyksiköissä on hälytysväline, ja niissä varmistetaan järjestelmällinen raportointi ja välitön reagointi, jos ilman huoltajaa oleva lapsi katoaa.

- **Lisätietoja:** Heti, kun ilman huoltajaa olevan lapsen katoaminen havaitaan, poliisille on tehtävä ilmoitus ihmisen katoamisesta ja nuorisotoimelle olisi ilmoitettava. Lasta pidetään kadonneena, jos hän on lähtenyt tiloista ilmoittamatta ensin vastaanottohenkilöstölle eikä lapsen olinpaikkaa tunneta. Ensimmäiseksi on etsittävä ilman huoltajaa olevaa lasta. Etsinnän kesto ja intensiivisyys riippuu ilman huoltajaa olevan lapsen

iästä, aikaisemmasta käytöksestä ja havainnoista sekä olosuhteista. Alle 14-vuotiaasta lasta ei ole tavallisesti hyväksyttävää odottaa yön yli. Poliisille on annettava mahdollisimman tarkat tiedot henkilön vaatteista, matkapuhelinnumerosta jne. Poliisille ja nuorisotoimelle on ilmoitettava heti, kun ilman huoltajaa oleva lapsi palaa takaisin. Kaikki poliisin tai nuorisotoimen antamat tiedot on otettava huomioon.

Hälytysvälineitä koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Käytetään valtakunnallista hälytysjärjestelmää kadonneiden lasten löytämiseksi sen jälkeen, kun poliisia ja edustajaa on kuultu kyseisen julkaisun vaikutuksen arvioimiseksi.

VAATIMUS 12: *Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevalle lapselle annetaan tietoa radikalisoitumisesta ja että henkilöstö kertoo vastuullisille viranomaisille ilman huoltajaa olevien lasten (mahdolliseen) radikalisoitumiseen liittyvistä merkeistä.*

Indikaattori 12.1: Ilman huoltajaa olevien lasten kanssa työskentelevä henkilöstö keskustelee radikalisoitumisesta ilman huoltajaa olevien lasten kanssa tarpeen mukaan.

Indikaattori 12.2: Vastaanottoyksiköissä on hälytysväline, jotta radikalisoitumisen merkeistä voidaan ilmoittaa vastuullisille henkilöille ja viranomaisille.

Radikalisoitumista koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Annetaan sosiaalityöntekijöiden saataville raporttilomake, johon he voivat täyttää radikalisoitumiseen liittyvät tapaukset ja toimittaa sen toimivaltaisille viranomaisille.
- ✓ Edistetään koordinoitua ja tietojenvaihtoa muiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa kehittämällä tai edistämällä yhteistoimintaa yhteisissä työryhmissä.
- ✓ Lisäksi pitäisi olla mahdollisuus palkata radikalisoitumisen asiantuntija, tai henkilöstöllä olisi oltava erityistietämystä puhumiseen lasten kanssa.

3. Sijoittaminen

Johdantohuomautukset

Vaikka käytössä on kansallisia hajautusjärjestelmiä, joilla säännellään ilman huoltajaa olevien lasten tasapuolista jakautumista jäsenvaltioiden alueelle, tässä osiossa olevat vaatimukset ja indikaattorit on luettava ja toteutettava täysin perheen yhtenäisyyden ja lapsen edun periaatteen mukaisesti. On otettava huomioon myös erityiset vastaanottotarpeet, joita ilman huoltajaa olevilla lapsilla voi olla.

Näiden periaatteiden noudattaminen on tärkeää vastaanottojärjestelmään kirjaamisen aikana mutta myös silloin, kun ilman huoltajaa olevia lapsia sijoitetaan uudelleen tai siirretään eri majoituspaikkoihin. Näin ollen vastaanottodirektiivin 24 artiklan 3 kohdan mukaisesti ilman huoltajaa olevia lapsia pitäisi siirtää mahdollisimman vähän ja vain silloin, kun se on lapsen edun mukaista.

Yhteisen, pienimuotoisen ja yleisen majoittamisen lisäksi sijaisperheiden ja yksittäisen asumisen olisi myös oltava vaihtoehto, kun ilman huoltajaa olevia lapsia sijoitetaan asuntoihin, jos sen katsotaan olevan lapsen edun ja yksilöllisten erityistarpeiden mukaista.

Alustavat ja kokonaisvaltaiset arvioinnit (milloin tahansa asumisen aikana) olisi tehtävä lapsen edun mukaisesti (esimerkiksi asuminen puolison tai perheenjäsenen kanssa). Alustava arviointi olisi tehtävä saavuttaessa, jotta ilman huoltajaa olevalle lapselle voidaan löytää mahdollisimman hyvä majoitus. Kokonaisvaltaiset arvioinnit ovat jatkuvia ja monialaisia, ja niitä olisi tehtävä säännöllisesti.

Ilman huoltajaa olevien lasten sijoittaminen ja uudelleensijoittaminen

Alustava arviointi saavuttaessa

Säännöllinen, kokonaisvaltainen
ja monialainen arviointi jatkuvasti
vastaanoton aikana

Viittaukset lainsäädäntöön – Sijoittaminen

- Vastaanottodirektiivin 18 artikla: Aineellisia vastaanotto-olosuhteita koskevat yksityiskohtaiset säännöt
- Vastaanottodirektiivin 24 artikla: Ilman huoltajaa olevat alaikäiset

Vaatimukset ja indikaattorit

VAATIMUS 13: *Ilman huoltajaa olevien lasten yksittäiseen tilanteeseen liittyvät erityiset ja puolueettomat syyt (esim. ikä, kehitystaso ja erityistarpeet), vastaanottoyksikön tarjoama erityinen huolenpito ja yksikön tyyppi sekä mahdollisuudet muuhun kuin laitoshoidon otetaan huomioon ilman huoltajaa olevaa lasta sijoitettaessa.*

Indikaattori 13.1: Käytössä on mekanismi, jolla arvioidaan, onko tiettyyn asuntoon sijoittamiseen erityisiä puolueettomia syitä.

- **Lisätietoja:** Lasten yksittäisellä tilanteella viitataan edellä olevassa vaatimuksessa erityisesti ilman huoltajaa olevien lasten ikään, kehitystasoon ja sukupuoleen (esim. transsukupuoliset henkilöt) sekä kulttuuriseen, kielelliseen ja uskonnolliseen taustaan. Lisäksi olisi otettava huomioon yksittäiset näkökohdat, esimerkiksi olemassa olevat perhesiteet.
- Kaikissa sijoittamisjärjestelyissä olisi erityisesti otettava huomioon ilman huoltajaa olevien lasten suojeleminen seksuaaliselta ja sukupuoleen perustuvalta väkivallalta.
- Jos ilman huoltajaa olevat lapset sijoitetaan poikkeuksellisesti aikuisten vastaanottokeskukseen (esimerkiksi yhdessä aikuisten sisarusten kanssa), ilman huoltajaa olevilla lapsilla on samat oikeudet kuin muilla ilman huoltajaa olevilla lapsilla (esimerkiksi suojele kaikenlaiselta väkivallalta), ja menettelytapoja sovelletaan (esimerkiksi edustajan nimittäminen).

Sijoittamista koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Harkitaan sijaisperhettä tai muuta vaihtoehtoa huolenpitoa (muuta kuin laitoshoidoa) vaihtoehtona sijoittamisessa.
- ✓ Sijoitetaan ilman huoltajaa olevat lapset asianmukaiseen vastaanottoyksikköön sen jälkeen, kun lasta on tarkkailtu ja arvioitu intensiivisesti ympärivuorokautisesti rajatun ajan (esimerkiksi kaksi viikkoa) ensimmäisessä vastaanottoyksikössä.
- ✓ Valmistellaan ilman huoltajaa olevia lapsia itsenäiseen elämään lapsen kehitystason ja itsenäisyyden arvioinnin jälkeen tarjoamalla heille omaa asuntoa 16 ikävuodesta lähtien.

VAATIMUS 14: Varmistetaan, että perheen yhtenäisyyttä kunnioitetaan lapsen edun periaatteen mukaisesti.

Indikaattori 14.1: Ilman huoltajaa olevat lapset, jotka ovat sisaruksia (vastaanottodirektiivin 24 artiklan 2 kohdan määritelmän mukaisesti), majoitetaan yhteen heidän suostumuksellaan.

- **Lisätietoja:** Sisarusten suostumus yhdessä majoittamisesta on saatava vapaaehtoisesti, ja siinä on otettava huomioon sisarusten ikä ja sukupuoli ja heidän etunsa. Jos ilman huoltajaa olevat lapset ovat aikuisen sisarusten / aikuisten sisarusten kanssa, heidät voidaan majoittaa yhdessä aikuisten vastaanottoyksikköön, ottaen huomioon lapsen etu, ikä, sukupuoli ja kehitystaso.
- Sosiaalityöntekijöiden, muiden vastaanottovirkailijoiden ja lasten edustajien on arvioitava ja valvottava lapsen etua jatkuvasti. Turvallisuuskäytökohdat on otettava huomioon mahdollisten poikkeusten osalta.
- Jos ilman huoltajaa olevat lapset siirretään, heidän sisaruksensa olisi myös siirrettävä tulevan eron välttämiseksi.

Indikaattori 14.2: Ilman huoltajaa olevat lapset, heidän puolisonsa ja heidän lapsensa voidaan majoittaa yhteen, jos se on ilman huoltajaa olevien lasten edun ja asiaankuuluvan kansallisen lain mukaista.

- **Lisätietoja:** Naimisissa olevat ilman huoltajaa olevat lapset, jotka ovat kansallista suojaikärajaa vanhempia, voidaan majoittaa yhteen aikuisen puolisonsa ja heidän mahdollisten lastensa kanssa perheiden vastaanottoyksikköön ottaen ensisijaisesti huomioon lapsen etu.
- Sosiaalityöntekijöiden, muiden vastaanottovirkailijoiden ja lasten edustajien on arvioitava ja valvottava lapsen etua jatkuvasti, jotta voidaan havaita mahdollinen seksuaalinen hyväksikäyttö, pakkoavioliitto tai ihmiskauppa. Kansallista suojaikärajaa nuoremmat ilman huoltajaa olevat lapset on majoitettava erikseen puolisoistaan.
- Monialaisen ryhmän on arvioitava lapsen etu, jos lapsi menee naimisiin heti saapumisen jälkeen. Arviointiryhmässä on oltava ainakin sosiaalityöntekijä, lääketieteen ammattihenkilö ja edustaja. Jos arviointia ei tehdä saavuttaessa, ilman huoltajaa olevien lasten suojelemiseksi on toteutettava toimenpiteitä.
- Ilman huoltajaa olevat lapset, jotka ovat yksinhuoltajia, olisi majoitettava yhteen lapsensa/lastensa kanssa ottaen huomioon lapsen edun periaate (myös sen lapsen etu, joka on vanhempi). Sosiaalityöntekijöiden, muiden vastaanottovirkailijoiden ja edustajan on arvioitava ja valvottava lapsen etua jatkuvasti. Turvallisuuskäytökohdat on otettava huomioon mahdollisten poikkeusten osalta.

Ilman huoltajaa olevia lapsia, jotka ovat yksinhuoltajia, koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Tarjotaan erityinen vastaanottoyksikkö, jossa on päivähoito/päiväkotito, jotta vanhemmat voivat käydä koulua.

Indikaattori 14.3: Mikäli mahdollista ja asianmukaista, perheen yhtenäisyyden periaatetta on noudatettava myös laajemman perheen jäsenten osalta.

- **Lisätietoja:** Tässä sovelletaan perheenjäsenistä laajempaa määritelmää, jossa otetaan huomioon ilman huoltajaa olevien lasten tausta, erityisesti huollettavuutta koskevat erityisolosuhteet ja lasten etu.
- Kansallisten järjestelyjen ja ilman huoltajaa olevien lasten ja edustajien suostumuksen mukaan lasten laajemman perheen jäsenet (ts. muut kuin vastaanottodirektiivin 2 artiklan c kohdan määritelmään kuuluvat sukulaiset) ja ilman huoltajaa olevat lapset voidaan majoittaa yhdessä.
- Ilman huoltajaa olevat lapset ja laajemman perheen aikuiset jäsenet voidaan majoittaa yhdessä aikuisten vastaanottoyksikköön, jos se on lapsen edun mukaista. Tämä olisi otettava huomioon erityisesti sellaisten

ilman huoltajaa olevien lasten osalta, joiden mukana on sukulaisia, jotka eivät ole asianomaisen jäsenvaltion lain tai käytännön mukaisesti heistä vastuussa. Sosiaalityöntekijöiden, muiden vastaanottovirkailijoiden ja edustajan on arvioitava ja valvottava lapsen etua jatkuvasti. Turvallisuusnäkökohdat on otettava huomioon mahdollisten poikkeusten osalta.

VAATIMUS 15: Varmistetaan, että erityistarpeet otetaan huomioon, kun ilman huoltajaa olevat lapset sijoitetaan (uudelleen) tiettyyn asuntoon.

Indikaattori 15.1: Ilman huoltajaa olevien lasten sijoittaminen perustuu heidän erityisten vastaanottotarpeidensa arviointiin.

- **Lisätietoja:** Varsinkin ilman huoltajaa olevan lapsen sijoittaminen asuntoon perustuu lapsen parhaan edun arviointiin.

Indikaattori 15.2: Ilman huoltajaa olevat lapset voidaan siirtää tunnistettujen erityisten vastaanottotarpeiden vuoksi.

Indikaattori 15.3: Ilman huoltajaa olevia lapsia pitäisi siirtää mahdollisimman vähän ja vain silloin, kun se on lapsen edun mukaista esimerkiksi, jotta perheenjäsenten luo tai kouluun pääsy helpottuu.

- **Lisätietoja:** Erityisesti turvallisuusnäkökohdat, kuten ihmiskaupan uhrina oleminen, seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva väkivalta, kidutus tai muut psykososiaalisen ja fyysisen väkivallan vakavat muodot, jotka voivat edellyttää ilman huoltajaa olevan lapsen (uudelleen)sijoittamista eri asuntoon, jos erityistarpeet käyvät myöhemmin ilmi, on määritettävä ja arvioitava asianmukaisesti (ks. luku 2. Erityistarpeet ja turvallisuusriskit, vaatimus 8 ja indikaattori 8.3).

Indikaattori 15.4: Täysi-ikäisiksi tulleiden ilman huoltajaa olevien lasten pitäisi sallia jäädä samaan paikkaan / samalle alueelle, jos se on mahdollista. Kun täysi-ikäisiksi tulleita ilman huoltajaa olevia lapsia siirretään aikuisten vastaanottoyksikköön, olisi toteutettava erityistoimenpiteitä. Siirto pitäisi järjestää huolellisesti yhdessä molempien vastaanottoyksiköiden ja ilman huoltajaa olevien lasten kanssa.

Ilman huoltajaa olevan lapsen sijoittamista (uudelleen) asuntoon koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Lasta ja edustajaa kuullaan, kun ilman huoltajaa olevalle lapselle suunnitellaan uutta asuntoa.
- ✓ Koulutuksen ja oman opintosuunnitelman sekä koulun lukukauden jatkuminen otetaan huomioon ilman huoltajaa olevaa lasta siirrettäessä (esimerkiksi tiloja vähennettäessä).

4. Päivittäinen huolenpito

Johdantohuomautukset

Kuten yleissopimuksessa lapsen oikeuksista todetaan, lapset tarvitsevat ruumiillisen ja henkisen kypsyttämättömyytensä vuoksi erityistä suojelua ja huolenpitoa, ja perhe on heidän kasvulleen ja hyvinvoinnilleen luonnollinen ympäristö. Siksi vastaanottoyksiköissä asuvien ilman huoltajaa olevien lasten saatavilla olisi oltava päivittäistä huolenpitoa ja erityisiä toimia ilman perheenjäsenen läsnäoloa. Tämän pitäisi olla vastaanoton olennainen osa, jotta voidaan taata fyysisen, henkisen ja sosiaalisen kehityksen kannalta asianmukainen elintaso. Näissä ohjeissa tarkoitettuun päivittäiseen huolenpitoon kuuluvat jokapäiväinen tuki ilman huoltajaa olevalle lapselle, lapsen valistus- ja opetustoimien järjestäminen sekä vapaa-ajan toiminta ja virkistystoiminta. Jotkin vaatimukset ja indikaattorit liittyvät tiedottamiseen, erityistarpeiden ja turvallisuusriskien arviointia ja niihin puuttumista, terveydenhoitoa, koulunkäyntiä ja asumista koskevissa osioissa esitettyihin. Ne on otettu mukaan tähän osioon, koska katsotaan, että ilman huoltajaa olevia lapsia varten tarvitaan lisätietoja ja -tukea.

Myöhemmin tässä osassa käsitellään sitä, että on tärkeää valmistella ilman huoltajaa olevia lapsia itsenäisyyteen, vahvistaa kestävyyttä ja kehittää vastaanottoyksiköissä erityisen huolenpidon menetelmä, jossa keskitytään ilman huoltajaa olevien lasten tulevaisuudennäkymiin ja osaamiseen. Ikä, kehitystaso ja erityistarpeet olisi otettava huomioon. Päivittäinen huolenpito voi olla erilaista majoituskeskuksissa ja erillisessä asunnossa asuvilla ilman huoltajaa olevilla lapsilla iän, itsenäisyyden ja omavaraisuuden erojen vuoksi. Eroa on myös siinä, onko vastaanottohenkilöstöllä yleinen koulutus vai onko se lapsiin erikoistunutta vastaanottohenkilöstöä, jolla on ilman huoltajaa olevia lapsia koskeva asianmukainen lisäkoulutus (ks. luku 5. Henkilöstö). Lapsiin erikoistuneen vastaanottohenkilöstön läsnäolo on erityisen tarpeellinen ainakin silloin, kun ilman huoltajaa oleva lapsi on majoituskeskuksessa eikä koulussa, mutta ei välttämättä yöllä.

Viittaukset lainsäädäntöön – Päivittäinen huolenpito

- Vastaanottodirektiivin 23 artiklan 1 kohta: Alaikäisen fyysinen, henkinen, hengellinen, moraalinen ja sosiaalinen kehitystaso: alaikäisen hyvinvointi ja sosiaalinen kehitystaso alaikäisen tausta huomioon ottaen
- Vastaanottodirektiivin 23 artiklan 3 kohta: Vapaa-ajan toiminta
- Vastaanottodirektiivin 24 artiklan 1 kohta: Ilman huoltajaa olevat alaikäiset

Vaatimukset ja indikaattorit

VAATIMUS 16: Varmistetaan ilman huoltajaa olevien lasten päivittäinen huolenpito majoituskeskuksessa (16.1) tai erillisessä asunnossa (16.2).

Vaihtoehtoiset indikaattorit päivittäisen huolenpidon varmistamiseksi:

Indikaattori 16.1 a: Majoituskeskuksessa on ympärivuorokautisesti pätevää henkilöstöä.

Indikaattori 16.1 b: Pätevää henkilöstöä on erityisesti läsnä, kun ilman huoltajaa olevat lapset ovat majoituskeskuksessa eli ennen koulua ja sen jälkeen, viikonloppuisin ja loma-aikoina.

Indikaattori 16.1 c: Jos yöllä läsnä oleva henkilöstö ei ole pätevää, sille on ainakin annettava koulutusta lapsen suojelusta ja lapsen oikeuksista, ja sillä on oltava tarpeelliset tiedot ilman huoltajaa olevien lasten erityistilanteesta majoituskeskuksessa.

Indikaattori 16.1 d: Ilman huoltajaa olevan lapsen läsnäolo majoituskeskuksessa tarkastetaan vähintään kerran päivässä, jotta voidaan varmistaa, että lapsi ei ole karannut.

TAI

Indikaattori 16.2 a: Kun ilman huoltajaa olevat lapset asuvat erillisessä asunnossa, pätevään henkilöstöön voi ottaa yhteyttä ympärivuorokautisesti.

Indikaattori 16.2 b: Lapsiin erikoistunut vastaanottohenkilöstö käy erillisessä asunnossa asuvan ilman huoltajaa olevan lapsen luona vähintään kahdesti viikossa.

- **Lisätietoja:** *Erilliseen asuntoon majoitettu ilman huoltajaa oleva lapsi on ainakin 16-vuotias, ja hänet on arvioitu riittävän kehittyneeksi ja itsenäiseksi asumaan tällaisessa vastaanottoyksikössä.*
- *Käynnin tekee esimerkiksi sosiaalityöntekijä.*

Indikaattori 16.2 c: Ilman huoltajaa olevan lapsen läsnäolo erillisessä asunnossa tarkastetaan kotikäynneillä, jotta voidaan varmistaa, että lapsi ei ole karannut.

Indikaattori 16.3: Ilman huoltajaa olevien lasten jokapäiväistä elämää ja toimia tuetaan.

- **Lisätietoja:** *Jokapäiväiseen tukeen kuuluu monia eri toimia, kuten ilman huoltajaa olevien lasten herättäminen, koulunkäynnin edistäminen ja seuraaminen ja siihen sitouttaminen, tiedon antaminen henkilökohtaisesta hygieniasta ja siisteydestä ja tukeminen siinä, ilman huoltajaa olevien lasten tukeminen yhteisöelämässä ja keskuksen sääntöjen noudattamisessa ja ristiriitojen hallinta ja ehkäisy.*
- *Vastaanottohenkilöstö voi alkuvaiheessa saattaa ilman huoltajaa olevan lapsen kouluun ja muihin paikkoihin. Tietoa annetaan lapsiystävällisesti ja lasten ikään ja kehitystasoon sopivalla tavalla (esim. Googlen kartat, julkisen liikenteen sovellukset).*

Indikaattori 16.4: Ilman huoltajaa olevia lapsia autetaan läksyissä ja heille annetaan ohjausta.

- **Lisätietoja:** *Apua läksyissä ja ohjausta voi antaa vastaanottoyksikkö tai ulkopuolinen järjestö vastaanottoyksikössä tai sen ulkopuolella.*

VAATIMUS 17: Päivittäinen huolenpito järjestetään ilman huoltajaa olevien lasten huolenpitoa koskevan erityisen menetelmän mukaisesti.

Indikaattori 17.1: Ilman huoltajaa olevien lasten huolenpitoa koskeva menetelmä esitetään käsikirjassa, ja päivittäisestä huolenpidosta vastaanottoyksikössä vastaava henkilöstö tuntee sen ja soveltaa sitä.

Indikaattori 17.2: Käsikirjassa on vähintään kuvaus päivittäisen huolenpidon tavoitteista ja niiden keskustelujen tiheydestä, joissa näistä tavoitteista ja niiden merkityksestä ilman huoltajaa oleville lapsille sekä heidän turvallisuudestaan, tulevaisuudennäkymistään, osaamisestaan ja erityistarpeistaan keskustellaan lapsen kanssa.

Indikaattori 17.3: Henkilöstö keskustelee päivittäisen huolenpidon tavoitteista ja niiden merkityksestä säännöllisesti edustajan ja ilman huoltajaa olevien lasten kanssa.

Päivittäisen huolenpidon järjestämistä koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Kaikissa vastaanottoyksiköissä on käsikirja ilman huoltajaa olevista lapsista. Käsikirjassa käsitellään kaikki ilman huoltajaa olevien lasten vastaanoton kannalta merkittävät menettelyt ja toimintalinjat, ja se on laadittu yhteistyössä ilman huoltajaa olevia lapsia edustavien viranomaisten kanssa. Käsikirjassa kuvataan selkeästi vaatimukset ilman huoltajaa olevien lasten kuulemisesta, asioiden kirjaamisesta ja koordinoinnista muiden elinten ja organisaatioiden kanssa.

VAATIMUS 18: Ilman huoltajaa olevia lapsia valmistellaan riippumattomaan ja itsenäiseen myöhempään elämään.

Indikaattori 18.1: Itsenäisyyteen liittyviä taitoja arvioidaan säännöllisesti.

- **Lisätietoja:** *Arviointi tehdään tukemalla ja havainnoimalla ilman huoltajaa olevia lapsia jokapäiväisessä elämässä, ja siinä varmistetaan ilman huoltajaa olevien lasten osallistuminen. Se tehdään eri vaiheissa, jotta taitojen kehittymistä voidaan arvioida. Itsenäisyyden tason arvioinnissa voidaan käyttää tarkistuslistaa, joka sisältää muun muassa taidot siivouksessa, rahan käytössä, energian kulutuksessa, pyykinpesussa, ruoanlaitossa, ostosten tekemisessä ja yhteisössä toimimisessa.*

Indikaattori 18.2: Ilman huoltajaa oleville lapsille annetaan tukea ja koulutusta rahan käytöstä ja vastuullisesta energian kulutuksesta.

- **Lisätietoja:** Nuoremmat ilman huoltajaa olevat lapset tarvitsevat apua ja valvontaa taskurahojen käytössä tai säästämässä. Vanhemmilla ilman huoltajaa olevilla lapsilla voi olla samat tarpeet, mutta he voivat myös pystyä käsittelemään rahaa itsenäisesti osana rahankäyttökoulutusta.

Indikaattori 18.3: Ilman huoltajaa oleville lapsille annetaan tukea ja koulutusta siivouksessa ja pyykin pesemisessä.

- **Lisätietoja:** Kokonaisvastuu majoituksesta huolehtimisesta on vastaanottoviranomaisella, mutta ilman huoltajaa olevat lapset voivat tehdä tiettyjä huoltotehtäviä vapaaehtoisesti ja oppimisen kannalta. Siinä on otettava huomioon lapsen ikä, ja henkilöstön on aina ohjattava ja valvottava sitä.

Indikaattori 18.4: Ilman huoltajaa oleville lapsille annetaan tukea ja koulutusta ruoan laittamisessa.

- **Lisätietoja:** Koulutukseen kuuluu turvallisuuskysymyksiä, ja ilman huoltajaa olevien lasten ikä ja kehitystaso otetaan huomioon.

VAATIMUS 19: Ilman huoltajaa olevien lasten terveys ja hyvinvointi turvataan ja sitä edistetään ja kestävyttä vahvistetaan.

Indikaattori 19.1: Ilman huoltajaa olevien lasten henkinen hyvinvointi ja mielenterveys otetaan huomioon, ja siitä huolehditaan päivittäisessä huolenpidossa.

- **Lisätietoja:** Erityistä huomiota kiinnitetään ilman huoltajaa olevien lasten henkiseen hyvinvointiin ja mielenterveyteen, esimerkiksi merkkeihin ahdistuksesta, stressistä, yksinäisyydestä, surusta, masennuksesta, traumaista ja uniongelmistä. Tarvittaessa annetaan henkistä tukea kuuntelemalla, myötäelämällä ilman huoltajaa olevien lasten tunteissa, antamalla neuvoja tai ohjaamalla lapsi erikoistuneemmille ammattihenkilöille, kuten psykologeille tai terapeuteille.

Indikaattori 19.2: Ilman huoltajaa olevat lapset saavat valistusta huumeiden ja alkoholin käytön riskeistä iän ja kehitystason mukaan.

- **Lisätietoja:** Näitä toimia voivat järjestää vastaanottoyksikkö tai ulkopuoliset järjestöt vastaanottoyksikössä tai sen ulkopuolella. Tarvittaessa mukana on terveydenhuoltohenkilöstöä.

Indikaattori 19.3: Ilman huoltajaa olevat lapset saavat valistusta sukupuoli- ja lisääntymisterveydestä, eri seksuaalisista suuntautumisista ja sukupuoli-identiteeteistä lapsen iän ja kehitystason mukaan.

Indikaattori 19.4: Ilman huoltajaa oleville lapsille annetaan ainakin tietoa ja koulutusta, joiden tarkoituksena on vahvistua vastustamaan kaikenlaista henkistä, seksuaalista ja muuta fyysistä pahoinpitelyä ja laiminlyöntiä.

- **Lisätietoja:** Koulutuksessa keskitytään riskialttiiden tilanteiden ehkäisyyn ja siihen, miten on toimittava, jos niitä ilmenee.

Hyvinvointiin liittyvää päivittäistä huolenpitoa koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Tarjotaan ilman huoltajaa oleville lapsille psykoedukatiivista toimintaa, joka sisältää monia erilaisia toimia, kuten rentoutus- ja hengitysharjoituksia, keskusteluryhmiä, kinesologiaa, tiedotustapahtumia psykosomaattisista ongelmista jne. Näitä toimia voivat järjestää vastaanottoyksikkö tai ulkopuoliset järjestöt vastaanottoyksikössä tai sen ulkopuolella. Mukana on erikoistuneita toimijoita, kuten psykologeja tai terapeutteja.
- ✓ Järjestetään vapaata aikaa vastaanottoyksikön ulkopuolella, jos ilman huoltajaa olevilla lapsilla on käytösongelmia ja/tai henkisiä ongelmia (pinnaus, ryhmän ulkopuolelle jääminen, vihamielisyys, kiusaaminen jne.). Ilman huoltajaa olevat lapset viedään tilapäisesti asianmukaisiin tiloihin, joissa heille järjestetään erityistä psykoedukatiivista ja vapaa-ajan toimintaa, jotta he voivat pohtia omaa tilannettaan. Ilman huoltajaa oleville lapsille on erityisiä pienryhmäpaikkoja (2–10) ja heidän saatavillaan on tukiopetusta. Oleskelun pituus vaihtelee lapsen tarpeiden mukaan (5–15 päivää, kuukausi poikkeuksellisissa olosuhteissa).
- ✓ Henkilöstö ruokailee majoituskeskuksissa yhdessä ilman huoltajaa olevien lasten kanssa, jotta he voivat valvoa heidän ruokailutapojaan, saada aterioilla aikaan yhteenkuuluvuuden tunteen ja ehkäistä mahdollisia ristiriitoja.

VAATIMUS 20: Tuetaan ja seurataan ilman huoltajaa olevien lasten henkistä ja sosiaalista kehitystä vakiomuotoisen huolenpitosuunnitelman avulla.

Indikaattori 20.1: Lapsiin erikoistunut vastaanottohenkilöstö arvioi ilman huoltajaa olevien lasten taustaa, tarpeita, osaamista ja tulevaisuudennäkymiä ilman huoltajaa olevien lasten huolenpitosuunnitelman vakio-osana, ja lapset osallistuvat siihen.

- **Lisätietoja:** Suunnitelma sisältää seuraavat lasta koskevat osat: hallinnollisen menettelyn tilanne, koulutus, osaaminen, itsenäisyyden taso ja henkinen hyvinvointi.
- Arviointi perustuu pätevän henkilöstön tekemiin ilman huoltajaa olevan lapsen puhutteluihin. Ensimmäinen kuuleminen järjestetään viikko sen jälkeen, kun lapsi on saapunut vastaanottoyksikköön.
- Edustaja osallistuu huolenpitosuunnitelman laatimiseen ja voi tutustua suunnitelmaan, jos ilman huoltajaa oleva lapsi on antanut siihen etukäteen luvan.

Indikaattori 20.2: Eri alojen asiaankuuluvat huolenpitäjät seuraavat ilman huoltajaa olevien lasten henkistä ja sosiaalista kehitystä ja keskustelevat siitä (monialainen toimintamalli).

- **Lisätietoja:** Ilman huoltajaa olevien lasten kanssa työskentelevän vastaanottohenkilöstön (sosiaalityöntekijät, ohjaajat ja tarvittaessa terveydenhuoltohenkilöstö, psykologit, opettajat jne.) kesken järjestetään säännöllisesti keskusteluja ja/tai tapaamisia, jotta ilman huoltajaa olevien lasten tilanteesta voidaan keskustella ja päivittää huolenpitosuunnitelmaa.

Indikaattori 20.3: Edustajan kanssa vaihdetaan säännöllisesti tietoa ilman huoltajaa olevien lasten henkisestä ja sosiaalisesta kehityksestä.

Indikaattori 20.4: Kun ilman huoltajaa oleva lapsi siirretään uuteen vastaanottoyksikköön, huolenpitosuunnitelma lähetetään sitä ennen tai viimeistään siirtopäivänä luottamuksellisuusperiaatteen mukaisesti.

Päivittäistä huolenpitoa koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Sosiaalityöntekijä, edustaja ja ilman huoltajaa oleva lapsi tarkastavat huolenpitosuunnitelman kuukausittain, ja huolenpitosuunnitelma lähetetään vähintään kaksi päivää ennen siirtoa, jotta uudessa vastaanottoyksikössä voidaan valmistautua ilman huoltajaa olevien lasten saapumiseen ja heidän huolenpitoonsa.

VAATIMUS 21: Varmistetaan todellinen pääsy vapaa-ajan toimintaan, muun muassa leikkiin ja virkistystoimintaan ilman huoltajaa olevien lasten iän mukaan.

Indikaattori 21.1: Päivittäin on saatavilla monenlaista vapaa-ajan toimintaa sekä sisällä että ulkona ilman huoltajaa olevan lapsen iän ja hänen kuulemisensa perusteella.

- **Lisätietoja:** Vapaa-ajan toimintaan kuuluu monenlaista urheilua ja muuta toimintaa (yleistä rentoutumista sisällä tai ulkona, lautapelejä, elokuvia, yhteisötapahtumia, urheilutapahtumia jne.). Toiminnan voi järjestää laitos tai ulkopuoliset järjestöt. Erityistä huomiota kiinnitetään ryhmätoiminnan järjestämiseen.
- Koulun lomien aikaan ja viikonloppuina sekä silloin, kun ilman huoltajaa oleva lapsi ei vielä pääse kouluun, on tarjolla lisätoimintaa.

Indikaattori 21.2: Lapsiin erikoistunut vastaanottohenkilöstö ja/tai muut lapsenhoitoon osallistuvat vastuulliset aikuiset järjestävät ja valvovat vapaa-ajan toimintaa.

Indikaattori 21.3 a: Ilman huoltajaa olevat lapset (0–12) voivat valvottuna leikkiä päivittäin turvallisessa tilassa, joka on mukautettu heidän ikäänsä, JA

Indikaattori 21.3 b: Vähimmäismäärä ilman huoltajaa olevien lasten ikään sopivia urheilulajeja on säännöllisesti tarjolla (ks. luku 9. Asuminen).

Indikaattori 21.4: Verkkoyhteys ja sen kesto on ikään sopiva, ja henkilöstö säätelee ja valvoo sitä.

Päivittäistä huolenpitoa koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Järjestetään yhteistä toimintaa ilman huoltajaa oleville lapsille ja paikalliselle nuorisolle sekä vastaanottoyksiköissä että niiden ulkopuolella, esimerkiksi jalkapallo-otteluita.

5. Henkilöstö

Johdantohuomautukset

Ilman huoltajaa olevien lasten kanssa työskentelevän henkilöstön päätehtäviä ovat ilman huoltajaa olevien lasten valvonta ja neuvonta sekä sosiaalisen tuen antaminen heille. Henkilöstö vastaa ilman huoltajaa olevien lasten tarpeiden tunnistamisesta ja niihin puuttumisesta edellä kuvatun mukaisesti (luku 2. Erityistarpeet ja turvallisuusriskit ja luku 4. Päivittäinen huolenpito).

Vastaanotossa ilman huoltajaa olevista lapsista vastaa ja heidän kanssaan työskentelee monia ammattihenkilöitä. Heihin kuuluvat kaikki henkilöt, jotka ovat suoraan yhteydessä ilman huoltajaa oleviin lapsiin, heidän työnantajastaan riippumatta. Tähän työskentelyalaan kuuluvat erityisesti sosiaalityöntekijät, opetus- ja terveydenhuoltohenkilöstö, rekisteröintivirkailijat, tulkit, tilahuoltajat, hallinto-/koordinointihenkilöstö sekä edustajat.

Tältä osin tässä osiossa annettuja ohjeita on sovellettava koko henkilöstöön (keskijohto ja ylin johto mukaan luettuina), joka työskentelee ilman huoltajaa olevien lasten kanssa vastaanotossa. Tässä osiossa ei käsitellä suoraan edustajia, vaikka myös heidän on valvottava / pantava täytäntöön joitakin tämän osion vaatimuksia ja indikaattoreita. Kun henkilöstön on täytettävä erityisiä vaatimuksia (esim. erikoistuminen), sitä käsitellään nimenomaisesti ohjeissa.

Edellä mainittujen tehtävien suorittamiseksi ilman huoltajaa olevien lasten kanssa työskentelevien on oltava asianmukaisesti käytettävissä, päteviä ja koulutettuja ja heitä on tuettava ja valvottava.

Viittaukset lainsäädäntöön – Henkilöstö

- Vastaanottodirektiivin 24 artiklan 4 kohta: Ilman huoltajaa olevat alaikäiset
- Vastaanottodirektiivin 29 artiklan 1 kohta: Henkilöstö ja resurssit

Vaatimukset ja indikaattorit

VAATIMUS 22: *Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevien lasten päivittäisestä huolenpidosta vastaa riittävän pätevä henkilöstö.*

Indikaattori 22.1: Vastaanottoyksikössä on oltava riittävän pätevä henkilöstö ilman huoltajaa olevien lasten päivittäistä huolenpitoa varten.

- **Lisätietoja:** *Sen varmistamiseksi, että ilman huoltajaa olevien lasten päivittäinen huolenpito toteutetaan asianmukaisesti ja että erityistarpeisiin puututaan, edellä mainittujen erityisten vastaanottotarpeiden käsittelyyn ja niiden perusteella toimimiseen on oltava riittävän pätevä henkilöstö, joka vastaa ilman huoltajaa olevien lasten vastaanotosta ja huolenpidosta.*

Henkilöstöä koskeva hyvä käytäntö

Hyvän käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Vastaanottoyksikössä on pätevää henkilöstöä sekä päivällä että yöllä.

VAATIMUS 23: *Varmistetaan, että henkilöstö on riittävän pätevää.*

Indikaattori 23.1: Ilman huoltajaa olevien lasten kanssa vastaanotossa työskentelevän henkilöstön tehtävänmäärittäminen (työnkuvaus) on selkeä.

- **Lisätietoja:** *Työnkuvauksessa olisi käsiteltävä ominaisuuksia, joita tarvitaan varmistamaan, että ilman huoltajaa olevien lasten päivittäinen huolenpito toteutetaan asianmukaisesti ja että erityistarpeisiin puututaan riittävällä tavalla.*

Indikaattori 23.2: Ilman huoltajaa olevien lasten kanssa vastaanotossa työskentelevä henkilöstö on pätevä kansallisen lainsäädännön ja kansallisten säädösten mukaan oman tehtävänmäärittäksensä (työnkuvauksensa) osalta.

- **Lisätietoja:** Ilman huoltajaa olevien lasten päivittäisen huolenpidon ja suojelun varmistamiseksi heistä vastaavan henkilöstön olisi oltava pätevä käsittelemään edellä esitettyjä erityisiä vastaanottotarpeita ja toimimaan niiden perusteella, ja sillä olisi oltava tarvittavat koulutus ja osaaminen lapsensuojelusta, ilman huoltajaa olevien lasten tilanteen suojelemisesta muuttoliikkeen yhteydessä, lapsen kehityksestä, osallistuvan henkilöstön tehtävistä ja vastuista, lapsen oikeuksia koskevasta osaamisesta lapsen suojelun osalta, lapsen kehityksestä, lapsen oikeuksista ja yhteydenpidosta lasten kanssa.

Indikaattori 23.3: Ilman huoltajaa olevien lasten kanssa vastaanotossa työskentelevällä henkilöstöllä ei ole rikosrekisterissä lapsiin liittyviä rikoksia tai rikkomuksia eikä rikoksia ja rikkomuksia, jotka antaisivat aiheutta epäillä vakavasti heidän kykyään omaksua lapsiin liittyvä vastuullinen tehtävä.

VAATIMUS 24: Varmistetaan, että henkilöstö saa tarvittavan ja asianmukaisen koulutuksen.

Indikaattori 24.1: Kaikki koulutus olisi liitettävä laajempiin menettelysääntöihin, joissa määritetään ne keskeiset käsitteet ja periaatteet, joihin vastaanottotyö perustuu. Tämä ei kuitenkaan vaikuta tarpeeseen järjestää erityiskoulutusta henkilöstölle, joka työskentelee ilman huoltajaa olevien lasten kanssa vastaanotossa.

Indikaattori 24.2: Ilman huoltajaa olevien lasten kanssa vastaanotossa työskentelevä henkilöstö perehdytetään tehtävään perusteellisesti ja oikea-aikaisesti.

- **Lisätietoja:** Perehdytys olisi tehtävä viimeistään välittömästi henkilöstön työhön ottamisen jälkeen. Sen mukaan, millainen tehtävä henkilöstölle on osoitettu, perehdytyksessä tulee käsitellä sovellettavan vastaanottolain ja/tai sovellettavien asetusten vaatimukset sekä saatavilla olevat kansalliset ja muut merkitykselliset EASOn työkalut. ⁽²³⁾

Indikaattori 24.3: Erityisten vastaanottotarpeiden arviointiin, määrittämiseen, dokumentointiin ja käsittelyyn on selkeä opetussuunnitelma, jossa on koulutusvaatimukset kutakin tehtäväryhmää varten, mahdollisimman nopeasti ja koko vastaanoton ajan.

- **Lisätietoja:** Vastaanotossa työskentelevän henkilöstön peruskoulutus voidaan järjestää EASOn vastaanottoa koskevan koulutusohjelmamoduulin kautta. ⁽²⁴⁾

Indikaattori 24.4: Koulutusta järjestetään säännöllisesti ja henkilöstön tarpeiden mukaan.

- **Lisätietoja:** Olisi kehitettävä pitkäaikainen koulutusohjelma, jonka avulla voitaisiin järjestää säännöllistä päivityskoulutusta. Koulutusta on järjestettävä myös, jos sovellettava laki tai käytäntö muuttuu merkittävästi.

Indikaattori 24.5: Annettavaan koulutukseen kuuluvat sukupuoli- ja ikänsäkökohdat, kulttuurikoulutus, ristiriitojen hallinta, alustava koulutus ja erikoiskoulutus erityistarpeiden henkilöiden tunnistamisesta, tietoisuus mielenterveyskysymyksistä, radikalisoitumisen merkkien tunnistaminen ja ihmiskaupan uhrien tunnistaminen sekä ensiapu ja paloturvallisuus.

- **Lisätietoja:** Koulutusta annetaan ammatin/tehtävän perusteella sen mukaan, miten tehtävät jaetaan ilman huoltajaa olevien lasten kanssa tehtävässä työssä. Päivystys-/yövuorossa työskentelevän henkilöstön pitäisi myös saada vähimmäiskoulutus edellä mainituista aiheista sekä koulutusta erityisistä haasteista, joita kyseisenä aikana voi ilmetä.
- Kansalliseen opetusohjelmaan kuuluvat moduulit voivat vaihdella tietoteknisistä taidoista ja vieraista kielistä tartuntatautikurssiin tai ihmiskaupan uhrien tai radikalisoitumisen tunnistamiseen, mutta niihin voi myös kuulua lasten kanssa viestintää koskevia taitoja.

⁽²³⁾ Katso yksityiskohtainen luettelo EASOn tukityökaluista kohdassa "Miten näitä ohjeita luetaan", s. 15.

⁽²⁴⁾ EASO, *Training curriculum module on reception*

Henkilöstön kouluttamista koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Määritetään koulutusmahdollisuudet koko henkilöstölle, joka työskentelee ilman huoltajaa olevien lasten kanssa vastaanotossa, esimerkiksi erityiskoulutus vammoihin liittyvästä käytännöstä, työskentelystä ahdistuksesta kärsivien tai kaupan kohteeksi joutuneiden tai surevien lasten kanssa, kestävyys- ja lisäamisestä, itsenäisestä asumisesta, koulutuksen ja työn saatavuudesta tai
- ✓ järjestetään koulutusta tekemällä sopimuksia asianmukaisten toimijoiden (yliopistojen, asianajajien, psykologien, kansalaisjärjestöjen, kansainvälisten järjestöjen jne.) kanssa.
- ✓ Määritetään koulutusmenetelmät, joiden avulla henkilöstöä voidaan auttaa ja kannustaa suorittamaan työtehtävänsä yhtenäisesti ja johdonmukaisesti.
- ✓ Annetaan sosiaalityöntekijöille ja laajemmin koko vastaanottoyksikön henkilöstölle koulutusta radikaalisuuden ehkäisystä ja havaitsemisesta.

VAATIMUS 25: Varmistetaan tehokas yhteistyö, tiedon jakaminen ja valistus ja edistetään niitä.

Indikaattori 25.1: Kirjatuista erityistarpeista olisi ilmoitettava asiaankuuluville sidosryhmille tarvittavien takeiden ja tuen saamiseksi.

Indikaattori 25.2: Ilman huoltajaa olevien lasten kanssa ammattinsa ja/tai tehtävänsä vuoksi yhteydessä olevilla, muun muassa sosiaalityöntekijöillä, opetus- ja terveydenhuoltohenkilöstöllä, rekisterivirkailijoilla, tilahuoltajilla, hallinto-/koordinoitihenkilöstöllä sekä edustajilla on käytössään säännöllistä yhteistyötä, tietojen jakamista ja tiedottamista koskevat tilaisuudet ja/tai vaihtoehtoiset järjestelyt.

- **Lisätietoja:** Säännöllistä yhteistyötä, tietojen jakamista ja tiedottamista koskevia tilaisuuksia ja/tai vaihtoehtoisia järjestelyjä voitaisiin tukea sisäisillä raportointimenettelyillä.
- Yhteistyötä, tietojen jakamista ja tiedottamista koskevissa tilaisuuksissa voitaisiin keskittyä muuttoliikkeeseen liittyviin näkökohtiin yleisesti ja kulttuurinäkökohtiin erityisesti sekä ilman huoltajaa oleviin lapsiin liittyviin asioihin (erityistarpeet). Niitä voidaan järjestää esimerkiksi opetushenkilöstölle, ulkopuolisille terveydenhoitopalvelujen tarjoajille sekä yksiköiden turvallisuus- tai siivoushenkilöstölle.

Indikaattori 25.3: Edustajat ja muut ilman huoltajaa olevien lasten kanssa työskentelevät asiaankuuluvat toimijat tiedottavat toisilleen säännöllisesti ilman huoltajaa olevien lasten henkisestä ja sosiaalisesta kehityksestä.

Indikaattori 25.4: Kansallisessa ja kansainvälisessä lainsäädännössä säädettyjä luottamuksellisuussääntöjä noudatetaan kaiken sellaisen tiedon osalta, jonka ilman huoltajaa olevien lasten kanssa työskentelevät saavat työssään.

Yhteistyötä, tietojen jakamista ja valistusta koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Annetaan tulkeille koulutusta lasten kanssa tehtävästä kääntämisestä tai viestinnästä lasten kanssa kunnioittaen ilman huoltajaa olevien lasten erityistarpeita.

VAATIMUS 26: Annetaan tukea ilman huoltajaa olevien lasten kanssa vastaanotossa työskentelevälle henkilöstölle.

Indikaattori 26.1: Käytettävissä on erilaisia toimia, joista on apua vastaanottotyössä kohdattavien vaikeiden tilanteiden käsittelyssä.

- **Lisätietoja:** Henkilöstön tukitoimet voidaan järjestää esimerkiksi ryhmäsisäisenä ohjauksena (vertaisohjauksena), stressin hallintana, psykologisena tukena, kriisiryhminä tai ulkoisena ohjauksena.

Henkilöstön tukemista koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Järjestetään päivittäisiä henkilöstökokouksia, jotta tieto kulkisi tehokkaasti.
- ✓ Järjestetään 2 tai 3 henkilöstön kehityspäivää kaikille työntekijöille.
- ✓ Järjestetään tarvittaessa tilaisuuksia tilanteiden purkamista varten.
- ✓ Edistetään vertaisvaihtoja eri yksiköjen lapsiin erikoistuneiden virkailijoiden välillä.

VAATIMUS 27: Varmistetaan hallinto, valvonta ja vastuuvollisuus säännöllisen – ainakin vuosittaisen – seurannan avulla ja otetaan siinä huomioon riittävä tuki henkilöstölle.

Indikaattori 27.1: Vastaanottoyksikössä on oltava säännöllinen henkilöstön suorituskyvyn seurantamekanismi, jotta ilman huoltajaa olevien lasten päivittäinen huolenpito voidaan varmistaa.

- **Lisätietoja:** Sen varmistamiseksi, että ilman huoltajaa olevien lasten päivittäinen huolenpito toteutetaan asianmukaisesti ja että erityistarpeisiin puututaan riittävästi, henkilöstön suorituskkyä on seurattava säännöllisesti ja riittävä tuki on otettava huomioon.

Seurantaa koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Tehdään määräaikaista vertaisarviointia ilman huoltajaa olevien lasten päivittäisen huolenpidon toteuttamisesta.

6. Terveydenhoito

Johdantohuomautukset

Lapsen oikeuksista tehdyn yleissopimuksen 24 artiklassa korostetaan, että lapsella on oikeus nauttia parhaasta mahdollisesta terveydentilasta sekä sairauksien hoitamiseen ja kuntoutukseen tarkoitetuista palveluista. Sopimusvaltiot pyrkivät varmistamaan, ettei yksikään lapsi joudu luopumaan oikeudestaan nauttia tällaisista terveyspalveluista. Ilman huoltajaa olevilla lapsilla olisi lisäksi oltava saatavilla samat terveydenhoitopalvelut kuin kyseisen maan lapsilla. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä ilman huoltajaa olevien lasten erityisiin haavoittuvuuksiin ja näiden haavoittuvuuksien vaikutukseen lapsen terveyteen. ⁽²⁵⁾

Ilman huoltajaa olevien lasten pitäisi siis päästä samoihin terveydenhoitopalveluihin kuin kyseisen maan lapset, ja joillekin lapsille olisi annettava erityisen haavoittuvuuden vuoksi täydentäviä terveydenhoitopalveluja. Ilman huoltajaa olevien lasten osalta on kiinnitettävä huomiota myös siihen, että heillä ei ole mukanaan vanhempia, jotka voisivat kertoa lapsen aiemmista sairauksista. Ilman huoltajaa olevat lapset tarvitsevat siten erityistukea saadakseen tarvitsemansa terveydenhoitopalvelut.

Tässä osiossa termiin 'terveydenhoito' sisältyy sekä mielenterveyden että fyysisen terveyden hoito, jota ilman huoltajaa oleville lapsille annetaan. Lisäksi se sisältää vakavista sairauksista kärsivien ilman huoltajaa olevien lasten neuvonnan sekä tarvittavat toimet, joilla edistetään väkivallan ja kidutuksen uhrien kuntoutumista. Tältä osin lääkärintarkastus, joka tehdään vastaanottoprosessin alussa, voi olla tärkeä lähtökohta, koska sen avulla saadaan selvempi käsitys lasten lääketieteellisistä tarpeista, joihin on puututtava koko vastaanottoprosessin ajan. 'Terveydenhoitohenkilöstöllä' tarkoitetaan tässä osiossa koulutettuja lääketieteen ammattilaisia (esimerkiksi lääkäreitä, hammaslääkäreitä ja hoitajia) sekä psykologeja.

Ohjeita tulkittaessa on muistettava myös suostumuksen ja luottamuksellisuuden yleiset periaatteet, joita koko vastaanottohenkilöstön, terveydenhoitoon osallistuvan terveydenhoitohenkilöstön ja tulkkien on noudatettava. Tietoja ei saa missään vaiheessa jakaa ilman potilaalta etukäteen pyydettyä suostumusta. Rajoittamatta niiden kansallisten säädösten soveltamista, joissa säädetään oikeudesta tutustua potilasasiakirjoihin, ilman huoltajaa oleville lapsille on annettava oikeus nähdä potilasasiakirjansa tarvittaessa. Kussakin tapauksessa on myös arvioitava, pitäisikö pätevän henkilöstön jäsenen tai edustajan mennä ilman huoltajaa olevan lapsen mukaan vastaanotolle.

Kun suunnitellaan terveydenhoitopalveluja ja tiettyjä ehkäiseviä ohjelmia ilman huoltajaa oleville lapsille, on otettava huomioon opetusohjelmat ja muut opetusjärjestelyt, jotta palvelut saadaan lasten saataville. Tämä on erityisen tärkeää, kun terveydenhoitopalveluja annetaan asunnossa.

Viittaukset lainsäädäntöön – Henkilöstö

- Vastaanottodirektiivin 13 artikla: Lääkärintarkastukset
- Vastaanottodirektiivin 17 artikla: Aineellisia vastaanotto-olosuhteita ja terveydenhoitoa koskevat yleiset säännökset
- Vastaanottodirektiivin 19 artikla: Terveydenhoito
- Lapsen oikeuksista tehdyn yleissopimuksen 24 artikla: Terveys ja terveyspalvelut

Vaatimukset ja indikaattorit

VAATIMUS 28: Varmistetaan pääsy lääkärintarkastukseen ja terveystarkastukseen ja terveyteen liittyvien ongelmien ehkäisy vastaanottoprosessin alkuvaiheessa.

Indikaattori 28.1: Ilman huoltajaa oleville lapsille on annettava tietoa oikeudesta terveydenhoitoon, lääkärintarkastuksen tarkoituksesta ja merkityksestä, terveystarkastuksesta ja rokotusohjelmista heti heidän vastaanottokeskukseen saapumisensa jälkeen.

- **Lisätietoja:** Tietoa olisi annettava luvussa 1. Ilman huoltajaa olevien lasten tiedottaminen, osallistuminen ja edustaminen (vaatimus 2) esitettyjen vaatimusten mukaisesti.

⁽²⁵⁾ YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 6 (2005) ilman huoltajaa olevien ja perheestään eroon joutuneiden lasten kohtelusta kotimaansa ulkopuolella, 46–49 kohta.

Indikaattori 28.2: Lääkärintarkastus ja terveystarkastus on tehtävä mahdollisimman pian vastaanottokeskukseen saapumisen jälkeen, jos ilman huoltajaa oleva lapsi antaa siihen suostumuksen.

- **Lisätietoja:** Lääkärintarkastus ja terveystarkastus on suositeltavaa tehdä ainakin viikon kuluessa saapumisesta.
- Terveystarkastus sisältää sekä fyysisen että psyykkisen arvioinnin.

Indikaattori 28.3: Jos rokotusohjelmat eivät kuulu yleisiin pakollisiin terveysohjelmiin, ilman huoltajaa oleville lapsille olisi annettava tarvittavat rokotukset.

- **Lisätietoja:** Tarvittavat rokotukset olisi annettava myös, jos lasten rokotusohjelma on todennäköisesti keskeytynyt tai jos se ei vastaa kyseisen maan kansallisia vaatimuksia.

Indikaattori 28.4: Ilman huoltajaa oleville lapsille annetaan ikään sopivia ja riittäviä sukupuoli- ja lisääntymisterveystietoja ja -palveluita.

Indikaattori 28.5: Ilman huoltajaa oleville lapsille annetaan ehkäisyvälineitä.

Terveyteen liittyvien ongelmien ehkäisyä vastaanotto-prosessin alkuvaiheessa koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Annetaan ilman huoltajaa oleville lapsille ehkäisyvälineitä maksutta.

VAATIMUS 29: Varmistetaan pääsy tarvittavaan terveydenhoitoon, joka vastaa maan kansalaisille annettavaa terveydenhoitoa, myös ehkäisevään hoitoon, mielenterveyshoitoon sekä fyysiseen ja psykososiaaliseen hoitoon.

Indikaattori 29.1: Kaikentyyppiset tarvittavat terveydenhoitopalvelut ovat ilman huoltajaa olevien lasten käytettävissä.

- **Lisätietoja:** Mikäli mahdollista, sukupuoli olisi otettava huomioon terveydenhoitoa annettaessa (esimerkiksi mahdollisuus päästä naislääkäreiden ja -hoitajien vastaanotolle pyydettyäessä, jos heitä on saatavilla).

Indikaattori 29.2: Pätevä terveydenhoitohenkilöstö vastaa terveydenhoitopalveluista.

- **Lisätietoja:** Tämä sisältää vastaanottoyksiköissä annettavat terveydenhoitopalvelut.

Indikaattori 29.3: Terveydenhoito on saatavilla vastaanottoyksikössä tai kohtuullisen matkan päässä jalan tai julkisilla liikennevälineillä, ja tarvittaessa henkilöstö tai edustaja saattaa ilman huoltajaa olevan lapsen palveluihin.

- **Lisätietoja:** Katso 'kohtuullista matkaa' koskevia selvennyksiä luvusta 9: Asuminen, alaosio 9.1. Sijainti.
- Lapselta ja edustajalta tiedustellaan, tarvitseeko lapsi saattajaa. Jos lapsilla on kansallisen lainsäädännön nojalla oikeus päättää tietyistä toimenpiteistä ilman edustajan suostumusta, myös se on otettava huomioon.

Indikaattori 29.4: Tarvittava terveydenhoito ja määrätty lääkitys annetaan maksutta tai sen kustannukset korvataan päivittäisiin menoihin tarkoitetulla rahalla.

- **Lisätietoja:** Tämä tarkoittaa sitä, että sekä kuljetus tarvittaviin terveydenhoitopalveluihin että lääkitys annetaan maksutta (ks. luku 9. Asuminen, alaosio 9.1. Sijainti, ja luku 8. Ruoka, vaatetus ja muut tarvikkeet kuin elintarvikkeet ja etuudet, alaosio 8.3. Päivittäisiin menoihin tarkoitettu raha).

Indikaattori 29.5: Vastaanottoyksikössä on järjestelyt lääkärin määräämien lääkkeiden turvallista säilyttämistä ja jakelua varten.

Indikaattori 29.6: Käytössä on asianmukaiset järjestelyt, joilla varmistetaan, että ilman huoltajaa oleva lapsi pystyy viestimään tehokkaasti terveydenhoitohenkilöstön kanssa.

- **Lisätietoja:** Tämä tarkoittaa erityisesti, että tarvittaessa tarjotaan (veloituksetta) koulutettu tulkki, jonka sukupuolen lapsi saa mahdollisuuksien mukaan valita.

Indikaattori 29.7: Järjestelyt, joilla varmistetaan ensiavun saanti hätätilanteissa, on tehty.

- **Lisätietoja:** Ensiapupakkaus on aina oltava saatavilla.

Indikaattori 29.8: Ilman huoltajaa olevat lapset saavat tutustua potilasasiakirjoihinsa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta kansallisen lainsäädännön soveltamista.

- **Lisätietoja:** Potilasasiakirjat voidaan siirtää yhdeltä terveydenhoitoalan ammattilaiselta toiselle, jos ilman huoltajaa oleva lapsi on antanut siihen suostumuksensa. Tämä koskee myös tilanteita, joissa lapset siirretään toiseen laitokseen tai heidät siirretään Dublin-menettelyn mukaisesti.

Indikaattori 29.9: Käytössä on erityisjärjestelyitä ilman huoltajaa oleville lapsille, joilla on lääketieteellisiä erityistarpeita.

- **Lisätietoja:** Tähän voi sisältyä esimerkiksi vastaanottoaika lastenlääkärille tai gynekologille tai raskaudenaikainen terveydenhoito tai sen varmistaminen, että ilman huoltajaa oleville vammaisille lapsille tehdään tarvittavat järjestelyt.

Terveydenhoitoa koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Annetaan koko henkilöstölle ensiapukoulutus.

VAATIMUS 30: Varmistetaan pääsy mielenterveyshoitoon, kuntoutuspalveluihin ja pätevään neuvontaan ilman huoltajaa oleville lapsille, jotka kärsivät psykologisista vaikeuksista ja/tai jotka ovat olleet jonkinlaisen pahoinpitelyn, laiminlyönnin, hyväksikäytön, kidutuksen tai julman, epäinhimillisen ja alentavan kohtelun uhreja ja jotka ovat kärsineet aseellisista selkkauksista, laatimalla pysyvisohjeet mielenterveyden ja psykososiaalista tukea varten ja ottamalla ne käyttöön.

Indikaattori 30.1: Mielenterveyshoitoa, kuntoutuspalveluja ja/tai pätevää neuvontaa tarvitseville ilman huoltajaa oleville lapsille tarjotaan kyseisiä palveluja sairaalapsykologin läsnä ollessa vastaanottoyksikössä tai vastaanotolla keskuksen ulkopuolella.

- **Lisätietoja:** Tämä sisältää palvelut kaikenlaisen pahoinpitelyn, laiminlyönnin ja hyväksikäytön uhreille tai lapsille, jotka ovat kärsineet aseellisista selkkauksista. Tämä voi sisältää myös ihmiskaupan ja (sukupuoleen perustuvan) väkivallan uhreille sekä kidutuksen tai muunlaisen henkisen ja fyysisen väkivallan uhreille tarjottavat palvelut. Palveluja olisi tarjottava myös lapsille, joilla on henkisiä ongelmia turvapaikkamenettelyn pitkien odotusaikojen ja epävarmuuden vuoksi. Tarve voi johtua jostakin, mikä on tapahtunut kotimaassa, kauttakulkumaassa tai vastaanottavassa maassa.

Indikaattori 30.2: Pätevä terveydenhoitohenkilöstö tarjoaa mielenterveyshoitoa, kuntoutuspalveluja ja/tai pätevää neuvontaa.

- **Lisätietoja:** Henkilöstölle olisi annettava koulutusta työskentelystä ilman huoltajaa olevien lasten erityistarpeiden kanssa.

Mielenterveyshoitoa, kuntoutusta ja neuvontapalveluja koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Otetaan huomioon suojaavat tekijät, kuten sosiaalinen tuki, yhteydet perheeseen, vähän siirtoja eri majoitusten välillä, asuminen pienimuotoisessa majoituksessa ja vapaa-ajan toiminta, jotka suojaavat mielenterveysongelmilta.

7. Opetus – valmistavat luokat ja ammatillinen koulutus

Johdantohuomautukset

Opetukseen pääseminen mahdollisimman pian on vastaanottovaiheessa keskeistä, jotta ilman huoltajaa olevia lapsia voidaan auttaa pääsemään elämään kiinni uudessa maassa. Valmistavat luokat ja ammatillinen koulutus luovat mahdollisuuksia sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja rutiineihin, joita lapset kehittyäkseen tarvitsevat.

Suurimmat haasteet opetukseen pääsyssä ovat pitkät odotusajat, eriytetty opetus, kielimuurit, mukautetun lukujärjestyksen ja koulutetun henkilöstön puuttuminen, kulttuurierot, matkasta johtuvat kulkuvaikeudet, kyseisiä mahdollisuuksia koskevien tietojen puuttuminen, traumatisoituneiden lasten tuen puuttuminen ja teini-ikäisten ammatilliseen koulutukseen pääsyä koskevien mahdollisuuksien puuttuminen.

Joissakin poikkeuksellisissa tilanteissa opetusjärjestelmään ei ole mahdollista päästä ja osallistua väliaikaisesti erityisten paikallisten tai valtakunnallisten syiden vuoksi. Joskus ainoaa saatavilla olevaa opetusta antavat vapaaehtoiset ja muut sidosryhmät (opettajat, kansalaisjärjestöt, ammattihenkilöstö) majoitustiloissa. Lisäksi voi olla tilanteita, joissa ilman huoltajaa olevat lapset eivät erityistarpeidensa vuoksi pysty menemään tavalliseen kouluun (esim. lukutaidottomat lapset), ja lapsille, joilla on opetukseen liittyviä erityistarpeita, on laadittava erityisjärjestelyjä.

Ilman huoltajaa olevat lapset eivät todennäköisesti ole käyneet säännöllisesti koulua ennen saapumistaan. Uuteen ympäristöön asettuminen edellyttää aikaa ja pätevää tukea. He voivat olla oppivelvollisuusikää vanhempia tai heidät voidaan sijoittaa ikäryhmäänsä alemmille luokille, koska heidän koulunkäynnissään on ollut katkoksia. Pakkomaanpako on myös voinut traumatisoida ilman huoltajaa olevia lapsia. Valmistavien luokkien tarkoituksena on helpottaa pääsyä ja osallistumista opetusjärjestelmään tutustuttamalla lapset vastaanottavien maiden koulujärjestelmään, kulttuuriin ja kieleen. Valmistavia luokkia olisi mukautettava lasten tietämyksen tason, aiemman opetuksen ja erityistarpeiden mukaan. Valmistavia luokkia voidaan järjestää vastaanottokeskuksissa tai mukana olevien toimijoiden, muun muassa kansalaisjärjestöjen, laajemmissa verkostoissa.

Oppivelvollisuusiän ylittäneiden ilman huoltajaa olevien lasten opetuksessa on hankaluuksia erityisesti, jos he eivät vielä ole saaneet toisen asteen koulutuksessa vaadittavaa osaamistasoa. Näitä hankaluuksia ovat muun muassa riittämätön kielitaito, ilman huoltajaa olevien lasten pakottaminen nuorempien ikäryhmien tunneille ja ammatilliseen koulutukseen johtavien ohjelmien puuttuminen.

Ammatillinen koulutus ja oppisopimuskoulutus voivat tarjota ilman huoltajaa oleville lapsille asianmukaisen ympäristön, jossa he voivat kehittää osaamistaan työmarkkinoille pääsemiseksi. Ammatillisessa koulutuksessa voi tutustua vastaanottavan yhteisön kieleen ja kulttuuriin, ja se lisää ilman huoltajaa olevien lasten mahdollisuuksia ottaa vastuuta omasta elämästään. Ammatillista koulutusta olisi muokattava ilman huoltajaa olevien lasten tietämyksen tason ja erityistarpeiden mukaan yhdessä kyseisen maan lasten kanssa, jotta kotouttamista voitaisiin edistää. Suurimmat esteet liittyvät ammatilliseen koulutukseen pääsyä koskeviin yleisiin vaatimuksiin (esim. alkuperämaassa hankitun koulutuksen ja/tai ammattipätevyyden todistavat asiakirjat) ja maan kielen osaamiseen.

Tässä osiossa on useita alaosioita, joissa käsitellään seuraavia koulunkäyntiin, ilman huoltajaa olevien lasten opetukseen ja ammatilliseen koulutukseen liittyviä näkökohtia:

- koulutukseen ja muihin opetusjärjestelyihin pääsy
- valmistavat luokat
- ammatilliseen koulutukseen pääsy.

Kaikissa näissä alaosioissa käsitellään oleellisia aiheeseen kuuluvia seikkoja, jotka täydentävät toisiaan.

Viittaukset lainsäädäntöön – Koulutus

- Vastaanottodirektiivin 14 artikla: Alaikäisten koulunkäynti ja opiskelu
- Vastaanottodirektiivin 16 artikla: Ammatillinen koulutus

7.1 Koulutukseen ja muihin opetusjärjestelyihin pääsy

Vaatimukset ja indikaattorit

VAATIMUS 31: Varmistetaan tehokas pääsy koulutukseen samoin edellytyksin kuin maan kansalaisilla viimeistään kolme kuukautta kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen tekemisen jälkeen.

Indikaattori 31.1: Kaikkien ilman huoltajaa olevien lasten pitäisi päästä koulutukseen samoin ehdoin kuin maan kansalaisten.

- **Lisätietoja:** Vastaanottodirektiivissä säädetään, että jäsenvaltioiden on annettava kansainvälisen suojelun hakijoille, jotka ovat lapsia, mahdollisuus käydä koulua vastaavin edellytyksin kuin omille kansalaisilleen, niin kauan kuin heitä koskevaa maastapoistamistoimenpidettä ei tosiasiallisesti panna täytäntöön. Kun ilman huoltajaa oleva lapsi on kirjautunut kouluun, hänen pitäisi saada samat palvelut kuin maan kansalaiset hänen erityistarpeensa huomioon ottaen.

Indikaattori 31.2: Kaikkien täysi-ikäisiksi tulleiden ilman huoltajaa olevien lasten olisi voitava jatkaa keskiasteen opetukseen.

- **Lisätietoja:** Vastaanottodirektiivin 14 artiklan 1 kohdan mukaan ”jäsenvaltiot eivät voi kieltää henkilöä jatkamasta keskiasteen opetuksen seuraamista vain siitä syystä, että hänestä on tullut täysi-ikäinen”. Siksi täysi-ikäisiksi tulleille ilman huoltajaa oleville lapsille olisi annettava tilaisuus jatkaa koulunkäyntiään jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä säädetyn oppivelvollisuusjakson jälkeen.

Indikaattori 31.3: Opetusta on saatavilla vastaanottoyksikön ulkopuolella kohtuullisen matkan päässä tai vastaanottoyksikössä, ja tarvittaessa henkilöstö tai edustaja saattaa ilman huoltajaa olevan lapsen.

- **Lisätietoja:** Päivittäisiin menoihin tarkoitetun rahan pitäisi riittää kuljetuskustannuksiin tai olisi järjestettävä kuljetus.

Indikaattori 31.4: Koulua käyvien tai muihin opetusjärjestelyihin osallistuvien ilman huoltajaa olevien lasten on voitava osallistua maan pakollisille koulun järjestämille retkille.

- **Lisätietoja:** Tämä voi tarkoittaa, että ilman huoltajaa olevien lasten annetaan osallistua toimintaan estämättä sitä kotiintuloajoilla.

VAATIMUS 32: Varmistetaan pääsy muihin koulutusjärjestelyihin, kun kouluun ei ole tilapäisesti mahdollista päästä EU+-maiden erityisten olosuhteiden tai ilman huoltajaa olevan lapsen erityistilanteen vuoksi.

Indikaattori 32.1: Käytössä on erityisjärjestelyt, joiden avulla opetuspalveluja tarjotaan majoitustiloissa tai muissa soveltuvissa paikoissa.

- **Lisätietoja:** Tarjotaan riittävä ja asianmukainen infrastruktuuri, lukujärjestys ja koulutettu henkilöstö opetusta varten.

Indikaattori 32.2: Käytössä on erityisjärjestelyitä ilman huoltajaa oleville lapsille, joilla on erityistarpeita.

- **Lisätietoja:** Ilman huoltajaa olevien lasten, joiden liikuntakyky on heikentynyt merkittävästi, ei voida odottaa menevän kouluun kävellen. Tällaisissa tapauksissa olisi tarjottava vaihtoehtoisia koulutusjärjestelyjä (esim. kotikoulu, kuljetus ja saattaminen) tai pääsy erityiskouluun.

Kouluun ja muihin opetusjärjestelyihin pääsyä koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Valmistellaan kouluja, myös opinto-ohjelmaa ja opettajia, ilman huoltajaa olevien lasten saapumiseen. Yhdenvertainen kohtelu maan kansalaisten kanssa voi joskus johtaa tilanteisiin, joissa ilman huoltajaa olevien lasten erityistarpeita ei oteta huomioon.
- ✓ Kehitetään mekanismeja, joilla seurataan kouluun pääsyä, kerätään tietoja ja varmistetaan valtavirtaistaminen toimintalinjoissa ja käytännöissä valtakunnallisesti.
- ✓ Jaetaan ilman huoltajaa olevat lapset eri paikallisiin kouluihin eriytymisen välttämiseksi.
- ✓ Otetaan kansalaisyhteiskunta, myös kansalaisjärjestöt, mukaan tarjoamaan epävirallista koulutusta, jotta vuorovaikutusta paikallisyhteisöjen kanssa voidaan edistää ja lisätä ymmärrystä paikallisesta kulttuurista ja paikallisista tavoista.
- ✓ Valistetaan asiaankuuluvia viranomaisia velvoitteesta antaa mahdollisuus koulunkäyntiin.
- ✓ Mukautetaan erityistarpeisten lasten järjestelmää ilman huoltajaa olevien lasten tilanteeseen ja erityistarpeisiin.
- ✓ Annetaan erityisiä ohjeita ja koulutusta opettajille ja opetushenkilöstölle traumatisoituneiden ilman huoltajaa olevien lasten tunnistamisesta.
- ✓ Annetaan tukea, jossa otetaan huomioon yksittäisen lapsen haavoittuvuuksien yhdistelmät.
- ✓ Kehitetään mahdollisuutta antaa opetusta lasten omalla kielellä.
- ✓ Annetaan koulua käyvien tai muihin opetusjärjestelyihin osallistuvien ilman huoltajaa olevien lasten osallistua lukujärjestyksen ulkopuolisiin koulun toimiin.
- ✓ Erikoistunut henkilöstö antaa koulussa neuvontaa ja psykologista tukea traumatisoituneille ilman huoltajaa oleville lapsille.

7.2 Valmistavat luokat

Vaatimukset ja indikaattorit

VAATIMUS 33: Varmistetaan kouluun pääsy ja koulunkäynti.

Indikaattori 33.1: Kaikkien ilman huoltajaa olevien lasten pitäisi päästä sisäisille tai ulkoisille valmistaville luokille, myös kielitunneille tarpeen mukaan, jotta kouluun pääsyä ja sen käymistä voidaan edistää.

- **Lisätietoja:** Ilman huoltajaa olevat lapset tarvitsevat tukea, joskus pysyvästi, perehtyä koulujärjestelmään ja saadakseen osaamisen ja tietämyksen, joita tarvitaan aktiiviseen yleisopetukseen osallistumiseen.

Indikaattori 33.2: Käytössä on sisäisiä tai ulkoisia järjestelyjä, muun muassa infrastruktuuri, opintosuunnitelma ja koulutettu henkilöstö, joilla varmistetaan, että valmistavat luokat ovat tehokkaita ja lasten tarpeiden mukaisia.

- **Lisätietoja:** Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä resursseihin, joita tarvitaan valmistavien luokkien tehokkaaseen toteuttamiseen.

Valmistavia luokkia koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Tarjotaan intensiivistä kieliopetusta ilman huoltajaa olevien lasten tarpeiden, kehitystason ja kulttuuritaustan mukaan.
- ✓ Annetaan ohjeita ja kriteereitä, joilla arvioidaan ilman huoltajaa olevien lasten osaamista ja aiempaa koulutusta kouluun kirjautumista varten.
- ✓ Valistetaan sekä sisäisiä että ulkopuolisia opettajia ja ohjaajia ilman huoltajaa olevien lasten erityistarpeista ja taustasta.

7.3 Ammatilliseen koulutukseen pääsy

Vaatimukset ja indikaattorit

VAATIMUS 34: *Varmistetaan pääsy ammatilliseen koulutukseen, kun yleisopetuksen ei katsota olevan lapsen edun mukaista.*

Indikaattori 34.1: Ilman huoltajaa olevien lasten pitäisi päästä ammatilliseen koulutukseen riippumatta heidän edeltävän koulutuksensa tunnustamisesta.

- **Lisätietoja:** *Vastaanottodirektiivissä säädetään, että ”jäsenvaltiot voivat sallia hakijoiden pääsyn ammatilliseen koulutukseen riippumatta siitä, onko heillä pääsy työmarkkinoille”. Tämä mahdollisuus olisi otettava huomioon, jos ilman huoltajaa olevien lasten ja edustajan kanssa käydyn keskustelun jälkeen lapsilla on muita mielenkiinnon kohteita kuin aiemmin käyty koulu.*

Indikaattori 34.2: Käytössä on erityisjärjestelyitä ilman huoltajaa oleville lapsille, joilla on erityistarpeita.

- **Lisätietoja:** *Esimerkiksi ilman huoltajaa olevien lasten, joiden liikuntakyky on heikentynyt merkittävästi, ei voida odottaa menevän kouluun kävellen. Näissä tapauksissa on tehtävä vaihtoehtoisia järjestelyjä ammatillisesta koulutuksesta.*

Ammatillista koulutusta koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Tarjotaan joustavaa ammatillista koulutusta, joka sisältää kieliopintoja ja kulttuuriin perehdyttämistä ja joka on mukautettu ilman huoltajaa olevien lasten erityistarpeisiin.
- ✓ Tarjotaan eri alojen opiskelijoiden/työntekijöiden mentorointiohjelmia, joilla autetaan ilman huoltajaa olevia lapsia hankkimaan erityistä osaamista.
- ✓ Tarjotaan eri aloilla harjoittelujaksoja, joiden avulla ilman huoltajaa olevat lapset voivat päättää, miksi he haluavat tulla.
- ✓ Otetaan mukaan erikoistuneita kansalaisjärjestöjä.

8. Ruoka, vaatetus ja muut tarvikkeet kuin elintarvikkeet ja etuudet

Johdantohuomautukset

Ruoka, vaatetus ja muut tarvikkeet kuin elintarvikkeet sekä päivittäisiin menoihin tarkoitettu raha ovat olennainen osa aineellisia vastaanotto-olosuhteita.

Tämän osion vaatimukset olisi otettava huomioon riippumatta siitä, annetaanko ilman huoltajaa olevalle lapselle ruokaa, vaatetusta ja muita tarvikkeita kuin elintarvikkeita luontoissuorituksina, rahallisina etuuksina vai palvelusetelinä. Tämä tarkoittaa sitä, että jos EU+-maat päättävät antaa ilman huoltajaa oleville lapsille rahallisen etuuden ruoan, vaatetuksen ja muiden tarvikkeiden kuin elintarvikkeiden ostamista varten, ilman huoltajaa olevien lasten on voitava ostaa etuudella tässä osiossa luetellut vaatimukset täyttäviä ruokia, vaatetusta ja muita tarvikkeita kuin elintarvikkeita. Tämä ei vaikuta tilanteisiin, joissa ilman huoltajaa olevilla lapsilla jo on riittävästi tässä osiossa lueteltujen vaatimusten mukaista vaatetusta tai muita tarvikkeita kuin elintarvikkeita, jolloin he eivät tarvitse lisää tavaroita.

Tässä osiossa termi 'ruoka' sisältää sekä ruoan että alkoholittomat juomat. Tässä osiossa termillä 'vaatetus' tarkoitetaan sekä vaatteita että kenkiä. Termillä 'muut tarvikkeet kuin elintarvikkeet' tarkoitetaan oleellisia taloustarvikkeita, jotka ovat muita kuin elintarvikkeita, esimerkiksi henkilökohtaisia hygieniatuotteita, puhdistus- ja pyykinpesuaineita, vuodevaatteita ja pyyhkeitä. Muut tarvikkeet kuin elintarvikkeet ovat myös koulutarvikkeita.

Muiden tarvikkeiden kuin elintarvikkeiden järjestämisessä on aina otettava huomioon ilman huoltajaa olevan lapsen henkilökohtainen tilanne. Erityisesti muiden tarvikkeiden kuin elintarvikkeiden sisällön ja määrän osalta on otettava huomioon kyseessä olevan ilman huoltajaa olevan lapsen henkilökohtaiset tarpeet.

Vastaanottodirektiivissä ei käsitellä suoraan päivittäisiin menoihin tarkoitettun rahan yksityiskohtia ja tarkoitusta. Se on kuitenkin ilman huoltajaa olevien lasten tarpeiden kannalta tärkeä. Päivittäisiin menoihin tarkoitettu raha kattaa vastaanottodirektiivin mukaan ilman huoltajaa olevien lasten muut olennaiset tarpeet kuin ruoan ja vaatetuksen (jotka katetaan rahallisella etuudella, jos niitä ei anneta luontoissuorituksena tai arvosetelinä).

Tässä asiakirjassa 'päivittäisiin menoihin tarkoitettulla rahalla' katsotaan olevan seuraavat kolme tarkoitusta:

- sen avulla ilman huoltajaa olevat lapset voivat saavuttaa fyysisen vähimmäistoimeentulon majoitukseen, ruokaan tai vaatetukseen liittyvien perustarpeiden lisäksi
- sen avulla varmistetaan, että ilman huoltajaa olevilla lapsilla on mahdollisuus osallistua heidät vastaanottaneen EU+-maan sosiokulttuuriseen elämään ainakin jossain määrin
- sen avulla ilman huoltajaa oleville lapsille mahdollistetaan tietynasteinen itsenäisyys.

Tässä asiakirjassa 'päivittäisiin menoihin tarkoitettu raha' tarkoittaa vähintään rahallista etuutta, joka ilman huoltajaa oleville lapsille annetaan määrittelemättömään tarkoitukseen ja jonka käytöstä he voivat päättää itse (taskuraha). Lisäksi jos tiettyjä muita tarvikkeita kuin elintarvikkeita tai muita täydentäviä tarpeita ei järjestetä luontoissuorituksina tai arvosetelinä, niiden kustannukset voidaan myös ottaa huomioon laskettaessa ilman huoltajaa oleville lapsille annettavan päivittäisiin menoihin tarkoitettun rahan määrää.

Menoihin tarkoitettun rahan (taskuraha) antaminen perustuu ajatukseen, jonka mukaan kohtuullinen elintaso voidaan saavuttaa vain, kun ilman huoltajaa olevilla lapsilla on jonkin verran taloudellista itsenäisyyttä. Toisin sanoen ainakin osan heille annettavasta etuudesta ei tulisi olla tiettyyn tarkoitukseen kohdennettua vaan heidän vapaasti käytettävissään, jotta he voivat käyttää sen omien henkilökohtaisten tarpeidensa ja mieltymystensä mukaisesti. Etuuden hallinnassa lapsen tarvitseman valvonnan ja avun määrä kuitenkin määräytyy ilman huoltajaa olevan lapsen iän ja kehitystason mukaan (ks. luku 4. Päivittäinen huolenpito).

Koska elintaso ja -kustannukset vaihtelevat eri EU+-maissa, päivittäisiin menoihin tarkoitettua rahaa koskevissa vaatimuksissa ei pyritä määrittämään tarkkaa määrää, joka ilman huoltajaa oleville lapsille olisi annettava. Päivittäisiin menoihin tarkoitettun rahan laskentamenetelmästä riippumatta edellä lueteltujen kolmen tarkoituksen olisi aina toteuduttava.

Viittaukset lainsäädäntöön – Ruoka, vaatetus ja muut tarvikkeet kuin elintarvikkeet ja etuudet

- Vastaanottodirektiivin 2 artiklan g alakohta: Aineellisten vastaanotto-olosuhteiden määritelmä
- Vastaanottodirektiivin 18 artikla: Aineellisia vastaanotto-olosuhteita koskevat yksityiskohtaiset säännöt

Vaatimukset ja indikaattorit

8.1 Ruoka

VAATIMUS 35: Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevat lapset saavat riittävästi asianmukaista ruokaa.

Indikaattori 35.1: Elintarviketurvallisuutta koskevat vaatimukset otetaan huomioon.

- **Lisätietoja:** Yhdistyneiden kansakuntien elintarvike- ja maatalousjärjestön (FAOn) elintarviketurvallisuutta varten kehittämän vaara-analyysin ja kriittisten hallintapisteiden järjestelmän (HACCP-järjestelmän) ⁽²⁶⁾ mukaan majoituspaikan ja etenkin sen keittiötilojen puhtaanapidossa on noudatettava korjaavan lähestymistavan sijasta ehkäisevää lähestymistapaa. Tämän vaatimuksen mukaisesti keittiötilojen puhtaus on varmistettava, koska puhtauden puute voi aiheuttaa terveydellistä vaaraa koko majoituspaikassa.
- Puhtaanapitoinfrastruktuuria koskevat elintarviketurvallisuusvaatimukset ja keittiötilojen puhtautta koskevat yleiset vaatimukset olisi täytettävä myös silloin, kun ilman huoltajaa olevat lapset tekevät ruokaa itse.

Indikaattori 35.2: Päivässä tarjotaan vähintään viisi ateriaa, joista vähintään yksi on kypsennetty ja tarjoillaan lämpimänä.

- **Lisätietoja:** Ateria voi olla kypsennetty, kylmä tai lämmin ateria ja pientä purtavaa tai hedelmiä. Aterioita ei välttämättä jaeta viittä eri kertaa päivän aikana.

Indikaattori 35.3: Ruokia tarjoiltaessa olisi otettava huomioon ilman huoltajaa olevien lasten päivittäinen aikataulu.

- **Lisätietoja:** Tämä voisi tarkoittaa, että ilman huoltajaa oleville lapsille annetaan mahdollisuus saada ateriat erikseen kypsennettyinä tai uudelleen lämmitettyinä, jos lapset esimerkiksi käyvät koulussa, työssä ja/tai osallistuvat vapaa-ajan toimintaan eivätkä siksi pääse paikalle ruoka-aikaan.

Indikaattori 35.4: Aterioilla taataan tasapainoinen ja monipuolinen ruokavalio.

- **Lisätietoja:** Aterioiden koostumus vaihtelee: ne sisältävät esimerkiksi viljatuotteita, leipää ja riisiä, hedelmiä ja kasviksia, maitoa, maitotuotteita, lihaa, kananmunia tai kalaa.

Indikaattori 35.5: Ilman huoltajaa oleville lapsille kerrotaan aterian koostumus.

- **Lisätietoja:** Tietoa voidaan antaa yleisesti (esimerkiksi tuoteselosteilla jne.) tai pyydettyäessä.

Indikaattori 35.6: Käytössä on erityisjärjestelyitä ilman huoltajaa oleville lapsille, joilla on erityisruokavalio.

- **Lisätietoja:** Esimerkiksi erityisjärjestelyt ilman huoltajaa oleville lapsille, joilla on tiettyjä sairauksia ja ruoka-allergioita, on otettava huomioon.

Indikaattori 35.7: Erityisryhmien ruokatottumukset ja ruokarajoitteet otetaan huomioon.

- **Lisätietoja:** 'Erityisryhmillä' tarkoitetaan ilman huoltajaa olevia lapsia, joilla on tietty uskonnollinen ja/tai kulttuurinen tausta, sekä lapsia, jotka ovat kasvissyöjiä tai vegaaneja.
- EU+-maiden, jotka päättävät antaa ilman huoltajaa oleville lapsille rahallisen etuuden tai palveluseleitä elintarvikekustannuksiin, on varmistettava, että ilman huoltajaa olevalle lapselle, jolla on erilainen ruokavalio tai rajoituksia ruokavaliossa, annetaan lisäetuksia tai palveluseleitä kattamaan lapsen erityistarve.

Ruoan tarjoamista koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Annetaan ilman huoltajaa olevien lasten laittaa itselleen ruokaa, kun se on mahdollista ja asianmukaista, koska mikäli lapset ovat riittävän vanhoja ja he osaavat laittaa itse ruokaa, se edistää heidän itsenäisyyttään ja luo tunteen normaaliudesta tai kotoisuudesta.
- ✓ Ilman huoltajaa olevia lapsia kuullaan ruokalistan laatimisesta ja ruoanlaitosta.

⁽²⁶⁾ Elintarvike- ja maatalousjärjestö, *Hazard Analysis and Critical Control Point (HACCP) System*, 1997.

VAATIMUS 36: Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevilla lapsilla on juomavettä käytössään vuorokauden ympäri.

Indikaattori 36.1: Jokaiselle lapselle annetaan vähintään 2,5 litraa vettä päivässä henkilökohtainen fysiologia ja ilmasto huomioon ottaen.

- **Lisätietoja:** Tarkempia tietoja päivittäisestä vähimmäisvesimäärästä on vaatimuksissa, jotka on laadittu osana Sphere-hanketta. ⁽²⁷⁾

Vaihtoehtoisia indikaattoreita juomaveden saamiseen:

Indikaattori 36.2 a: Majoituspaikassa on juomaveden kannalta asianmukainen infrastruktuuri; **TAI**

Indikaattori 36.2 b: Jos asianmukaista infrastruktuuria ei ole, juomavettä jaetaan muulla tavoin.

- **Lisätietoja:** Ilman huoltajaa oleville lapsille on ilmoitettava, että vesijohtoveden juominen on turvallista, jos näin on.

Juomien tarjoamista koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Juomaveden lisäksi annetaan lämmintä juotavaa.

8.2 Vaatetus ja muut tarvikkeet kuin elintarvikkeet

VAATIMUS 37: Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevalla lapsella on riittävästi vaatetusta.

Indikaattori 37.1: Ilman huoltajaa oleville lapsille järjestetään vaatetus mahdollisimman pian.

- **Lisätietoja:** Muutaman tunnin kuluttua majoituspaikkaan saapumisesta jokaisen ilman huoltajaa olevan lapsen on voitava pukeutua vähintään (väliaikaisesti) perusvaatteisiin, joissa he voivat liikkua vapaasti kaikilla heille tarkoitetuilla ja heidän käytettävissään olevilla alueilla (sekä sisällä että ulkona).

Indikaattori 37.2: Ilman huoltajaa olevalla lapsella on riittävästi alusvaatteita viikoksi ilman, että niitä täytyisi välillä pestä.

- **Lisätietoja:** Edellä mainitun osalta vähimmäismääräksi on katsottava kahdeksan paria alusvaatteita.

Indikaattori 37.3: Ilman huoltajaa olevalla lapsella on ainakin vähimmäismäärä vaatekappaleita.

- **Lisätietoja:** Edellä mainitun olisi katsottava olevan vähintään viisi vaatekappaletta yläosaan (kuten T-paita, paita, pusero), vähintään kolme vaatekappaletta alaosaan (housut, hame, shortsit), vähintään kolme hupparin, collegepuseron tai takin kaltaista vaatekappaletta ja kaksi yöasua.

Indikaattori 37.4: Ilman huoltajaa olevalla lapsella on vähintään kaksi erilaista kenkäparia.

- **Lisätietoja:** Tähän voi sisältyä esimerkiksi yksi kenkäpari sisäkäyttöön ja yksi ulkokäyttöön.

Indikaattori 37.5: Jos jokin vaate ei ole kulumisen vuoksi enää käyttökelpoinen, vaihtovaatteen saamiseen on vakiintunut tapa.

Indikaattori 37.6: Ilman huoltajaa olevalla lapsella, jolla on vauvoja tai pieniä lapsia, on lapsilleen riittävästi vaatteita viikoksi ilman, että niitä täytyisi välillä pestä.

⁽²⁷⁾ Ks. Maailman terveysjärjestö, *How much water is needed in emergencies?*, 2013.

Vaatetuksen järjestämistä koskeva hyvä käytäntö

Hyvän käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Vältetään luomasta kaikille ilman huoltajaa oleville lapsille ”virikapukumaista ulkoasua” (jos vaatetus annetaan luontoissuorituksena), koska se auttaa välttämään leimautumista.
- ✓ Perustetaan ”lahjoitusvarasto” ja tehdään yhteistyötä (humanitaaristen) kansalaisjärjestöjen kanssa käytettyjen vaatteiden hankkimista ja jakamista varten.
- ✓ Annetaan ilman huoltajaa oleville lapsille mahdollisuus ostaa itse vaatteita osana taloustietojen oppimista.

VAATIMUS 38: Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevilla lapsilla on asianmukainen vaatetus.

Indikaattori 38.1: Vaatetus on ilman huoltajaa olevalle lapselle kooltaan kohtuullisen sopiva.

- **Lisätietoja:** Tämä tarkoittaa myös, että uusien vaatteiden saamiseen on oltava vakiotapa, kun ilman huoltajaa olevan lapsen vaatteet jäävät pieniksi.

Indikaattori 38.2: Vaatteet ovat kohtuullisen hyvässä kunnossa ja vastaavat vastaanottavan yhteisön nykyisiä ja lasten taustan mukaisia vaatimuksia.

- **Lisätietoja:** Vaatekappaleiden ei tarvitse olla uusia (alusvaatteita lukuun ottamatta), mutta niiden on oltava hyväkuntoisia.

Indikaattori 38.3: Saatavilla on asianmukaisia kausivaatteita.

- **Lisätietoja:** Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että ilman huoltajaa olevalla lapsella on oltava pitkä tai lyhyt talvitakki, käsineet, talvihattu, pipo, talvikaulaliina ja talvikengät tarvittaessa.

Indikaattori 38.4: Koulun retkille ja lukujärjestyksen ulkopuoliseen koulun toimintaan tarvittava riittävä vaatetus annetaan.

Asianmukaisen vaatetuksen järjestämistä koskeva hyvä käytäntö

Hyvän käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Annetaan tytöille pyynnöstä ainakin yksi ylimääräinen huivi heille annetun vaatetuksen osana.

VAATIMUS 39: Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevilla lapsilla on riittävästi asianmukaisia henkilökohtaisia hygieniatuotteita käytettävissään.

Indikaattori 39.1: Käytettävissä on luettelo, jossa täsmennetään, minkä tyyppisiä ja miten paljon henkilökohtaisia hygieniatuotteita lapsilla on oikeus saada sen mukaan, minkä ikäisiä ja kumpaa sukupuolta he ovat.

- **Lisätietoja:** Tämä luettelo käsitellään ilman huoltajaa olevien lasten kanssa tarkasti.

Indikaattori 39.2: Tarvittavat henkilökohtaiset hygieniatuotteet ovat ilman huoltajaa olevien lasten käytettävissä joko säännöllisesti jaettavina luontoissuorituksina, henkilöiden lukumäärän mukaan tai päivittäisiin menoihin tarkoitetulla rahalla ostettavina.

- **Lisätietoja:** Henkilökohtaisen puhtauden ja hygienian säilyttämiseksi ja tartuntatautien ehkäisemiseksi ilman huoltajaa olevien lasten käytettävissä tulee olla perushygieniatuotteita. Niihin pitäisi kuulua muun muassa hammasharja, hammastahnaa, WC-paperia, saippuaa, shampoota, partakone/partavaahto ja terveysiteitä. Lapsille, joilla on vauvoja, olisi annettava myös vaippoja ja muita vauvanhoidossa tarvittavia hygieniatuotteita.

VAATIMUS 40: Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevilla lapsilla on muut oleelliset tarvikkeet kuin elintarvikkeet käytettävissään.

Indikaattori 40.1: Käytettävissä on riittävästi vuodevaatteita ja pyyhkeitä.

- **Lisätietoja:** Jos ilman huoltajaa olevat lapset pesevät vuodevaatteensa itse, annetaan vähintään kahdet vuodevaatteet.

Indikaattori 40.2: Pyykinpesuainetta on saatavilla, jos ilman huoltajaa olevat lapset pesevät omat vaatteensa.

Indikaattori 40.3: Käytössä on erityisjärjestelyitä ilman huoltajaa oleville lapsille, joilla on erityisiä vastaanottotarpeita.

- **Lisätietoja:** Esimerkiksi ilman huoltajaa olevalle lapselle, jolla on fyysisiä vammoja tai joka toipuu loukkaantumisesta tai lääketieteellisestä hoidosta, voidaan järjestää kainalosauvat, pyörätuoli tai muu apuväline, jos niitä ei voida saada muualta (muilta toimijoilta, esimerkiksi julkisesta terveydenhoitojärjestelmästä). Heikkonäköisten ilman huoltajaa olevien lasten pitäisi saada silmälasit tai piilolinssit. Ilman huoltajaa olevien lasten, joilla on vauvoja, pitäisi saada tarkoituksenmukaiset lastenvaunut. Pienille lapsille annetaan lapsen ikään sopivia hyväkuntoisia leluja.

Muiden tarvikkeiden kuin elintarvikkeiden käytön järjestämistä koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Annetaan vanhemmille lapsille tarvittaessa silitysrauta ja -lauta ja hiustenkuivaaja.

VAATIMUS 41: Varmistetaan, että koulua käyville tai muuhun opetusjärjestelyyn osallistuville ilman huoltajaa oleville lapsille järjestetään asianmukaiset vaatteet ja koulutarvikkeet, jotta he voivat osallistua kaikkiin koulun toimintoihin täysimääräisesti.

Indikaattori 41.1: Koulua käyville tai muihin opetusjärjestelyihin osallistuville ilman huoltajaa oleville lapsille järjestetään asianmukaiset vaatteet koulun toimintoja varten.

- **Lisätietoja:** Tähän voi sisältyä koulupuku, jos se on pakollinen, sekä liikuntavaatteet ja -kengät.

Indikaattori 41.2: Koulua käyvät tai muihin opetusjärjestelyihin osallistuvat ilman huoltajaa olevat lapset saavat koululaukun (repu tai muun laukan) ja kaikki koulun edellyttämät tarvikkeet maksutta.

- **Lisätietoja:** Oppikirjojen ja muiden tavallisessa lukujärjestyksessä edellytettujen tarvikkeiden lisäksi koulutarvikkeet voisivat myös olla ammatillisen koulutuksen tarvikkeita.

Indikaattori 41.3: Koulun retkille ja lukujärjestyksen ulkopuoliseen koulun toimintaan tarvittavat riittävät vaatteet annetaan.

8.3 Päivittäisiin menoihin tarkoitettu raha

VAATIMUS 42: Varmistetaan, että annetaan päivittäisiin menoihin tarkoitettu raha.

Indikaattori 42.1: Päivittäisiin menoihin tarkoitetun rahan määrästä on laadittu selkeä määritelmä.

Indikaattori 42.2: Päivittäisiin menoihin tarkoitetun rahan laskentamenetelmä on määritetty selvästi.

- **Lisätietoja:** 'Määritetty' tarkoittaa, että päivittäisiin menoihin tarkoitetun rahan määrittämisessä huomioon otetut seikat ja niiden määrää arvioitaessa huomioon otetut kertoimet on kuvattu.

Indikaattori 42.3: Päivittäisiin menoihin tarkoitetun rahan saa käyttää vapaasti (taskuraha).

- **Lisätietoja:** 'Vapaasti käytettävää' päivittäisiin menoihin tarkoitettua rahaa ei voida koskaan antaa luontoissuorituksena. Varsinainen rahasumma on määritettävä kansallisessa kontekstissa. Siinä on otettava huomioon perustarpeet ylittävät täydentävät tarpeet, kuten yksilöllisesti valittavat tuotteet tai palvelut (esimerkiksi kulttuuritoiminta, makeiset, pelit ja huvittelu).
- Kussakin tapauksessa on arvioitava, miten raha annetaan ilman huoltajaa olevalle lapselle, ja otettava siinä huomioon, tarvitseeko ilman huoltajaa oleva lapsi valvontaa ja apua taskurahan käyttämisessä tai säästämässä (ks. luku 4. Päivittäinen huolenpito).

Indikaattori 42.4: Päivittäisiin menoihin tarkoitetun rahan määrässä on huomioitu vähintään seuraavat kulut, ellei niitä anneta luontoissuorituksina: viestintä ja tietoliikenne, koulutarvikkeet, henkilökohtainen hygienia ja vartalonhoito, vapaa-ajan toiminnan ja matkakulut, jotka liittyvät terveydenhoitopalvelujen käyttämiseen ja lääkkeiden hankkimiseen, turvapaikkamenettelyyn ja oikeusapuun sekä kouluikäisten lasten koulunkäyntiin koulussa tai muissa opetusjärjestelyissä.

- **Lisätietoja:** Koulutarvikkeiden ja henkilökohtaisen hygienian ja vartalonhoidon luontoissuorituksina antaminen (ks. vaatimukset 39 ja 41 sekä luku 6. Terveystarpeet, vaatimus 29).

Indikaattori 42.5: Päivittäisiin menoihin tarkoitettu raha annetaan säännöllisesti ja vähintään kerran kuukaudessa.

- **Lisätietoja:** *Rahan antamisen säännöllisyys on määritettävä tarkoituksen (jos se on määritelty), määrän ja etuuden antamiseen valitun muodon mukaan. Avoimuus on varmistettava aina.*

Päivittäisiin menoihin tarkoitettun rahan antamista koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Ilman huoltajaa olevien lasten yksilöllinen tilanne (esimerkiksi ikä tai perheen kokoonpano) otetaan huomioon päivittäisiin menoihin tarkoitettun rahan määrää laskettaessa.
- ✓ Päivittäisiin menoihin tarkoitettu raha annetaan etukäteen sen kattamalle jaksolle.
- ✓ Päivittäisiin menoihin tarkoitettu raha vastaa yleispalveluissa olevien lasten saamaa tasoa.
- ✓ Päivittäisiin menoihin tarkoitettu raha maksetaan kortille suurten käteismäärien välttämiseksi.

9. Asuminen

Johdantohuomautukset

Tämä osio koostuu useista alaasioista, joissa käsitellään seuraavia asumiseen liittyviä seikkoja:

- Sijainti
- Majoituspalvelujen infrastruktuuri
- Majoituspalvelujen turvallisuus
- Yleiset tilat
- Puhtaanapito
- Huolto
- Viestintävälineet ja -palvelut

Kaikissa näissä alaasioissa käsitellään oleellisia majoituspalveluihin kuuluvia seikkoja, jotka täydentävät toisiaan.

EU+-maat voivat vapaasti valita ilman huoltajaa oleville lapsille järjestettävistä erityyppisistä majoituspalveluista sopivan, kunhan ilman huoltajaa olevien lasten erityiset vastaanottotarpeet otetaan huomioon. Erilaisia järjestelyjä on majoituskeskuksista vaihtoehtoisin järjestelyihin, muun muassa sijoitushoitoon, erillisiin taloihin, asuntoihin ja muihin lasten majoittamiseen mukautettuihin tiloihin. ⁽²⁸⁾

EU+-maissa käytetään lisäksi erityyppistä majoitusta sen mukaan, missä vaiheessa turvapaikkamenettely on: käytettävissä on esimerkiksi kauttakulkukeskuksia, ensivaiheen vastaanottokeskuksia tai erityisjärjestelyjä Dublin-menettelyyn kuuluville kansainvälisen suojelun hakijoille. Majoitustilojen toimivuus voi siksi vaihdella sen mukaan, kuinka kauan kansainvälisen suojelun hakijoiden on tarkoitus oleskella niissä. Sen vuoksi tiettyjen tässä osiossa esitettyjen vaatimusten ja indikaattorien sovellettavuuteen voi vaikuttaa valitun majoituksen tyyppi ja sen tarkoitus (esimerkiksi ilman huoltajaa olevien lasten pitkä- tai lyhytaikainen oleskelu). Jos jokin vaatimus on sovellettavissa vain tietyn tyyppiseen majoitukseen, se mainitaan erikseen.

Viittaukset lainsäädäntöön – Asuminen

- Vastaanottodirektiivin 17 artikla: Vastaanotto-olosuhteita ja terveydenhoitoa koskevat yleiset säännökset
- Vastaanottodirektiivin 18 artiklan 1 kohta: Aineellisia vastaanotto-olosuhteita koskevat yksityiskohtaiset säännöt

9.1 Sijainti

Johdantohuomautukset

Tässä osiossa olevat vaatimukset ja indikaattorit liittyvät majoitustilojen sijaintiin ympäristöön nähden. Asunnon sijainti vaikuttaa merkittävästi muihin vastaanottojärjestelmän näkökohtiin, esimerkiksi oleellisten palvelujen (esimerkiksi opetuspalvelujen, terveydenhoitopalvelujen, oikeusapupalvelujen tai muiden turvapaikkamenettelyn eri käsittelyihin liittyvien palvelujen) saatavuuteen, ja sillä on vielä suurempi vaikutus kotoutumismahdollisuuksiin ja tulevaisuudennäkymiin. Näin ollen tässä osiossa olevat vaatimukset ja indikaattorit liittyvät tiiviisti myös seuraavien osien vaatimuksiin ja indikaattoreihin. Tämä tarkoittaa sitä, että päätettäessä, mihin majoitus järjestetään, on otettava täysimääräisesti huomioon myös muut vastaanotto-olosuhteiden näkökohdat, joita käsitellään tämän asiakirjan eri osioissa.

Lisäksi joidenkin tässä osiossa käytettävien indikaattorien määritelmään (esimerkiksi sen arviointiin, mikä on kehitystaso, mikä on 'kohtuullinen kävelymatka', 'matkan asianmukainen kesto' tai 'järjestetyn kuljetuksen säännöllisyys') vaikuttavat käytettävän palvelun tyyppi ja se, miten usein tätä palvelua tarvitaan. Esimerkiksi kun ilman huoltajaa olevien lasten on päästävä kouluun, sinne on päästävä joka päivä ja koulumatka saa kestää vain lyhyen aikaa. Toisaalta matka, jonka kansainvälisen suojelun hakija tekee voidakseen osallistua henkilökohtaiseen haastatteluun, voi olla pidempi etenkin, jos kuljetuksen järjestää vastuullinen viranomais.

Yleensä majoituspalvelujen tulisi sijaita asuinkäyttöön tarkoitetuilla alueilla.

⁽²⁸⁾ Ks. Euroopan edunvalvontalaitosten verkosto (ENGI), [Alternative Family Care \(ALFACA\)](#).

Vaatimukset ja indikaattorit

VAATIMUS 43: Varmistetaan, että oleelliset palvelut, kuten julkiset palvelut, koulu, terveydenhoito, sosiaali- ja oikeusapupalvelut, päivittäistavarakauppa, pesula ja vapaa-ajan toiminta, ovat maantieteellisesti tehokkaasti saatavilla.

Indikaattori 43.1: Käytössä on erityisjärjestelyitä ilman huoltajaa oleville lapsille, joilla on erityistarpeita.

- **Lisätietoja:** Esimerkiksi ilman huoltajaa olevien lasten, joiden liikuntakyky on heikentynyt merkittävästi, ei voida odottaa menevän oleellisten palvelujen äärelle kävelen. Myös ilman huoltajaa olevien lasten ikä ja kehitystaso olisi otettava huomioon. Näissä tapauksissa on tehtävä vaihtoehtoisia järjestelyjä.

Vaihtoehtoiset indikaattorit maantieteellisen saavutettavuuden varmistamiseksi:

Indikaattori 43.1 a: Oleelliset palvelut on järjestetty majoituspaikassa; **TAI**

Indikaattori 43.1 b: Majoituspaikka sijaitsee kohtuullisen kävelymatkan päässä oleellisista palveluista, ja käytettävissä oleva infrastruktuuri on kävelemisen kannalta turvallinen; **TAI**

- **Lisätietoja:** Tämän indikaattorin osalta on määritettävä tietty enimmäisetäisyys, jossa otetaan huomioon kansallinen konteksti ja ympäristö (onko käytettävissä esimerkiksi polku, onko alue hyvin mäkinen jne.): esimerkiksi etäisyys julkisiin palveluihin voi olla yleensä enintään kolme kilometriä ja kaksi kilometriä terveydenhoitopalveluihin ja kouluun.

Indikaattori 43.1 c: Oleellisten palvelujen ääreen pääsee julkisilla liikennevälineillä, ja matkan kesto on kohtuullinen.

- **Lisätietoja:** Kun arvioidaan, onko matkan kesto kohtuullinen, on otettava huomioon käytettävän palvelun tyyppi ja se, miten säännöllisesti ilman huoltajaa oleva lapsi tarvitsee sitä (esimerkiksi aika, jonka lapsi tarvitsee mennäksensä kouluun julkisella liikennevälineellä tai joka tarvitaan henkilökohtaiseen haastatteluun matkustamiseen). Lisäksi on otettava huomioon myös julkisen liikenteen säännöllisyys, jotta ilman huoltajaa oleva lapsi voi hyödyntää palvelua tehokkaasti edestakaisella matkalipulla. Jos julkista liikennettä voi käyttää, matkakustannukset korvataan palvelujen käyttäjälle. Kuljetuksen tulisi olla tarvittaessa maksutonta vähintään seuraaviin palveluihin: terveydenhoito ja lääkkeiden hankkiminen, turvapaikkamenettely ja oikeusapu sekä ilman huoltajaa olevien lasten opetus koulussa ja ammatillinen koulutus.

TAI

Indikaattori 43.1 d: Oleellisten palvelujen ääreen pääsee EU+-maan järjestämällä kuljetuksella.

- **Lisätietoja:** Kuljetuksen järjestämistä on selvennettävä määrittämällä, miten säännöllistä EU+-maan järjestämä kuljetus on.

Asunnon sijainnin määrittämistä koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Kun ilman huoltajaa olevat lapset on majoitettava pidemmäksi aikaa, majoituspaikan sijainti on määritettävä siten, että heillä ja paikallisilla asukkailla on mahdollisuus vuorovaikutukseen, jotta vältetään eristäytyminen ja helpotetaan integraatiota pidemmällä aikavälillä.
- ✓ Matkan kesto (yhteen suuntaan) kouluun tai ammatilliseen koulutukseen saa olla julkisessa liikenteessä enintään 45 minuuttia.
- ✓ Paikalliset asukkaat on sisällytettävä majoituspaikan sijainnin määritelmään.

9.2 Infrastruktuuri

Johdantohuomautukset

Tässä osiossa lueteltuihin vaatimuksiin ja indikaattoreihin sovelletaan seuraavia määritelmiä:

- '(Asuin)huone': erillinen huone, jossa on neljä seinää, suljettava ovi, avattava ikkuna ja katto. Majoituskeskuksissa tai muissa jaetuissa asunnoissa '(asuin)huoneella' tarkoitetaan aina lukittavia huoneita, joihin henkilöstöllä on pääsy.
- 'Perheenjäsenet' on määriteltävä vastaanottodirektiivin 2 artiklan c kohdan mukaisesti.

Vaatimukset ja indikaattorit

VAATIMUS 44: Varmistetaan, että joukkomajoituksen (asuin)huoneessa on riittävästi tilaa.

Indikaattori 44.1: Jokaiselle ilman huoltajaa olevalle lapselle annetaan vähintään neljä neliometriä tilaa henkilöä kohti.

- **Lisätietoja:** Tätä indikaattoria voidaan täsmentää sen mukaan, majoitetaanko huoneeseen ilman huoltajaa olevia lapsia, jotka eivät ole sukulaisia tai perheenjäseniä. Myös ikä voidaan ottaa huomioon esimerkiksi majoitettaessa alaikäistä äitiä ja tämän pieniä lapsia. Voidaan viitata myös kansalliseen lainsäädäntöön, jossa määritellään vähimmäisasuintila henkeä kohden, jos siitä on säädetty.

Indikaattori 44.2: Varmistetaan noin neljän neliometrin vähimmäistila henkeä kohti ja huoneen korkeus 2,10 metriä.

Indikaattori 44.3: (Asuin)huoneessa on tarpeeksi tilaa yhdelle sängylle ja yhdelle kaapille.

VAATIMUS 45: Varmistetaan ilman huoltajaa olevien lasten yksityisyys ja turvallisuus joukkomajoituksessa.

Indikaattori 45.1: Yhteen (asuin)huoneeseen saa majoittaa enintään neljä ilman huoltajaa olevaa lasta.

Indikaattori 45.2: Yksittäisille mies- ja naispuolisille ilman huoltajaa oleville lapsille on erilliset (asuin)huoneet, joihin vastakkaista sukupuolta edustavat lapset eivät pääse.

Indikaattori 45.3: Pääsyn rajoittaminen olisi varmistettava siten, että tilat ovat erillään aikuisten tiloista.

- **Lisätietoja:** Aikuiset voivat käydä ilman huoltajaa olevien lasten majoitusyksiköissä vierailuaikoina, kun vierailusta on ensin sovittu henkilöstön ja kyseessä olevan ilman huoltajaa olevan lapsen kanssa.

Indikaattori 45.4: Yksityisiin tarkoituksiin (majoituspaikan sisä- tai ulkopuolella) on esimerkiksi oikeusavustajan, sosiaalityöntekijän tai muiden asiaan liittyvien toimijoiden tapaamista varten varattu huone, joka on tarvittaessa ilman huoltajaa olevien lasten käytettävissä.

Ilman huoltajaa olevien lasten yksityisyyttä koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Sänkyjen välillä on vähintään 90 senttimetrin kulkuväylä, jotta ilman huoltajaa olevilla lapsilla olisi yksityisyyttä.
- ✓ Lapsille annetaan oma avain (asuin)huoneeseen. Lasten, joiden riski sukupuoleen perustuvasta väkivallasta on suurempi, turvallisuutta lisätään sen vaikuttamatta vastaanottoyksikön turvallisuusnäkökohtiin.

VAATIMUS 46: Varmistetaan, että majoituspaikassa on riittävästi huonekaluja.

Indikaattori 46.1: Jokaisessa (asuin)huoneessa on oltava vähintään seuraavat huonekalut:

46.1.1: yksi yhden hengen vuode; **JA**

46.1.2: työpöytä ja yksi tuoli henkilöä kohti joko (asuin)huoneessa tai yleisissä tiloissa; **JA**

46.1.3: lasta kohti yksi lukittava kaappi, joka on riittävän iso henkilökohtaisten tavaroiden (kuten vaatteiden, rahojen ja asiakirjojen) säilyttämiseen.

Indikaattori 46.2: Kaappi on lukittava yhteisissä (asuin)huoneissa.

Indikaattori 46.3: Yhteiset tilat / asuinalueet olisi kalustettava kotoisasti ja lapsiystävällisesti, ja niissä olisi muun muassa oltava riittävästi pöytiä, tuoleja, sohvia ja nojatuoleja. Tiloissa olisi oltava yhteinen olohuone.

Indikaattori 46.4: Majoituspaikoissa, joissa ilman huoltajaa olevat lapset laittavat itse ruokaa, keittiössä on kaikki seuraavat tarvikkeet käytettävissä:

46.4.1: riittävästi tilaa jääkaapissa henkilöä kohti; **JA**

46.4.2: riittävästi hyllytilaa henkilöä kohti; **JA**

46.4.3: vähintään lieden käyttömahdollisuus henkilöä kohti; **JA**

46.4.4: vähimmäismäärä astioita, kuppeja, ruoanlaittovälineitä ja aterimia henkilöä kohti.

- **Lisätietoja:** *Sitä, mikä on riittävä tila jääkaapissa, voidaan täsmentää esimerkiksi määrittämällä, montako litraa tilaa tai montako hyllyä henkilöä kohti on käytettävissä.*

Indikaattori 46.5: Majoituspaikoissa, joissa on ravitsemuspalvelut, ilman huoltajaa olevan lapsen on päästävä valvottuun ruoanlaittokoulutukseen, ja keittiössä on oltava saatavilla seuraavat tarvikkeet:

46.5.1: riittävästi tilaa jääkaapissa, uunin/lieden käyttömahdollisuus ja riittävästi hyllytilaa; **JA**

46.5.2: riittävä määrä astioita, kuppeja, ruoanlaittovälineitä ja aterimia saatavilla.

VAATIMUS 47: Varmistetaan riittävät, asianmukaiset ja toimivat saniteettitilat majoituspaikassa.

Indikaattori 47.1: Kaikkien lasten olisi päästävä turvallisesti ja toimivasti suihkuun/kylpyyn, ja heillä olisi oltava pesuallas, lämmintä ja kylmää vettä sekä lukittava ja toimiva wc, jonka henkilöstö voi avata ulkopuolelta.

Indikaattori 47.2: Kahdeksaa lasta kohti on oltava vähintään yksi toimiva ja lukittava wc käytettävissä läpi vuorokauden.

Indikaattori 47.3: Kahdeksaa lasta kohti on vähintään yksi toimiva suihku tai kylpy, lämmintä ja kylmää vettä.

- **Lisätietoja:** *Suihkujen ja lasten määrän suhdetta voidaan muuttaa, jos suihku tai kylpy on varmasti käytettävissä pitkiä aikoja.*

Indikaattori 47.4: Kymmentä lasta kohti on oltava vähintään yksi toimiva pesuallas ja kuumaa ja kylmää vettä läpi vuorokauden.

Indikaattori 47.5: Jos kylpyhuoneessa on useampi kuin yksi suihku, niiden väliin on järjestettävä näköeste.

Indikaattori 47.6: Kummallekin sukupuolelle on erilliset wc:t sekä pesuallaat ja suihkutilat (selvästi ja ymmärrettävästi merkityt) pieniä majoituspaikkoja lukuun ottamatta.

- **Lisätietoja:** *Poikkeuksia voivat olla huoneistot, yksiöt ja muut majoituspaikat, joissa asuu vähemmän kuin kahdeksan henkilöä.*

Indikaattori 47.7: Käytössä on järjestelyjä, joilla varmistetaan, että lapset pääsevät tiloihin turvallisesti ja että ilman huoltajaa olevien lasten yksityisyyttä kunnioitetaan aina.

Indikaattori 47.8: Käytössä on järjestelyjä, joilla varmistetaan, että vaatteet ja pyyhkeet pysyvät kuivina, kun ilman huoltajaa olevat lapset ovat suihkussa.

Indikaattori 47.9: Käytössä on erityisjärjestelyitä ilman huoltajaa oleville lapsille, joilla on erityistarpeita.

- **Lisätietoja:** *Ilman huoltajaa olevilla lapsilla, jotka ovat vanhempia ja joiden huolehdittavana on vauvoja ja pieniä lapsia, olisi oltava rajoittamaton pääsy saniteettitiloihin.*

Saniteettitiloja koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Wc sijaitsee samassa rakennuksessa kuin asuinhuone ja yleiset tilat, ei siis ulkona.
- ✓ Suihkutilat ovat yksilöllisesti lukittavat, eikä käyttöaikaa ole rajoitettu.
- ✓ Lapsen turvallisuuden on kiinnitetty huomiota siten, että saniteettitilat sijaitsevat lähellä tai turvallisen ja hyvin valaistun matkan päässä.

VAATIMUS 48: Varmistetaan, että majoituspaikka täyttää asiaan liittyvät kansalliset ja paikalliset asetukset.

Indikaattori 48.1: Majoituspaikka on rakennettu sovellettavien paikallisten ja kansallisten asetusten mukaan.

Indikaattori 48.2: Majoituspaikkaa huolletaan ja ylläpidetään asiaan liittyvien paikallisten ja kansallisten asetusten mukaisesti ottaen huomioon kaikki mahdolliset vaaratekijät.

- **Lisätietoja:** Seuraavilla esimerkeillä voidaan arvioida, miten hyvin vaatimukset täyttyvät vastaanottoyksikössä: vastaanottoyksikön evakuointisuunnitelma on laadittu ja näkyvissä aina, evakuointireitit ovat esteettömät ja palosammuttimet ovat helposti saatavilla.

Indikaattori 48.3: (Asuin)huoneisiin ja yleisiin tiloihin / oleskelutiloihin tulee riittävästi luonnonvaloa ja raikasta ilmaa, ja niissä on verhot ja/tai ikkunaluukut, joilla huoneen saa tarvittaessa pimennettyä.

Indikaattori 48.4: Majoituspaikan kaikissa tiloissa on asianmukainen lämpötilansäätöjärjestelmä.

- **Lisätietoja:** Asianmukainen lämpötila-alue määritetään majoituspaikan sijainnin ilmasto-olosuhteiden ja kyseisen maan kansalaisiin sovellettavien yleisten vaatimusten mukaan. Talvella sisälämpötilan on oltava vähintään 18 astetta ja kesällä enintään 28 astetta.

Indikaattori 48.5: (Asuin)huoneet ja yleiset tilat on suojattu liialliselta ympäristömelulta.

- **Lisätietoja:** Ympäristömelua voivat aiheuttaa esimerkiksi koneet, lentokoneet, junat jne.

VAATIMUS 49: Varmistetaan, että liikuntarajoitteisille ilman huoltajaa oleville lapsille tarkoitetun majoituspaikan rakenteita muutetaan sisältä ja ulkoa heidän tarpeisiinsa sopivaksi.

Vaihtoehtoiset indikaattorit sen varmistamiseksi, että sisä- ja ulkorakenteet on mukautettu erityistarpeisiin:

Indikaattori 49.1: Majoituspaikka sijaitsee

49.1 a: pohjakerroksessa; **TAI**

49.1 b: käytettävissä on hissi, jota on muutettu liikuntarajoitteisten henkilöiden käyttöön sopivaksi; **TAI**

49.1 c: portaita on korkeintaan enimmäismäärä sen mukaan, miten liikuntarajoitteinen henkilö on.

Indikaattori 49.2: Ulkona olevien polkujen tai ajoteiden pinta on kova ja tasainen.

Indikaattori 49.3: Sisäänkäynti on suunniteltu niin, että liikuntarajoitteiset ilman huoltajaa olevat lapset pääsevät sisään ja ulos.

Indikaattori 49.4: Majoituspaikan sisällä olevat oviaukot ja käytävät ovat riittävän leveät pyörätuolin käyttäjille.

Indikaattori 49.5: Liikuntarajoitteisten ilman huoltajaa olevien lasten käyttämissä huoneissa ja tiloissa on tukikaiteet.

Indikaattori 49.6: Käytettävissä on mukautetut saniteettitilat, joissa on esimerkiksi esteettömät suihkutilat, tukikaiteet, pyörätuolin käyttäjille sopivalla korkeudella olevat pesualtaat ja wc-istuimet sekä pyörätuoleille soveltuvat lattiapinnat kylpyhuoneissa ja wc-tiloissa.

9.3 Turvallisuus

Johdantohuomautukset

Majoituspaikan ja varusteiden riittävä turvallisuus: huonekalujen ja laitteiden riittävä turvallisuus on varmistettava sovellettavan kansallisen lainsäädännön ja sovellettavien asetusten mukaisesti, kun yleistavoitteena on varmistaa turvallinen asuinympäristö ilman huoltajaa oleville lapsille ja majoituspaikoissa työskentelevälle henkilöstölle.

Vaatimukset ja indikaattorit

VAATIMUS 50: Varmistetaan riittävät turvallisuustoimet.

Indikaattori 50.1: Majoituspaikan ja varusteiden riskinarviointi tehdään säännöllisesti, ja siinä otetaan huomioon ulkoiset ja sisäiset tekijät.

- **Lisätietoja:** Riskinarvioinnissa huomioon otettavia tekijöitä ovat ilman huoltajaa olevan lapsen ilmaisemat turvallisuusongelmat, majoituspaikan kunto ja sijainti, paikallisen asuinyhteisön asenteet, majoitettavien henkilöiden lukumäärä, majoituspaikassa asuvien henkilöiden kansallisuudet, lasten ikä ja sukupuoli, perhetilanne, tieto siitä, onko majoituspaikassa ilman huoltajaa olevia lapsia, joilla on erityistarpeita, ja aiemmat vaaratilanteet.

Indikaattori 50.2: Asianmukaiset turvallisuustoimet otetaan käyttöön riskinarvioinnin tuloksen perusteella.

- **Lisätietoja:** Tällaisia toimia voivat olla esimerkiksi seuraavat: kulunvalvonta asentamalla aita majoituspaikan ympärille; sen varmistaminen, että majoitustilojen ulkoalueilla on riittävä valaistus; avoimen pääsyn rajoittaminen tarvittaessa ilman huoltajaa olevien lasten turvallisuuden vuoksi ja turvallisuuteen liittyvien seikkojen sisällyttäminen 'järjestyssääntöihin'.
- Ilman huoltajaa oleville lapsille on opetettava sammutuspeitteiden ja sammuttimien käyttö tulipalossa.

Indikaattori 50.3: Tiloihin pääsyä valvotaan.

- **Lisätietoja:** Tilojen videovalvontajärjestelmän pitäisi koskea vain tuloalueita ja yleisiä tiloja. Ilman huoltajaa oleville lapsille pitäisi myös kertoa videovalvontajärjestelmästä ja sen tarkoituksesta.

Indikaattori 50.4: Tilojen paloturvallisuudesta huolehditaan kansallisen lainsäädännön mukaan.

- **Lisätietoja:** Tiloissa voi olla oma pelastussuunnitelma, jossa on esimerkiksi paloharjoitusten aikataulu sekä savunilmaisimien ja sammuttimien määrä ja sijainti.

Indikaattori 50.5: Turvallisuusongelmista (esimerkiksi varkauksista, väkivallasta, uhkauksista, ulkopuolisen yhteisön vihamielisyydestä) on mahdollista ilmoittaa vastaavalle henkilökunnalle turvallisesti.

- **Lisätietoja:** Ilman huoltajaa oleville lapsille on kerrottava, miten turvallisuuteen liittyvistä vaaratilanteista on ilmoitettava.

Indikaattori 50.6: Hätänumerot ovat esillä näkyvässä paikassa, ja käytettävissä on puhelin.

- **Lisätietoja:** Laitoksen puhelinnumero (käytettävissä ympärivuorokautisesti) on esillä näkyvässä paikassa siten, että ilman huoltajaa olevat lapset voivat tallentaa sen omiin puhelimiinsa tai merkitä muistiin, jotta he voivat aina tarvittaessa ottaa yhteyttä johonkukin.

Indikaattori 50.7: Turvallisuustoimissa otetaan huomioon myös seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan väkivallan havaitseminen ja estäminen.

- **Lisätietoja:** Tämä voidaan tehdä esimerkiksi valaisemalla alueet riittävästi, rajoittamalla ilman huoltajaa olevien lasten tarvetta kävellä yksin syrjäisillä alueilla tai niiden läpi, rajoitetaan pääsyä aikuisten luo ja varmistamalla, että ovissa on lukot.

Indikaattori 50.8: On tehty erityisjärjestelyitä ilman huoltajaa oleville lapsille, joilla on erityistarpeita.

- **Lisätietoja:** Käyttöön on otettava erityistoimia, joilla taataan kaikkien lasten turvallisuus, etenkin niiden lasten, joilla on ikään, perhetilanteeseen, sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai seksuaaliseen suuntautuneisuuteen sekä fyysisiin tai henkisiin terveysongelmiin liittyviä erityistarpeita. Käytössä on oltava erityisturvajärjestelyjä myös ihmiskaupan, seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan väkivallan, kidutuksen tai muunlaisen henkisen ja fyysisen väkivallan uhreille (ks. luku 3. Sijoittaminen, vaatimus 15 Lasten sijoittaminen (uudelleen) heidän erityistarpeidensa vuoksi).

Indikaattori 50.9: Ilman huoltajaa olevat lapset voivat leikkiä suojatussa tilassa, jossa ei ole vaaroja.

Turvallisuustoimia koskeva hyvä käytäntö

Hyvän käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Järjestetään tilat, joissa erityisryhmät voivat ilmaista turvallisuuteen liittyviä huolenaiheita yksityisesti väkivallasta ilmoittamisen kannustamiseksi.
- ✓ Käytetään järjestelmää, johon kirjataan tai tallennetaan turvallisuuteen liittyvät vaaratilanteet.

9.4 Yleiset tilat

Johdantohuomautukset

Näissä ohjeissa 'yleisillä tiloilla' tarkoitetaan tilaa, jossa ilman huoltajaa olevat lapset syövät ja viettävät vapaa-aikaa. Yleisten tilojen koko ja suunnittelu sekä niiden toiminnallisuus määräytyvät sen mukaan, minkä tyyppiseen majoituspaikkaan ilman huoltajaa olevat lapset sijoitetaan. Ilman huoltajaa olevien lasten yleiset tilat olisi kalustettava lapsiystävällisesti. Se tarkoittaa muun muassa mukavia istuimia (sohvia ja nojatuoleja). Niiden pitäisi olla myös tulenkestäviä. Lisäksi ne sisustetaan yleensä matoilla, tyynyillä, huonekasveilla ja verhoilla. Siksi yleiset tilat voivat tarkoittaa yhtä tai useampaa huonetta, joita ilman huoltajaa olevat lapset voivat käyttää.

Suurempien majoituspaikkojen yhteydessä yleiset tilat voisivat todennäköisesti tarkoittaa useita eri huoneita, joilla on eri käyttötarkoitukset; niissä esimerkiksi ruokaillaan, harrastetaan vapaa-ajan toimintaa tai osallistutaan yhteiseen toimintaan (esimerkiksi läksyjen tekemiseen, kielikursseille tai tiedotustilaisuuksiin). Pienemmissä majoituspaikoissa voi olla yksi monitoimihuone, joka voidaan muuttaa ruokailu-/oleskelutilaksi tai opiskelutilaksi tai vapaa-ajan tilaksi tarpeen ja vuorokaudenajan mukaan. Tämä perustuu siihen, että ilman huoltajaa olevien lasten mielenterveydellä ja mahdollisuudella osallistua vapaa-ajan toimintaan on selvä yhteys. Vapaa-ajan toimintaan tarkoitettujen tilojen olemassaolo tai ilman huoltajaa olevien lasten mahdollisuus osallistua yhteisiin toimiin (kuten sisäpelien pelaamiseen, harjoitusten tekemiseen, kieliopintoihin, ryhmille järjestettäviin tiedotuksiin tai liikuntaan) on tärkeää, koska se auttaa jäsentämään heidän päivänsä ja auttaa siten vähentämään liiallisesta toimettomuudesta johtuvia jännitteitä.

Vaatimukset ja indikaattorit

VAATIMUS 51: Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevilla lapsilla on riittävästi tilaa ruokailla.

Indikaattori 51.1: Kaikilla lapsilla on mahdollisuus ruokailla siihen tarkoitettuun tilaan.

- **Lisätietoja:** Kaikilla ilman huoltajaa olevilla lapsilla on mahdollisuus ruokailla ruokasalissa (isommassa majoituspaikassa) tai huoneessa, jossa on pöytä ja tarpeeksi monta tuolia. Ruokailutilassa voi olla muitakin toimintoja, kunhan se on käytettävissä ruokailuun tiettyinä kellonaikoina.

VAATIMUS 52: Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevilla lapsilla on riittävästi tilaa vapaa-ajan toimintaan ja ryhmätoimintaan.

Indikaattori 52.1: Majoituspaikassa tai sen lähistöllä julkisessa tilassa on alue, joka sopii vapaa-ajan toimintaan.

- **Lisätietoja:** Kun yhteismajoituksessa osoitetaan tiloja vapaa-ajan toimintaan, olisi otettava huomioon ilman huoltajaa olevien lasten sukupuoli, ikä sekä kulttuuri (esim. pukuhuoneet). Mikäli mahdollista, olisi hyvä järjestää erillisiä tiloja tai aikoja, jolloin vapaa-ajan toimintaan tarkoitettuja tiloja voi käyttää.

Indikaattori 52.2: Jos EU+-maa järjestää ryhmätoimintaa, käytettävissä on riittävästi asianmukaista tilaa siihen, esimerkiksi erillinen huone.

- **Lisätietoja:** Termillä 'ryhmätoiminta' tarkoitetaan esimerkiksi kielikursseja, ryhmätiedotustilaisuuksia, liikuntaa jne.

Indikaattori 52.3: Ilman huoltajaa olevilla lapsilla on itse majoituksen yhteydessä turvallinen huone/alue, jossa he voivat leikkiä ja osallistua ulkona vapaa-ajan toimintaan.

Indikaattori 52.4 a: Vähimmäismäärä vapaa-ajan toimintaa sijaitsee kohtuullisen kävelymatkan päässä, ja matkan käveleminen on turvallista; **JA**

Indikaattori 52.4 b: Yhteismajoituksen sisällä on tarjolla vähimmäismäärä lasten ikään sopivaa vapaa-ajan toimintaa; **JA**

Indikaattori 52.4 c: Lisätoimintaan voi päästä julkisilla liikennevälineillä tai EU+-maan järjestämällä kuljetuksella.

Indikaattori 52.5 a: Ilman huoltajaa olevat lapset (0–12) pääsevät *päivittäin* heidän ikäänsä sopiville leikkikentille ja leikkiloihin; **JA**

Indikaattori 52.5 b: Ilman huoltajaa olevat lapset (13–17) pääsevät *viikoittain* sisä- ja ulkourheilutiloihin.

Yleisiä tiloja koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Järjestetään erillinen opiskelutila tai monikäyttöhuoneeseen tietyt tunnit, jolloin läksyjä voi tehdä rauhassa.

9.5 Puhtaanapito

Johdantohuomautukset

Termillä 'puhtaanapito' tarkoitetaan prosessia, jolla varmistetaan siivoamalla ja hävittämällä jätteet, ettei tiloissa ole likaa, infektioita, tauteja jne. Tämän mukaisesti termi 'puhdas' tarkoittaa sitä, ettei majoituspaikassa ole tuhoeläimiä, luteita, taudinaiheuttajia eikä muita vaaroja. Tässä osiossa esitetyt puhtaanapitovaatimukset sovelletaan koko majoituspaikkaan, niin yksityisiin tiloihin kuin yleisiin tiloihin, jotka sijaitsevat majoituspaikan sisätiloissa tai ulkopuolella (tarvittaessa). Kansallisen kontekstin mukaan näiden vaatimusten kehittäminen ja valvonta saattaa kuulua muille asianomaisille viranomaisille (esimerkiksi puhtaanapidon valvontaelimille).

Isommissa majoituspaikoissa termillä 'yksityinen tila' tarkoitetaan vain (asuin)huonetta, ja kaikki muut huoneet kuuluvat yleisten tilojen kategoriaan. Puhtaanapitovaatimukset kuitenkin vaihtelevat erityyppisten yleisten tilojen (kuten keittiön, saniteettitilojen ja muiden huoneiden kuten toimistojen tai muihin toimintoihin tarkoitettujen tilojen) osalta. Pienemmissä majoituspaikoissa myös keittiötä, kylpyhuonetta ja muita tiloja tulee kuitenkin pitää yksityisinä tiloina.

Vaikka asianmukaisten puhtaanapitovaatimusten täyttäminen kuuluu jäsenvaltioiden asianomaisten viranomaisten kokonaisvastuulle, myös ilman huoltajaa olevat lapset voivat osallistua siihen ikänsä ja kehitystasonsa mukaan. Käytännössä osallistuminen tarkoittaa vastuuta yksityisten tilojen siivoamisesta. Lapset voivat lisäksi siivota muita tiloja oppimistarkoituksessa kansallisen lainsäädännön/määräyksen mukaan ja ilman huoltajaa olevien lasten ikä huomioon ottaen. Henkilöstön pitäisi neuvoa siivouksessa ja valvoa sitä. Joissakin tapauksissa siitä voidaan maksaa osana pieniä töitä, joita hakijat voivat tehdä joukkomajoituksessa. Tällöin vastuullisen tahon tai siivousyrityksen tulee valvoa siivousta.

Tarkempi kuvaus majoituspaikan puhtauteen liittyvistä vastuista on esitettävä järjestyssäännöissä.

Vaatimukset ja indikaattorit

VAATIMUS 53: Varmistetaan, että yksityiset ja yleiset tilat pysyvät puhtaina.

Indikaattori 53.1: Majoituspaikassa noudatetaan siivoussuunnitelmaa.

- **Lisätietoja:** Jokaisesta tilasta kerrotaan, miten usein ja minkä vaatimusten mukaan se on siivottava.

Indikaattori 53.2: Majoituspaikan yksityisten ja yleisten tilojen puhtaus tarkastetaan säännöllisesti.

- **Lisätietoja:** Tarkastuksissa otetaan huomioon ilman huoltajaa olevien lasten yksityisyyden tarve.

Indikaattori 53.3: Puhtaus tarkastetaan, kun henkilö muuttaa toiseen huoneeseen tai majoituspaikkaan.

Indikaattori 53.4: Jos ilman huoltajaa olevat lapset osallistuvat siivoukseen (oppimistarkoituksessa), henkilöstön on tärkeää ottaa huomioon heidän ikänsä ja kehitystasonsa ja antaa heille tarvittavan tasoista tukea. Heillä on myös oltava käytettävissään tarvittavat puhdistusaineet ja siivoustarvikkeet sekä suojavälineet, kuten suojahansikkaat ja hengityssuojaimet.

VAATIMUS 54: Varmistetaan, että keittiö ja saniteettitilat pidetään puhtaina.

Indikaattori 54.1: Tilojen puhtaus vastaa paikallisia ja kansallisia asetuksia ja vaatimuksia.

- **Lisätietoja:** Näissä määräyksissä voitaisiin esimerkiksi viitata siivouksen säännöllisyyteen jyrkijöiden ja syöpäläisten välttämiseksi.

Indikaattori 54.2: Tilat siivotaan vähintään päivittäin (majoituskeskuksissa) tai useammin, jos on tarpeen.

Indikaattori 54.3: Tilojen perussiivous tehdään säännöllisesti.

- **Lisätietoja:** Majoituskeskuksissa perussiivous pitäisi tehdä vähintään neljä kertaa vuodessa. Ilman huoltajaa olevien lasten käyttämien keittiötilojen puhtausvaatimukset eroavat ammattimaiselta ruoanlaitolta odotetulta.

Tilojen puhtauden varmistamista koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Otetaan käyttöön siivousaikataulu, joka esitetään selkeästi ja näkyvästi ja jonka lapset voivat tarkastaa.
- ✓ Henkilöstö tarkastaa aktiivisesti, että tehtävät on täytetty.

VAATIMUS 55: Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevat lapset voivat pestä pyykkiä tai pesettää pyykkiä säännöllisesti.

Indikaattori 55.1: Kun vuodevaatteet annetaan luontoissuorituksina ja kun majoituspaikka huolehtii niiden pesemisestä, ne on pestävä vähintään kahden viikon välein.

Vaihtoehtoiset indikaattorit:

Indikaattori 55.1 a: Ilman huoltajaa olevien lasten pitäisi voida pestä pyykkiä (myös pyyhkeitä) vähintään kerran viikossa, ja se voidaan tehdä itse tai tarvittavassa valvonnassa; **TAI**

- **Lisätietoja:** Tätä indikaattoria voidaan täsmentää kansallisessa kontekstissa määrittämällä pyykinpesukoneiden lukumäärä ja riittävät mahdollisuudet kuivata pyykki tiettyä henkilömäärää kohti.

Indikaattori 55.1 b: Jos pyykinpesupalvelu on käytössä, sen pitäisi olla riittävän hyvin saatavilla vähintään viitenä päivänä viikossa (myös viikonloppuisin).

9.6 Huolto

Johdantohuomautukset

Tässä osiossa termillä 'huolto' tarkoitetaan toimia, jotka ovat tarpeen ja jotka toteutetaan majoituspaikan alkuperäisen kunnan säilyttämiseksi niin hyvin ja niin pitkään kuin mahdollista.

Vaikka vastaanottoyksikön huolto kuuluu EU+-maiden asianomaisten viranomaisten kokonaisvastuulle, ilman huoltajaa olevat lapset voivat osallistua siihen vapaaehtoisesti, jos se on kansallisen lainsäädännön / kansallisten asetusten mukaan mahdollista. Kun ilman huoltajaa olevat lapset osallistuvat, se on tehtävä oppimistarkoituksessa, siinä on otettava huomioon ilman huoltajaa olevan lapsen ikä ja henkilöstön pitäisi ohjata ja valvoa heitä. Joissakin tapauksissa siitä voidaan maksaa osana pieniä töitä, joita hakijat voivat tehdä joukkomajoituksessa. Tällöin vastuullisen tahon tai huoltotöistä vastaavan erikoisyrittäjän tulee valvoa prosessia.

Vaatimukset ja indikaattorit

VAATIMUS 56: *Varmistetaan säännöllisellä huollolla, että majoituspaikat ovat turvalliset ja asianmukaisesti toimivat.*

Indikaattori 56.1: Majoituspaikan sekä sen huonekalujen ja laitteiden toiminnan asianmukaisuus arvioidaan säännöllisesti.

- **Lisätietoja:** *Nämä tarkastukset on tehtävä vähintään kerran vuodessa. Tarkistuslistasta voi olla apua arvioinnin toteuttamisessa.*

Indikaattori 56.2: Ilman huoltajaa olevilla lapsilla on mahdollisuus ilmoittaa huolto- ja korjaustarpeista.

Indikaattori 56.3: Majoituspaikassa tarvittavat korjaukset ja vaihdot tehdään nopeasti ja riittävän laadukkaasti.

- **Lisätietoja:** *Kokonaisvastuu majoituksesta huolehtimisesta on vastaanottoviranomaisella, mutta ilman huoltajaa olevat lapset voivat tehdä tiettyjä huoltotehtäviä vapaaehtoisesti ja oppimisen kannalta. Siinä on otettava huomioon lapsen ikä, ja henkilöstön on aina ohjattava ja valvottava sitä. Kokonaisvalvonnan pitäisi joka tapauksessa kuulua vastaavalle elimelle.*

9.7 Viestintävälineet ja -palvelut

Johdantohuomautukset

Viestintä on ilman huoltajaa oleville lapsille hyvin tärkeää koko vastaanottomenettelyn ajan. Termi 'viestintä' sisältää sekä ilman huoltajaa olevien lasten asemaa menettelyssä koskevan viestinnän että yksityisen viestinnän esimerkiksi perheenjäsenten kanssa. Asianmukainen viestintämahdollisuus on tärkeää, sillä se voi vaikuttaa lasten mielenterveyteen: se voi auttaa ehkäisemään ahdistusta, joka aiheutuu siitä, ettei lapsella ole yhteyttä alkuperämaahan tai kauttakulkumaahan jääneisiin perheenjäseniin ja ystäviin, tai siitä, että viestintämahdollisuudet edustajan, oikeusapua tai muita oleellisia palveluja tarjoavien organisaatioiden kanssa ovat riittämättömät.

Vaatimukset ja indikaattorit

VAATIMUS 57: *Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevilla lapsilla on asianmukainen mahdollisuus käyttää puhelinta, jotta he voivat pitää yhteyttä perheeseen, soittaa puheluita, jotka liittyvät menettelyyn, oikeusasioihin, terveyteen ja koulutukseen.*

Indikaattori 57.1: Puhelimen käyttö on mahdollista vähintään yhteydenpitoa perheeseen ja edustajaan, menettelyä, oikeusasioita, terveyttä ja koulutusta koskevia puheluita varten.

Indikaattori 57.2: Ilman huoltajaa olevilla lapsilla on päivittäinen käyttöoikeus vähintään yhteen puhelimeen majoitusyksikköä kohti.

- **Lisätietoja:** *Tiloihin asennettavien puhelinten määrään vaikuttaa tiloissa asuvien lasten määrä.*

Indikaattori 57.3: Ilman huoltajaa olevat voivat soittaa puheluita yksityisesti, ts. siten, etteivät muut ilman huoltajaa olevat lapset voi kuulla keskustelua.

VAATIMUS 58: *Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevilla lapsilla on asianmukainen mahdollisuus käyttää verkkoa.*

Indikaattori 58.1: Ilman huoltajaa olevat lapset voivat käyttää majoitustilojen verkkoa päivittäin maksutta koulunkäyntiin ja yhteydenpitoon perheeseen.

- **Lisätietoja:** *Verkkoyhteyden ja sen keston olisi oltava ikään sopivaa, ja henkilöstön pitäisi säädellä sitä. Mahdollisuus käyttää verkkoa majoituspaikassa voidaan järjestää joko siten, että ilman huoltajaa olevien lasten käytettävissä on langaton verkko (Wi-Fi), jota he voivat käyttää omilla viestintälaitteillaan (esimerkiksi älypuhelimillaan), tai että käytettävissä on riittävä määrä tietokoneita tiettyä henkilömäärää kohti.*

VAATIMUS 59: Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevilla lapsilla on mahdollisuus ladata viestintälaitteitaan.

Indikaattori 59.1: Lasta kohti on saatavilla ja käytettävissä vähintään yksi pistorasia elektronisten laitteiden lataamista varten.

- **Lisätietoja:** Latausasemia koskevien ristiriitojen välttämiseksi kussakin huoneessa pitäisi olla useita pistorasioita.

Viestintälaitteiden ja -palvelujen käyttömahdollisuutta koskeva hyvä käytäntö

Hyvänä käytäntönä pidetään seuraavaa:

- ✓ Ilman huoltajaa oleville lapsille järjestetään mahdollisuus kopioida tai tulostaa kouluun, turvapaikkamenettelyyn tai lääketieteellisiin kysymyksiin liittyviä asiakirjoja maksutta.
- ✓ Ilman huoltajaa olevilla lapsilla on mahdollisuus katsoa televisiokanavia, joilla lähetetään ohjelmaa vähintään kahdella majoituspaikan lasten yleisimmällä kielellä.

Liite I – Yhteenvetotaulukko

Ilman huoltajaa olevien alaikäisten vastaanotto-olosuhteiden toimintaa koskevat vaatimukset ja indikaattorit			
Luku	Alaluku	Vaatusmus	Indikaattorit
1. Ilman huoltajaa olevien lasten tiedottaminen, osallistuminen ja edustaminen	1.1 Tiedot	1. Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevat lapset saavat asiaankuuluvat tiedot.	1.1 Tiedot on annettava kohtuullisen ajan kuluessa, joka ei saa ylittää viittätoista päivää siitä, kun kansainvälistä suojelua koskeva hakemus on tehty, ainakin vastaanotto-olosuhteisiin liittyvistä etuuksista ja velvollisuuksista, joita heidän on noudatettava. 1.2 Tiedot olisi annettava veloituksetta. 1.3 Annettavissa tiedoissa olisi käsiteltävä ilman huoltajaa olevan lapsen tai hänen edustajansa kysymyksiä. 1.4 Tiedoissa käsitellään kaikkia ilman huoltajaa olevia lapsia koskevia vastaanotto-olosuhteiden näkökohtia ja ainakin oikeutta vastaanottoon, aineellisten vastaanotto-olosuhteiden tarjoamismuotoa (asuminen, ruoka, vaatteet ja päivittäisiin menoihin tarkoitettu raha), pääsyä terveydenhoitoon, koulutusta, vapaa-ajan toimintaa ja tarvittaessa erityisjärjestelyjä kansainvälisen suojelun hakijoille, joilla on erityistarpeita. 1.5 Tiedot annetaan ilman huoltajaa olevien lasten erityistarpeiden ja yksilöllisten olosuhteiden mukaisesti. 1.6 Tiedoissa käsitellään ilman huoltajaa olevien lasten kanssa työskentelevän henkilöstön tehtäviä. 1.7 Tiedoissa olisi selitettävä velvoite edustajan nimittämisestä, jotta ilman huoltajaa olevia lapsia voidaan auttaa menettelykysymyksissä ja heidän jokapäiväisessä elämässään. 1.8 Tiedoissa käsitellään kansainvälistä suojelua koskevan menettelyn keskeisiä näkökohtia, muun muassa pääsyä turvapaikkamenettelyyn, saatavilla olevaa oikeudellista apua ja sitä, miten sitä saadaan, mahdollisuuksia perheen jäljittämiseen, perheen yhdistämiseen, vapaaehtoiseen paluuseen ja muutoksenhakumenettelyihin, jotka ovat merkityksellisiä kyseisessä asiassa.
		2. Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevat lapset ymmärtävät asiaankuuluvat tiedot.	2.1 Tiedot annetaan lapsiystävällisellä, ikään sopivalla ja kulttuuri huomioon ottavalla tavalla. 2.2 Tietoa on annettava prosessin aikana järjestelmällisesti ja todisteet tietojen antamisesta on dokumentoitava (milloin tietoja annettiin, kuka niitä antoi jne.). 2.3 Vastaanottoyksiköissä on oltava saatavilla tulkkeja ja/tai kieltä osaavia välittäjiä, jotta ilman huoltajaa olevien lasten kanssa voidaan olla vuorovaikutuksessa heidän äidinkielellään.

Ilman huoltajaa olevien alaikäisten vastaanotto-olosuhteiden toimintaa koskevat vaatimukset ja indikaattorit			
Luku	Alaluku	Vaatusmus	Indikaattorit
1. Ilman huoltajaa olevien lasten tiedottaminen, osallistuminen ja edustaminen (jatkoa)	1.2 Osallistuminen	3. Varmistetaan, että lasten näkemykset/ mielipiteet otetaan huomioon ja toimitaan niiden mukaan heidän ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti.	3.1 Ilman huoltajaa oleville lapsille annetaan turvallisia ja osallistavia mahdollisuuksia ilmaista näkemyksensä/mielipiteensä ja saada näkemyksensä otetuksi huomioon iän ja kehitystason mukaan. 3.2 Vastaanottoyksikössä perustetaan ilman huoltajaa oleville lapsille sisäisiä valituksia varten luottamuksellinen ja esteetön menettely, josta tiedotetaan hyvin. 3.3 Ilman huoltajaa oleville lapsille annetaan palautetta siitä, miten heidän kannanottoaan käsiteltiin ja miten se on vaikuttanut toimiin, ainakin kerran kuussa.
	1.3 Edustus	4. Varmistetaan, että edustaja nimitetään mahdollisimman pian ja viimeistään 15 työpäivän kuluessa kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen tekemisestä, ja taataan, että edustaja voi antaa ilman huoltajaa olevalle lapselle apua hänen oikeudellisiin velvoitteisiinsa liittyvissä toiminnaissa.	4.1 Varmistetaan, että edustaja pystyy tarkistamaan, että majoitukseen ja asumiseen liittyvät järjestelyt ovat asianmukaisia lapsen fyysinen, henkinen, hengellinen, moraalinen ja sosiaalinen kehitystaso huomioon ottaen. 4.2 Taataan edustajalle keinot ilmoittaa kaikista ongelmista vastaanottohenkilöstölle, joka huolehtii lapsen asumisesta, tarpeen mukaan on taattava kulttuurivälittäjien osallistuminen ja kuuleminen. 4.3 Taataan edustajalle keinot antaa lapselle tietoa tämän oikeuksista ja velvollisuuksista, jotka liittyvät majoitukseen ja aineelliseen apuun, ja siinä yhteydessä auttaa lasta esittämään valitus, kun se on tarpeen. 4.4 Taataan edustajalle keinot tarkistaa, tiedotetaanko lapselle majoitustilojen henkilöstön ja hoitajien tehtävästä ja vastuista. 4.5 Taataan edustajalle keinot tarkistaa, että lapsella on tosiasiallinen pääsy koulutusjärjestelmään ja että lapsi käy koulussa säännöllisesti. 4.6 Taataan edustajalle keinot edistää lapsen pääsyä vapaan-ajan toimintaan, muun muassa leikkeihin ja virkistystoimintaan, jotka ovat hänen ikänsä, kehitystasonsa ja mielenkiinnon kohteidensa mukaisia.
		5. Varmistetaan, että oikeudellisilla neuvojilla tai avustajilla, kansainvälisiä järjestöjä ja kyseisen EU+-maan tunnetuimpia asiaankuuluvia kansalaisyhteistyöjärjestöjä edustavilla henkilöillä on asianmukainen pääsy vastaanotto-rakenteisiin, jotta he voivat auttaa ilman huoltajaa olevia lapsia.	5.1 Edellä mainittujen toimijoiden pääsyä majoituspaikkaan rajoitetaan vain tilojen ja ilman huoltajaa olevien lasten turvallisuuteen liittyvistä syistä, kunhan sitä ei rajoiteta liiallisesti tai katsota mahdottomaksi. 5.2 Edellä mainitut toimijat pystyvät tapaamaan ilman huoltajaa olevia lapsia ja keskustelemaan heidän kanssaan olosuhteissa, joissa riittävä yksityisyys on taattu.

Ilman huoltajaa olevien alaikäisten vastaanotto-olosuhteiden toimintaa koskevat vaatimukset ja indikaattorit			
Luku	Alaluku	Vaatusmus	Indikaattorit
1. Ilman huoltajaa olevien lasten tiedottaminen, osallistuminen ja edustaminen (jatkoa)	1.3 Edustaminen (jatkoa)	6. Varmistetaan, että on käytössä menettely, jolla voidaan alkaa jäljittää ilman huoltajaa olevan lapsen perheen jäseniä mahdollisimman pian saapumisen ja tunnistamisen jälkeen, tarvittaessa kansainvälisten tai muiden asiaankuuluvien järjestöjen avulla, ja suojata siinä lapsen etua.	6.1 Vastaanottoviranomaiset ja/tai muu vastuullinen henkilöstö ja edustaja käynnistävät tai aloittavat perheen jäljittämisen ilman huoltajaa olevien lasten antamien tietojen perusteella ja lapsen edun mukaisesti.
2. Erityistarpeiden ja riskien arvioinnit ja niihin puuttuminen	2.1 Erityistarpeet	7. Varmistetaan, että käytössä on alustava menettely ilman huoltajaa olevien lasten erityistarpeiden tunnistamista ja arvioimista varten.	7.1 Käytössä on vakiintunut mekanismi/ menettely, joilla ilman huoltajaa olevien lasten erityistarpeet tunnistetaan ja arvioidaan järjestelmällisesti. 7.2 Mekanismilla määrätään selvästi, mikä taho on vastuussa erityistarpeiden tunnistamisesta ja arvioinnista. 7.3 Mekanismissa määrätään selvästi, miten tunnistaminen ja arviointi kirjataan ja ilmoitetaan ilman huoltajaa olevalle lapselle ja muille asiaan liittyville toimijoille.
		8. Varmistetaan, että erityistarpeiden tunnistamista ja arviointia koskevaa mekanismia/ menettelyä sovelletaan tehokkaasti mahdollisimman pian saapumisen jälkeen.	8.1 Osoitetaan riittävät resurssit, jotta jokaisen ilman huoltajaa olevan lapsen erityistarpeet voidaan tunnistaa ja arvioida järjestelmällisesti. 8.2 Selkeä haavoittuvuus tunnistetaan ja arvioidaan alustavasti erityistarpeisiin puuttumiseksi vastaanottoon saavuttaessa ensimmäisenä päivänä tai viimeistään 24 tunnin kuluessa. 8.3 Vasta myöhemmin esiin tulevat erityistarpeet tunnistetaan ja arvioidaan asianmukaisesti, niihin puututaan ja ne dokumentoidaan. 8.4 Tarvittaessa erityistarpeiden arviointiin osallistuu alalle erikoistuneita toimijoita. 8.5 Vastaanottoviranomaisen ja päättävän viranomaisen väliset viestintäkanavat on perustettu ja yhteistyö aloitettu, ja niitä käytetään luottamuksellisuuden rajoissa. 8.6 Erityistarpeet tunnistetaan ja arvioidaan siten, ettei se rajoita ilman huoltajaa olevan lapsen kansainvälisen suojelun tarpeen tutkimista.
		9. Varmistetaan, että tunnistettuihin erityistarpeisiin vastataan kohtuullisessa ajassa.	9.1 Tunnistettuihin ja arvioituihin erityistarpeisiin puututaan ryhtymällä asianmukaisiin toimiin. Puuttumisen kiireellisyys riippuu tunnistetusta tarpeesta. 9.2 Jos erityistarpeita on tunnistettu, käytössä on mekanismi, jolla varmistetaan, että niitä seurataan säännöllisesti.

Ilman huoltajaa olevien alaikäisten vastaanotto-olosuhteiden toimintaa koskevat vaatimukset ja indikaattorit			
Luku	Alaluku	Vaatusmus	Indikaattorit
2. Erityistarpeiden ja riskien arvioinnit ja niihin puuttuminen. (jatkoa)	2.2 Riskinarviointi	10. Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevan lapsen kanssa vastaanottoyksikössä työskentelevä henkilöstö havaitsee ajoissa turvallisuusriskit sekä riskit lasten hyvinvoinnille.	10.1 Käytössä on vakioriskinarviointi ilman huoltajaa oleviin lapsiin liittyvien turvallisuusriskien havaitsemiseksi. 10.2 Ilman huoltajaa olevien lasten turvallisuusriskit arvioidaan ensimmäisellä viikolla saapumisen jälkeen ja toistetaan säännöllisesti vähintään puolivuositain. 10.3 Turvallisuusriskejä arvioidaan järjestelmällisesti. 10.4 Riskinarvioinnin tulosta käsitellään monialaisesti.
		11. Lapsiin erikoistunut henkilöstö varmistaa, että turvallisuusriskejä vähennetään ehdottomaan minimiin.	11.1 Riskinarviointiin perustuva huolenpito ja asianmukainen vastaanottoyksikkö tarjotaan viikon kuluttua saapumisesta. 11.2 Vastaanottoviranomaiset puuttuvat välittömästi, kun tilanteesta tulee äkisti turvaton, jotta turvaton tilanne voidaan poistaa. 11.3 Vastaanottoyksikössä on hälytysväline, ja niissä varmistetaan järjestelmällinen raportointi ja välitön reagointi, jos ilman huoltajaa oleva lapsi katoaa.
		12. Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevalle lapselle annetaan tietoa radikalisoitumisesta (ja sen lopettamisesta) ja että henkilöstö kertoo vastuullisille viranomaisille ilman huoltajaa olevien lasten (mahdolliseen) radikalisoitumiseen liittyvistä merkeistä.	12.1 Ilman huoltajaa olevien lasten kanssa työskentelevä henkilöstö keskustelee radikalisoitumisesta ilman huoltajaa olevien lasten kanssa tarpeen mukaan. 12.2 Vastaanottoyksikössä on hälytysväline, jotta radikalisoitumisen merkeistä voidaan ilmoittaa vastuullisille henkilöille ja viranomaisille.
3. Sijoittaminen		13. Ilman huoltajaa olevan lapsen yksittäiseen tilanteeseen liittyvät erityiset ja puolueettomat syyt (esim. ikä, kehitystaso ja erityistarpeet), vastaanottoyksikön tarjoama erityinen hoiva ja laitoksen tyyppi sekä mahdollisuudet muuhun kuin laitoshoitoon otetaan huomioon ilman huoltajaa olevaa lasta sijoitettaessa.	13.1 Käytössä on mekanismi, jolla arvioidaan, onko tiettyyn asuntoon sijoittamiseen erityisiä puolueettomia syitä.

Ilman huoltajaa olevien alaikäisten vastaanotto-olosuhteiden toimintaa koskevat vaatimukset ja indikaattorit			
Luku	Alaluku	Vaatusmus	Indikaattorit
3. Sijoittaminen (<i>jatkoa</i>)		14. Varmistetaan, että perheen yhtenäisyyttä kunnioitetaan lapsen edun periaatteen mukaisesti.	14.1 Ilman huoltajaa olevat lapset, jotka ovat sisaruksia (vastaanottodirektiivin 24 artiklan 2 kohdan määritelmän mukaisesti), majoitetaan yhdessä, mikäli he suostuvat siihen. 14.2 Ilman huoltajaa olevat lapset, heidän puolisonsa ja heidän lapsensa voidaan majoittaa yhteen, jos se on ilman huoltajaa olevan lapsen edun ja asiaankuuluvan kansallisen lain mukaista. 14.3 Mikäli mahdollista ja asianmukaista, perheen yhtenäisyyden periaatetta on noudatettava myös laajemman perheen jäsenten osalta.
		15. Varmistetaan, että erityistarpeet otetaan huomioon, kun ilman huoltajaa oleva lapsi sijoitetaan (uudelleen) tiettyyn asuntoon.	15.1 Ilman huoltajaa olevien lasten sijoittaminen tiettyyn asuntoon perustuu heidän erityisten vastaanottotarpeidensa arviointiin. 15.2 Ilman huoltajaa oleva lapsi voidaan siirtää tunnistettujen erityisten vastaanottotarpeiden vuoksi. 15.3 Ilman huoltajaa olevia lapsia pitäisi siirtää mahdollisimman vähän ja vain silloin, kun se on lapsen edun mukaista, esimerkiksi, jotta perheenjäsenten luo tai kouluun pääsy helpottuu. 15.4 Ilman huoltajaa olevien 18 vuotta täyttäneiden lasten pitäisi sallia jäädä samaan paikkaan / samalle alueelle, jos se on mahdollista. Kun 18 vuotta täyttänyt ilman huoltajaa oleva lapsi siirretään aikuisten vastaanottoyksikköön, olisi toteutettava erityistoimenpiteitä. Siirto pitäisi järjestää huolellisesti yhdessä molempien vastaanottoyksiköiden ja ilman huoltajaa olevan lapsen kanssa.
4. Päivittäinen huolenpito		16. Varmistetaan ilman huoltajaa olevan lapsen päivittäinen huolenpito majoituskeskuksessa (a) tai erillisessä asunnossa (b).	16.1 a Majoituskeskuksessa on ympärivuorokautisesti (lapsiin erikoistunutta) henkilöstöä. 16.1 b Lapsiin erikoistunutta henkilöstöä on erityisesti läsnä, kun ilman huoltajaa oleva lapsi on majoituskeskuksessa eli ennen koulua ja sen jälkeen, viikonloppuisin ja lomakautena. 16.1 c Jos yöllä läsnä oleva henkilöstö ei ole lapsiin erikoistunutta henkilöstöä, sille on ainakin annettava koulutusta lapsen suojelusta ja lapsen oikeuksista ja sillä on oltava tarpeelliset tiedot ilman huoltajaa olevien lasten erityistilanteesta majoituskeskuksessa. 16.1 d Ilman huoltajaa olevan lapsen läsnäolo majoituskeskuksessa tarkastetaan vähintään kerran päivässä, jotta voidaan varmistaa, että lapsi ei ole karannut. TAI 16.2 a Kun ilman huoltajaa oleva lapsi asuu erillisessä asunnossa, pätevään henkilöstöön voi ottaa yhteyttä ympärivuorokautisesti. 16.2 b Lapsiin erikoistunut vastaanottohenkilöstö käy erillisessä asunnossa asuvan ilman huoltajaa olevan lapsen luona vähintään kahdesti viikossa. 16.2 c Ilman huoltajaa olevan lapsen läsnäolo erillisessä asunnossa tarkastetaan kotikäynneillä, jotta voidaan varmistaa, että lapsi ei ole karannut. 16.3 Ilman huoltajaa olevien lasten jokapäiväistä elämää ja toimia tuetaan. 16.4 Ilman huoltajaa olevaa lasta autetaan läksyissä ja annetaan ohjausta.

Ilman huoltajaa olevien alaikäisten vastaanotto-olosuhteiden toimintaa koskevat vaatimukset ja indikaattorit			
Luku	Alaluku	Vaatusmus	Indikaattorit
4. Päivittäinen huolenpito (<i>jatkoa</i>)		17. Päivittäinen huolenpito järjestetään ilman huoltajaa olevien lasten huolenpitoa koskevan erityisen menetelmän mukaisesti.	17.1 Ilman huoltajaa olevien lasten huolenpitoa koskeva menetelmä esitetään käsikirjassa, ja päivittäisestä huolenpidosta vastaanottoyksikössä vastaava lapsiin erikoistunut henkilöstö tuntee sen ja soveltaa sitä. 17.2 Käsikirjassa on vähintään kuvaus päivittäisen huolenpidon tavoitteista ja niiden keskustelujen tiheydestä, joissa näistä tavoitteista ja niiden merkityksestä ilman huoltajaa olevalle lapselle sekä hänen turvallisuudestaan, tulevaisuudennäkymistään, osaamisestaan ja erityistarpeistaan keskustellaan lapsen kanssa. 17.3 Lapsiin erikoistunut vastaanottohenkilöstö keskustelee päivittäisen huolenpidon tavoitteista ja niiden merkityksestä säännöllisesti edustajan ja ilman huoltajaa olevan lapsen kanssa.
		18. Ilman huoltajaa olevaa lasta valmistellaan myöhempään riippumattomaan ja itsenäiseen elämään.	18.1 Itsenäisyyteen liittyviä taitoja arvioidaan säännöllisesti. 18.2 Ilman huoltajaa olevalle lapselle annetaan tukea ja koulutusta rahan käytöstä ja vastuullisesta energian kulutuksesta. 18.3 Ilman huoltajaa olevalle lapselle annetaan tukea ja koulutusta siivouksessa ja pyykin pesemisessä. 18.4 Ilman huoltajaa olevalle lapselle annetaan tukea ja koulutusta ruoan laittamisessa.
		19. Ilman huoltajaa olevan lapsen terveys ja hyvinvointi turvataan ja sitä edistetään ja kestävyyttä vahvistetaan.	19.1 Ilman huoltajaa olevan lapsen henkinen hyvinvointi ja mielenterveys otetaan huomioon, ja siitä huolehditaan päivittäisessä huolenpidossa. 19.2 Ilman huoltajaa oleva lapsi saa valistusta huumeiden ja alkoholin käytön riskeistä iän ja kehitystason mukaan. 19.3 Ilman huoltajaa oleva lapsi saa valistusta sukupuoli- ja lisääntymisterveydestä ja sukupuolirooleista iän ja kehitystason mukaan. 19.4 Ilman huoltajaa olevalle lapselle annetaan ainakin tietoa ja koulutusta, joiden tarkoituksena on vahvistua vastustamaan kaikenlaista henkistä, seksuaalista ja muuta fyysistä pahoinpitelyä ja laiminlyöntiä.
		20. Tuetaan ja seurataan ilman huoltajaa olevan lapsen henkistä ja sosiaalista kehitystä vakiomuotoisen huolenpitosuunnitelman avulla.	20.1 Lapsiin erikoistunut vastaanottohenkilöstö arvioi ilman huoltajaa olevan lapsen taustaa, tarpeita, osaamista ja tulevaisuudennäkymiä ilman huoltajaa olevan lapsen huolenpitosuunnitelman vakio-osana, ja lapsi osallistuu siihen. 20.2 Eri alojen asiaankuuluvat huolenpitäjät seuraavat ilman huoltajaa olevan lapsen henkistä ja sosiaalista kehitystä ja keskustelevat siitä (monialainen toimintamalli). 20.3 Edustajan kanssa vaihdetaan säännöllisesti tietoa ilman huoltajaa olevan lapsen henkisestä ja sosiaalisesta kehityksestä. 20.4 Kun ilman huoltajaa oleva lapsi siirretään uuteen vastaanottoyksikköön, huolenpitosuunnitelma lähetetään sitä ennen tai viimeistään siirtopäivänä luottamuksellisuusperiaatteen mukaisesti.

Ilman huoltajaa olevien alaikäisten vastaanotto-olosuhteiden toimintaa koskevat vaatimukset ja indikaattorit			
Luku	Alaluku	Vaatus	Indikaattorit
4. Päivittäinen huolenpito (<i>jatkoa</i>)		21. Varmistetaan toimiva pääsy vapaa-ajan toimintaan, muun muassa leikkiin ja virkistystoimintaan ilman huoltajaa olevien lasten iän mukaan.	21.1 Päivittäin on saatavilla monenlaista vapaa-ajan toimintaa sekä sisällä että ulkona ilman huoltajaa olevan lapsen iän ja hänen kuulemisensa perusteella. 21.2 Lapsiin erikoistunut vastaanottohenkilöstö ja/tai muut lapsenhoitoon osallistuvat vastuulliset aikuiset järjestävät ja valvovat vapaa-ajan toimintaa. 21.3 a Ilman huoltajaa olevat lapset (0–12) voivat valvottuna leikkiä päivittäin turvallisessa tilassa, joka on mukautettu heidän ikäänsä, JA 21.3 b vähimmäismäärä ilman huoltajaa olevien lasten ikään sopivia urheilulajeja on säännöllisesti tarjolla. 21.4 Verkkoyhteys ja sen kesto on ikään sopiva, ja henkilöstö säätelee ja valvoo sitä.

Ilman huoltajaa olevien alaikäisten vastaanotto-olosuhteiden toimintaa koskevat vaatimukset ja indikaattorit			
Luku	Alaluku	Vaatusmus	Indikaattorit
5. Henkilöstö		22. Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevien lasten päivittäisestä huolenpidosta vastaa riittävän pätevä henkilöstö.	22.1 Vastaanottoyksikössä on oltava riittävän pätevä henkilöstö ilman huoltajaa olevien lasten päivittäistä huolenpitoa varten.
		23. Varmistetaan, että henkilöstö on riittävän pätevää.	23.1 Ilman huoltajaa olevien lasten kanssa vastaanotossa työskentelevän henkilöstön työnmääritys (työnkuvaus) on selkeä. 23.2 Ilman huoltajaa olevien lasten kanssa vastaanotossa työskentelevä henkilöstö täyttää kansallisen lainsäädännön ja kansallisten säästösten mukaiset pätevyysvaatimukset oman tehtävänmäärityksensä (työnkuvauksensa) osalta. 23.3 Ilman huoltajaa olevien lasten kanssa vastaanotossa työskentelevällä henkilöstöllä ei ole rikosrekisterissä lapsiin liittyviä rikoksia tai rikkomuksia eikä rikoksia ja rikkomuksia, jotka antaisivat aiheutta epäillä vakavasti heidän kykyään omaksua lapsiin liittyvä vastuullinen tehtävä.
		24. Varmistetaan, että henkilöstö saa tarvittavan ja asianmukaisen koulutuksen.	24.1 Kaikki koulutus olisi liitettävä laajempiin menettelysääntöihin, joissa määritetään ne keskeiset käsitteet ja periaatteet, joihin vastaanottotyö perustuu. Tämä ei kuitenkaan vaikuta tarpeeseen järjestää erityiskoulutusta henkilöstölle, joka työskentelee ilman huoltajaa olevien lasten kanssa vastaanotossa. 24.2 Ilman huoltajaa olevien lasten kanssa vastaanotossa työskentelevä henkilöstö perehdytetään tehtävään perusteellisesti ja oikea-aikaisesti. 24.3 Erityisten vastaanottotarpeiden arviointiin, määrittämiseen, dokumentointiin ja käsittelyyn on selkeä opetussuunnitelma, jossa on koulutusvaatimukset kutakin tehtäväryhmää varten, mahdollisimman nopeasti ja koko vastaanoton ajan. 24.4 Koulutusta järjestetään säännöllisesti ja henkilöstön tarpeiden mukaan. 24.5 Annettavaan koulutukseen kuuluvat sukupuoli- ja ikänäkökohdat, kulttuurikoulutus, ristiriitojen hallinta, alustava koulutus ja erikoiskoulutus erityistarpeiden henkilöiden tunnistamisesta, tietoisuus mielenterveyskysymyksistä, radikalisoitumisen merkkien tunnistaminen ja ihmiskaupan uhrien tunnistaminen sekä ensiapu ja paloturvallisuus.

Ilman huoltajaa olevien alaikäisten vastaanotto-olosuhteiden toimintaa koskevat vaatimukset ja indikaattorit			
Luku	Alaluku	Vaatusmus	Indikaattorit
5. Henkilöstö (jatkoa)		25. Varmistetaan tehokas yhteistyö, tiedon jakaminen ja valistus ja edistetään niitä	25.1 Kirjatuista erityistarpeista olisi ilmoitettava asiaankuuluville sidosryhmille tarvittavien takeiden (erityistarpeet) ja tuen saamiseksi. 25.2 Ilman huoltajaa olevien lasten kanssa ammattinsa ja/tai tehtävänsä vuoksi yhteydessä olevilla, muun muassa sosiaalityöntekijöillä, opetus- ja terveydenhuoltohenkilöstöllä, rekisterivirkailijoilla, tulkeilla, tilahuoltajilla, hallinto-/koordinoitihenkilöstöllä sekä edustajilla on käytössään säännöllistä yhteistyötä, tietojen jakamista ja tiedottamista koskevat tilaisuudet ja/tai vaihtoehtoiset järjestelyt. 25.3 Edustajat ja muut ilman huoltajaa olevien lasten kanssa työskentelevät asiaankuuluvat toimijat tiedottavat toisilleen säännöllisesti ilman huoltajaa olevan lapsen henkisestä ja sosiaalisesta kehityksestä. 25.4 Kansallisessa ja kansainvälisessä lainsäädännössä säädettyjä luottamuksellisuussääntöjä noudatetaan kaiken sellaisen tiedon osalta, jonka ilman huoltajaa olevien lasten kanssa työskentelevät saavat työssään.
		26. Annetaan tukea ilman huoltajaa olevien lasten kanssa vastaanotossa työskentelevälle henkilöstölle.	26.1 Käytettävissä on erilaisia toimia, joista on apua vastaanottotyössä kohdattavien vaikeiden tilanteiden käsittelyssä.
		27. Varmistetaan hallinto, valvonta ja vastuuvollisuus säännöllisen – ainakin vuosittaisen – seurannan avulla ja otetaan siinä huomioon riittävä tuki henkilöstölle.	27.1 Vastaanottoyksikössä on oltava säännöllinen henkilöstön suorituskyvyn seurantamekanismi, jotta ilman huoltajaa olevien lasten päivittäinen huolenpito voidaan varmistaa.
6. Terveydenhoito		28. Varmistetaan pääsy lääkärintarkastukseen ja terveystarkastukseen ja terveyteen liittyvien ongelmien ehkäisy vastaanotto-prosessin alkuvaiheessa.	28.1 Ilman huoltajaa oleville lapsille on annettava tietoa oikeudesta terveydenhoitoon, lääkärintarkastuksen tarkoituksesta ja merkityksestä, terveystarkastuksesta ja rokotusohjelmista heti heidän vastaanottokeskukseen saapumisensa jälkeen. 28.2 Lääkärintarkastus ja terveystarkastus on tehtävä mahdollisimman pian vastaanottokeskukseen saapumisen jälkeen, jos ilman huoltajaa oleva lapsi antaa siihen suostumuksen. 28.3 Jos rokotusohjelmat eivät kuulu yleisiin pakollisiin terveysohjelmiin, ilman huoltajaa oleville lapsille olisi annettava tarvittavat rokotukset. 28.4 Ilman huoltajaa oleville lapsille annetaan ikään sopivia ja riittäviä sukupuoli- ja lisääntymisterveystietoja ja -palveluita. 28.5 Ilman huoltajaa oleville lapsille annetaan ehkäisyvälineitä.

Ilman huoltajaa olevien alaikäisten vastaanotto-olosuhteiden toimintaa koskevat vaatimukset ja indikaattorit			
Luku	Alaluku	Vaatusmus	Indikaattorit
6. Terveystenhoito (jatkoa)		29. Varmistetaan pääsy tarvittavaan terveydenhoitoon, joka vastaa maan kansalaisille annettavaa terveydenhoitoa, myös ehkäisevään hoitoon, mielen-terveyshoitoon sekä fyysiseen ja psykososiaaliseen hoitoon.	29.1 Kaikentyyppiset tarvittavat terveydenhoitopalvelut ovat ilman huoltajaa olevien lasten käytettävissä. 29.2 Pätevä terveydenhoitohenkilöstö vastaa terveydenhoitopalveluista. 29.3 Terveystenhoito on saatavilla <i>vastaanottoyksikössä</i> tai kohtuullisen matkan päässä jalan tai julkisilla liikennevälineillä, ja tarvittaessa henkilöstö tai edustaja saattaa ilman huoltajaa olevan lapsen palveluihin. 29.4 Tarvittava terveydenhoito ja määrätty lääkitys annetaan maksutta tai sen kustannukset korvataan päivittäisiin menoihin tarkoitettulla rahalla. 29.5 Vastaanottoyksikössä on järjestely lääkäriin määräämien lääkkeiden turvallista säilyttämistä ja jakelua varten. 29.6 Käytössä on asianmukaiset järjestelyt, joilla varmistetaan, että ilman huoltajaa oleva lapsi pystyy viestimään tehokkaasti terveydenhoitohenkilöstön kanssa. 29.7 Järjestelyt, joilla varmistetaan ensiavun saanti hätätilanteissa, on tehty. 29.8 Ilman huoltajaa oleville lapsille annetaan oikeus tutustua potilasasiakirjoihinsa, sanotun kuitenkin rajoittamatta kansallisen lainsäädännön soveltamista. 29.9 Käytössä on erityisjärjestelyitä ilman huoltajaa oleville lapsille, joilla on lääketieteellisiä erityistarpeita.
		30. Varmistetaan pääsy mielenterveyshoitoon, kuntoutuspalveluihin ja pätevään neuvontaan ilman huoltajaa oleville lapsille, jotka kärsivät psykologisista vaikeuksista ja/tai jotka ovat olleen jonkinlaisen pahoinpitelyn, laiminlyönnin, hyväksikäytön, kidutuksen tai julman, epäinhimillisen ja alentavan kohtelun uhreja ja jotka ovat kärsineet aseellisista selkkauksista, laatimalla pysyväisohjeet mielenterveyden ja psykososiaalista tukea varten.	30.1 Mielenterveyshoitoa, kuntoutuspalveluja ja/tai pätevää neuvontaa tarvitseville ilman huoltajaa oleville lapsille tarjotaan kyseisiä palveluja sairaalapsykologin läsnä ollessa vastaanottoyksikössä tai vastaanotolla yksikön ulkopuolella. 30.2 Pätevä terveydenhoitohenkilöstö tarjoaa mielenterveyshoitoa, kuntoutuspalveluja ja/tai pätevää neuvontaa.

Ilman huoltajaa olevien alaikäisten vastaanotto-olosuhteiden toimintaa koskevat vaatimukset ja indikaattorit			
Luku	Alaluku	Vaatusmus	Indikaattorit
7. Opetus – valmistavat luokat ja ammatillinen koulutus	7.1 Koulun ja muihin opetusjärjestelyihin pääsy	31. Varmistetaan tehokas pääsy koulun samoin edellytyksin kuin maan kansalaisilla viimeistään kolme kuukautta kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen tekemisen jälkeen.	31.1 Kaikkien ilman huoltajaa olevien lasten pitäisi päästä koulutukseen samoin ehdoin kuin maan kansalaisten. 31.2 Kaikkien täysi-ikäisiksi tulleiden ilman huoltajaa olevien lasten olisi voitava jatkaa keskiasteen opetukseen. 31.3 Opetusta on saatavilla yksikön ulkopuolella kohtuullisen matkan päässä tai yksikössä, ja tarvittaessa lapsiin erikoistuneen henkilöstön jäsen tai oikeudellinen edustaja saattaa lapsen. 31.4 Koulua käyvien tai muihin opetusjärjestelyihin osallistuvien ilman huoltajaa olevien lasten on voitava osallistua maan pakollisille koulun järjestämille retkille.
		32. Varmistetaan pääsy muihin koulutusjärjestelyihin, kun koulun ei ole tilapäisesti mahdollista päästä jäsenvaltioiden erityisten olosuhteiden tai ilman huoltajaa olevan lapsen erityistilanteen vuoksi.	32.1 Käytössä on erityisjärjestelyt, joiden avulla opetuspalveluja tarjotaan majoitustiloissa tai muissa soveltuviin paikoissa. 32.2 Käytössä on erityisjärjestelyt ilman huoltajaa oleville lapsille, joilla on erityistarpeita.
	7.2 Valmistavat luokat	33. Varmistetaan koulun pääsy ja koulunkäynti.	33.1 Kaikkien ilman huoltajaa olevien lasten pitäisi päästä sisäisille tai ulkoisille valmistaville luokille, myös kielitunneille tarpeen mukaan, jotta koulun pääsy ja sen käymistä voidaan edistää. 33.2 Käytössä on sisäisiä tai ulkoisia järjestelyjä, muun muassa infrastruktuuri, opintosuunnitelma ja koulutettu henkilöstö, joilla varmistetaan, että valmistavat luokat ovat tehokkaita ja lasten tarpeiden mukaisia.
	7.3 Ammatilliseen koulutukseen pääsy	34. Varmistetaan pääsy ammatilliseen koulutukseen, kun yleisopetuksen ei katsota olevan lapsen edun mukaista.	34.1 Ilman huoltajaa olevien lasten pitäisi päästä ammatilliseen koulutukseen riippumatta heidän edeltävän koulutuksensa tunnustamisesta. 34.2 Käytössä on erityisjärjestelyitä ilman huoltajaa oleville lapsille, joilla on erityistarpeita.
8. Ruoka, vaatetus ja muut tarvikkeet kuin elintarvikkeet ja etuudet	8.1 Ruoka	35. Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevat lapset saavat riittävästi asianmukaista ruokaa.	35.1 Elintarviketurvallisuutta koskevat vaatimukset otetaan huomioon. 35.2 Päivässä tarjotaan vähintään viisi ateriaa, joista vähintään yksi on kypsennetty ja tarjoillaan lämpimänä. 35.3 Aterioita tarjoillessa olisi otettava huomioon ilman huoltajaa olevien lasten päivittäinen aikataulu. 35.4 Aterioilla taataan tasapainoinen ja monipuolinen ruokavalio. 35.5 Ilman huoltajaa oleville lapsille kerrotaan aterian koostumus. 35.6 Käytössä on erityisjärjestelyitä ilman huoltajaa oleville lapsille, joilla on erityisruokavalio. 35.7 Erityisryhmien ruokatottumukset ja ruokarajoitteet otetaan huomioon.
		36. Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevilla lapsilla on juomavettä käytössään vuorokauden ympäri.	36.2 a Jokaiselle lapselle annetaan vähintään 2,5 litraa vettä päivässä henkilökohtainen fysiologia ja ilmasto huomioon ottaen. 36.2 b Majoituspaikassa on juomaveden kannalta asianmukainen infrastruktuuri; TAI 36.2 c Jos asianmukaista infrastruktuuria ei ole, juomavettä jaetaan muulla tavoin.

Ilman huoltajaa olevien alaikäisten vastaanotto-olosuhteiden toimintaa koskevat vaatimukset ja indikaattorit			
Luku	Alaluku	Vaatusmus	Indikaattorit
8. Ruoka, vaatetus ja muut tarvikkeet kuin elintarvikkeet ja etuudet (<i>jatkoo</i>)	8.2 Vaatetus ja muut tarvikkeet kuin elintarvikkeet	37. Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevalla lapsella on riittävästi vaatteita.	37.1 Ilman huoltajaa oleville lapsille järjestetään vaatetus mahdollisimman pian. 37.2 Ilman huoltajaa olevalla lapsella on riittävästi alusvaatteita viikoksi ilman, että niitä täytyisi välillä pestä. 37.3 Ilman huoltajaa olevalla lapsella on ainakin vähimmäismäärä vaatekappaleita. 37.4 Ilman huoltajaa olevalla lapsella on vähintään kaksi erilaista kenkäparia. 37.5 Jos jokin vaate ei ole kulumisen vuoksi enää käyttökelpoinen, vaihtovaatteen saamiseen on vakiintunut tapa. 37.6 Ilman huoltajaa olevalla lapsella, jolla on vauvoja tai pieniä lapsia, on lapsilleen riittävästi vaatteita viikoksi ilman, että niitä täytyisi välillä pestä.
		38. Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevilla lapsilla on asianmukaiset vaatteet.	38.1 Vaatetus on kooltaan kohtuullisen sopiva ilman huoltajaa olevalle lapselle. 38.2 Vaatteet ovat kohtuullisen hyvässä kunnossa ja vastaavat vastaanottavan yhteisön nykyisiä ja lasten taustan mukaisia vaatimuksia. 38.3 Saatavilla on asianmukaisia kausivaatteita. 38.4 Koulun retkille ja lukujärjestyksen ulkopuoliseen koulun toimintaan tarvittavat riittävät vaatteet annetaan.
		39. Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevilla lapsilla on riittävästi asianmukaisia henkilökohtaisia hygieniatuotteita käytettävissään.	39.1 Käytettävissä on luettelo, jossa täsmennetään, minkä tyyppisiä ja miten paljon henkilökohtaisia hygieniatuotteita lapsilla on oikeus saada sen mukaan, minkä ikäisiä ja kumpaa sukupuolta he ovat. 39.2 Tarvittavat henkilökohtaiset hygieniatuotteet ovat lapsen käytettävissä joko säännöllisesti jaettavina luontoissuorituksina, henkilöiden lukumäärän mukaan tai päivittäisiin tarkoitettulla rahalla ostettavina.
		40. Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevilla lapsilla on muut oleelliset tarvikkeet kuin elintarvikkeet käytettävissään	40.1 Käytettävissä on riittävästi vuodevaatteita ja pyyhkeitä. 40.2 Pyykinpesuainetta on saatavilla, jos ilman huoltajaa olevat lapset pesevät omat vaatteensa. 40.3 Käytössä on erityisjärjestelyitä ilman huoltajaa oleville lapsille, joilla on erityisiä vastaanottotarpeita.
		41. Varmistetaan, että koulua käyville tai muuhun opetusjärjestelyyn osallistuville lapsille järjestetään asianmukaiset vaatteet ja koulutarvikkeet, jotta he voivat osallistua kaikkiin koulun toimintoihin täysimääräisesti.	41.1 Oppivelvollisuuskoulua käyville tai muihin opetusjärjestelyihin osallistuville ilman huoltajaa oleville lapsille järjestetään asianmukaiset vaatteet koulun toimintoja varten. 41.2 Koulua käyvät tai muihin opetusjärjestelyihin osallistuvat ilman huoltajaa olevat lapset saavat koululaukun (repu tai muun laukan) ja kaikki koulun edellyttämät tarvikkeet maksutta. 41.3 Koulun retkille ja lukujärjestyksen ulkopuoliseen koulun toimintaan tarvittavat riittävät vaatteet annetaan.

Ilman huoltajaa olevien alaikäisten vastaanotto-olosuhteiden toimintaa koskevat vaatimukset ja indikaattorit			
Luku	Alaluku	Vaatusmus	Indikaattorit
8. Ruoka, vaatetus ja muut tarvikkeet kuin elintarvikkeet ja etuudet (<i>jatkoo</i>)	8.3 Päivittäisiin menoihin tarkoitettu raha	42. Varmistetaan, että annetaan päivittäisiin menoihin tarkoitettu raha.	42.1 Päivittäisiin menoihin tarkoitettun rahan määrästä on laadittu selkeä määritelmä. 42.2 Päivittäisiin menoihin tarkoitettun rahan laskentamenetelmä on määritetty selvästi. 42.3 Päivittäisiin menoihin tarkoitettun rahan saa käyttää vapaasti (taskuraha). 42.4 Päivittäisiin menoihin tarkoitettun rahan määrässä on huomioitu vähintään seuraavat kulut, ellei niitä anneta luontoissuorituksina: viestintä ja tietoliikenne, koulutarvikkeet, henkilökohtainen hygienia ja vartalonhoito, vapaa-ajan toiminta ja matkakulut, jotka liittyvät terveydenhoitopalvelujen käyttämiseen ja lääkkeiden hankkimiseen, turvapaikkamenettelyyn ja oikeusapuun sekä kouluikäisten lasten koulunkäyntiin tai muihin koulujärjestelyihin. 42.5 Päivittäisiin menoihin tarkoitettu raha annetaan säännöllisesti ja vähintään kerran kuukaudessa.
	9. Asuminen	9.1 Sijainti	43. Varmistetaan, että oleelliset palvelut, kuten julkiset palvelut, koulu, terveydenhoito, sosiaali- ja oikeusapupalvelut, päivittäistavarakauppa, pesula ja vapaa-ajan toiminta, ovat maantieteellisesti tehokkaasti saatavilla. 43.1 Käytössä on erityisjärjestelyitä lapsille, joilla on erityistarpeita. 43.2 a Oleelliset palvelut on järjestetty majoituspaikassa; TAI 43.2 b Majoituspaikka sijaitsee kohtuullisen kävelymatkan päässä oleellisista palveluista, ja käytettävissä oleva infrastruktuuri on kävelemisen kannalta turvallinen; TAI 43.2 c Oleellisten palvelujen luo pääsee julkisilla liikennevälineillä, ja matkan kesto on kohtuullinen; TAI 43.2 d Oleellisten palvelujen luo pääsee jäsenvaltion järjestämällä kuljetuksella.
	9.2 Infrastruktuuri	44. Varmistetaan, että joukkomajoituksen huoneessa on riittävästi tilaa.	44.1 Jokaiselle ilman huoltajaa olevalle lapselle annetaan vähintään neljä neliömetriä tilaa henkilöä kohti. 44.2 Varmistetaan noin neljän neliömetrin vähimmäistila henkeä kohti ja huoneen korkeus 2,10 metriä. 44.3 (Asuin)huoneessa on tarpeeksi tilaa yhdelle sängylle ja yhdelle kaapille.
		45. Varmistetaan ilman huoltajaa olevien lasten yksityisyys ja turvallisuus joukkomajoituksessa.	45.1 Yhteen (asuin)huoneeseen saa majoittaa enintään neljä ilman huoltajaa olevaa lasta. 45.2 Yksittäisille mies- ja naispuolisille lapsille on erilliset (asuin)huoneet, joihin vastakkaista sukupuolta edustavat lapset eivät pääse. 45.3 Pääsyn rajoittaminen olisi varmistettava siten, että tilat ovat erillään aikuisten tiloista. 45.4 Yksityisiin tarkoituksiin (majoituspaikan sisä- tai ulkopuolella) on varattu huone esimerkiksi edustajan, oikeusavustajan, sosiaalityöntekijän tai muiden asiaan liittyvien toimijoiden tapaamista varten, ja se on tarvittaessa ilman huoltajaa olevien lasten käytettävissä.

Ilman huoltajaa olevien alaikäisten vastaanotto-olosuhteiden toimintaa koskevat vaatimukset ja indikaattorit			
Luku	Alaluku	Vaatus	Indikaattorit
9. Majoitus (<i>jatkoo</i>)	9.2 Infrastrukturi (<i>jatkoo</i>)	46. Varmistetaan, että majoituspaikassa on riittävästi huonekaluja.	46.1 Jokaisessa huoneessa on oltava vähintään seuraavat huonekalut: 46.1.1 yksi yhden hengen vuode; JA 46.1.2 työpöytä ja yksi tuoli henkilöä kohti joko (asuin)huoneessa tai yleisissä tiloissa; JA 46.1.3 lasta kohti yksi lukittava kaappi, joka on riittävän iso henkilökohtaisten tavaroiden (kuten vaatteiden, rahojen ja asiakirjojen) säilyttämiseen. 46.2 Kaappi on lukittava yhteisissä huoneissa. 46.3 Yhteiset tilat / asuinalueet olisi kalustettava kotoisesti ja lapsiystävällisesti, ja niissä olisi muun muassa oltava riittävästi pöytiä, tuoleja, sohvia ja nojatuoleja. Tiloissa olisi oltava yhteinen olohuone. 46.4 Majoituspaikoissa, joissa ilman huoltajaa olevat lapset laittavat itse ruokaa, keittiössä on kaikki seuraavat tarvikkeet käytettävissä: 46.4.1 riittävästi tilaa jääkaapissa henkilöä kohti; JA 46.4.2 riittävästi hyllytilaa henkilöä kohti; JA 46.4.3 vähintään lieden käyttömahdollisuus henkilöä kohti; JA 46.4.4 vähimmäismäärä astioita, kuppeja, ruoanlaittovälineitä ja aterimia henkilöä kohti. 46.5 Majoituspaikoissa, joissa on ravitsemuspalvelut, lapsen on päästävä valvottuun ruoanlaittokoulutukseen, ja keittiössä on oltava saatavilla seuraavat tarvikkeet: 46.5.1 riittävästi tilaa jääkaapissa, uunin/lieden käyttömahdollisuus ja riittävästi hyllytilaa 46.5.2 riittävä määrä astioita, kuppeja, ruoanlaittovälineitä ja aterimia henkilöä kohti.
		47. Varmistetaan riittävät, asianmukaiset ja toimivat saniteettitilat majoituspaikassa.	47.1 Kaikkien lasten olisi päästävä turvallisesti ja toimivasti suihkuun/kylpyyn, ja heillä olisi oltava pesuallas, lämmintä ja kylmää vettä, sekä lukittava ja toimiva wc, jonka henkilöstö voi avata ulkopuolelta. 47.2 Kymmentä ilman huoltajaa olevaa lasta kohti on oltava vähintään yksi toimiva ja lukittava wc käytettävissä läpi vuorokauden. 47.3 Kahdeksaa lasta kohti on vähintään yksi toimiva suihku tai kylpy, josta saa lämmintä ja kylmää vettä. 47.4 Kymmentä lasta kohti on oltava vähintään yksi toimiva pesuallas ja kuumaa ja kylmää vettä läpi vuorokauden. 47.5 Jos kylpyhuoneessa on useampi kuin yksi suihku, niiden väliin on järjestettävä näköeste. 47.6 Kummallekin sukupuolelle on erilliset wc:t sekä pesuallat ja suihkutilat (selvästi ja ymmärrettävästi merkityt) pieniä majoituspaikkoja lukuun ottamatta. 47.7 Käytössä on järjestelyjä, joilla varmistetaan, että lapset pääsevät tiloihin turvallisesti ja että lasten yksityisyyttä kunnioitetaan aina. 47.8 Käytössä on järjestelyjä, joilla varmistetaan, että vaatteet ja pyyhkeet pysyvät kuivina, kun lapset ovat suihkussa. 47.9 Käytössä on erityisjärjestelyitä lapsille, joilla on erityistarpeita.

Ilman huoltajaa olevien alaikäisten vastaanotto-olosuhteiden toimintaa koskevat vaatimukset ja indikaattorit			
Luku	Alaluku	Vaatusmus	Indikaattorit
9. Majoitus (jatkoa)	9.2 Infrastrukturi (jatkoa)	48. Varmistetaan, että majoituspaikka täyttää asiaan liittyvät kansalliset ja paikalliset asetukset.	48.1 Majoituspaikka on rakennettu sovellettavien paikallisten ja kansallisten asetusten mukaan. 48.2 Majoituspaikkaa huolletaan ja ylläpidetään asiaan liittyvien paikallisten ja kansallisten asetusten mukaisesti ottaen huomioon kaikki mahdolliset vaaratekijät. 48.3 (Asuin)huoneisiin ja yleisiin tiloihin / oleskelutiloihin tulee riittävästi luonnonvaloa ja raikasta ilmaa, ja niissä on verhot ja/tai ikkunaluukut, joilla huoneen saa tarvittaessa pimennettyä. 48.4 Majoituspaikan kaikissa tiloissa on asianmukainen lämpötilansäätöjärjestelmä. 48.5 (Asuin)huoneet ja yleiset tilat on suojattu liialliselta ympäristömelulta.
		49. Varmistetaan, että liikuntarajoitteisille kansainvälisen suojelun hakijoille tarkoitetun majoituspaikan rakenteita muutetaan sisältä ja ulkoa heidän tarpeisiinsa sopivaksi.	49.1 Majoituspaikka sijaitsee 49.1 a pohjakerroksessa TAI 49.1 b käytettävissä on hissi, jota on muutettu liikuntarajoitteisten henkilöiden käyttöön sopivaksi; TAI 49.1 c portaita on korkeintaan enimmäismäärä sen mukaan, miten liikuntarajoitteinen henkilö on. 49.2 Ulkona olevien polkujen tai ajoteiden pinta on kova ja tasainen. 49.3 Sisäänkäynti on suunniteltu niin, että liikuntarajoitteiset ilman huoltajaa olevat lapset pääsevät sisään ja ulos. 49.4 Majoituspaikan sisällä olevat oviaukot ja käytävät ovat riittävän leveät pyörätuolin käyttäjille. 49.5 Liikuntarajoitteisten ilman huoltajaa olevien lasten käyttämissä huoneissa ja tiloissa on tukikaiteet. 49.6 Käytettävissä on mukautetut saniteettitilat, joissa on esimerkiksi esteettömät suihkutilat, tukikaiteet, pyörätuolin käyttäjille sopivalla korkeudella olevat pesualtaat ja wc-istuimet sekä pyörätuoleille soveltuvat lattiapinnat kylpyhuoneissa ja wc-tiloissa.
	9.3 Turvallisuus	50. Varmistetaan riittävät turvallisuustoimet.	50.1 Majoituspaikan ja varusteiden riskinarviointi tehdään säännöllisesti, ja siinä otetaan huomioon ulkoiset ja sisäiset tekijät. 50.2 Asianmukaiset turvallisuustoimet otetaan käyttöön riskinarvioinnin tuloksen perusteella. 50.3 Tiloihin pääsyä valvotaan. 50.4 Tilojen paloturvallisuudesta huolehditaan kansallisen lainsäädännön mukaan. 50.5 Turvallisuusongelmista (esimerkiksi varkauksista, väkivallasta, uhkauksista, ulkopuolisen yhteisön vihamielisyydestä) on mahdollista ilmoittaa vastaavalle henkilökunnalle turvallisesti. 50.6 Hätänumerot ovat esillä näkyvässä paikassa, ja käytettävissä on puhelin. 50.7 Turvallisuustoimissa otetaan huomioon myös seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan väkivallan havaitseminen ja estäminen. 50.8 Käytössä on erityisjärjestelyitä lapsille, joilla on erityistarpeita. 50.9 Lapsille tarjotaan turvallinen leikkipaikka, jossa ei ole vaaroja.

Ilman huoltajaa olevien alaikäisten vastaanotto-olosuhteiden toimintaa koskevat vaatimukset ja indikaattorit			
Luku	Alaluku	Vaatusmus	Indikaattorit
9. Majoitus (<i>jatkoo</i>)	9.4 Yleiset tilat	51. Varmistetaan, että ilman huoltajaa olevilla lapsilla on riittävästi tilaa ruokailla.	51.1 Kaikilla lapsilla on mahdollisuus ruokailla siihen tarkoitettussa tilassa.
		52. Varmistetaan, että lapsilla on riittävästi tilaa vapaa-ajan toimintaan ja ryhmätoimintaan.	52.1 Majoituspaikassa tai sen lähistöllä julkisessa tilassa on alue, joka sopii vapaa-ajan toimintaan. 52.2 Jos jäsenvaltio järjestää ryhmätoimintaa, käytettävissä on riittävästi asianmukaista tilaa siihen, esimerkiksi erillinen huone. 52.3 Lapsilla on itse majoituksen yhteydessä turvallinen huone/alue, jossa he voivat leikkiä ja osallistua ulkona vapaa-ajan toimintaan. 52.4 a Vähimmäismäärä vapaa-ajan toimintaa sijaitsee kohtuullisen kävelymatkan päässä, ja matkan käveleminen on turvallista; JA 52.4 b yhteismajoituksen sisällä on tarjolla vähimmäismäärä lasten ikään sopivaa vapaa-ajan toimintaa; JA 52.4. c lisätoimintaan voi päästä julkisilla liikennevälineillä tai jäsenvaltion järjestämällä kuljetuksella. 52.5 a Ilman huoltajaa olevat lapset (0–12) pääsevät päivittäin heidän ikäänsä sopiville leikkikentille ja leikkitiloihin; JA 52.5 b ilman huoltajaa olevat lapset (13–17) pääsevät viikoittain sisä- ja ulkoilutiloihin.
	9.5 Puhtaanapito	53. Varmistetaan, että yksityiset ja yleiset tilat pysyvät puhtaina.	53.1 Majoituspaikassa noudatetaan siivoussuunnitelmaa. 53.2 Majoituspaikan yksityisten ja yleisten tilojen puhtaus tarkastetaan säännöllisesti. 53.3 Puhtaus tarkastetaan, kun henkilö muuttaa toiseen huoneeseen tai majoituspaikkaan. 53.4 Jos ilman huoltajaa olevat lapset osallistuvat siivoukseen (oppimistarkoituksessa), henkilöstön on tärkeää ottaa huomioon heidän ikänsä ja kehitystasonsa ja antaa heille tarvittavan tasoista tukea. Heillä on myös oltava käytettävissään tarvittavat puhdistusaineet ja siivoustarvikkeet sekä suojavälineet, kuten suojahansikkaat ja hengityssuojaimet.
		54. Varmistetaan, että keittiö ja saniteettitilat pidetään puhtaina.	54.1 Tilojen puhtaus vastaa paikallisia ja kansallisia asetuksia ja vaatimuksia. 54.2 Tilat siivotaan vähintään päivittäin (majoituskeskuksissa) tai niin usein kuin on tarpeen. 54.3 Tilojen perussiivous tehdään säännöllisesti.
		55. Varmistetaan, että lapset voivat pestä pyykkiä tai pesettää pyykkiä säännöllisesti.	55.1 Kun vuodevaatteet ja pyyhkeet annetaan luontoissuorituksina ja kun majoituspaikka huolehtii niiden pesemisestä, ne on pestävä kahden viikon välein. 55.2 a Lasten pitäisi voida pestä pyykkiä (myös pyyhkeitä) vähintään kerran viikossa, ja se voidaan tehdä itse tai tarvittavassa valvonnassa. 55.2 b Jos pyykinpesupalvelu on käytössä, sen pitäisi olla riittävän hyvin saatavilla vähintään viitenä päivänä viikossa (myös viikonloppuisin).

Ilman huoltajaa olevien alaikäisten vastaanotto-olosuhteiden toimintaa koskevat vaatimukset ja indikaattorit			
Luku	Alaluku	Vaatusmus	Indikaattorit
9. Majoitus (jatkoa)	9.6 Huolto	56. Varmistetaan säännöllisellä huollolla, että majoituspaikat ovat turvalliset ja asianmukaisesti toimivat.	56.1 Majoituspaikan sekä sen huonekalujen ja laitteiden toiminnan asianmukaisuus arvioidaan säännöllisesti. 56.2 Ilman huoltajaa olevilla lapsilla on mahdollisuus ilmoittaa huolto- ja korjaustarpeista. 56.3 Majoituspaikassa tarvittavat korjaukset ja vaihdot tehdään nopeasti ja riittävän laadukkaasti.
	9.7 Viestintävälineet ja -palvelut	57. Varmistetaan, että lapsilla on asianmukainen mahdollisuus käyttää puhelinta, jotta he voivat pitää yhteyttä perheeseensä, soittaa puheluita, jotka liittyvät menettelyyn, oikeusasioihin, terveyteen ja koulutukseen.	57.1 Puhelimen käyttö on mahdollista vähintään yhteydenpitoa perheeseen ja edustajaan, menettelyä, oikeusasioita, terveyttä ja koulutusta koskevia puheluita varten. 57.2 Lapsilla on päivittäinen käyttöoikeus vähintään yhteen puhelimeen majoitusyksikköä kohti. 57.3 Lapset voivat soittaa puheluita yksityisesti, ts. siten, etteivät muut lapset voi kuulla keskustelua.
		58. Varmistetaan, että lapsilla on asianmukainen mahdollisuus käyttää verkkoa.	58.1 Lapset voivat käyttää majoitustilojen verkkoa päivittäin maksutta koulunkäyntiin ja yhteydenpitoon perheeseen.
		59. Varmistetaan, että lapsilla on mahdollisuus ladata viestintälaitteitaan.	59.1 Lasta kohti on saatavilla ja käytettävissä vähintään yksi pistorasia elektronisten laitteiden lataamista varten.

EU:n yhteystiedot

Henkilökohtaisesti

Ympäri Euroopan unionia on satoja Europe Direct -tietokeskuksia. Lähimmän keskuksen osoitteen saa sivustolta https://europa.eu/european-union/contact_fi

Puhelimella tai sähköpostilla

Europe Direct -palvelu vastaa Euroopan unionia koskeviin kysymyksiisi. Palveluun voi ottaa yhteyttä

- maksuttomaan puhelinnumeroon 00 800 6 7 8 9 10 11 (jotkin operaattorit voivat veloittaa puheluista maksun),
- tavalliseen puhelinnumeroon +32 22999696 tai
- sähköpostilla osoitteeseen https://europa.eu/european-union/contact_fi

Tietoa EU:sta

Verkossa

Euroopan unionista on tietoa kaikilla EU:n virallisilla kielillä Europa-verkkosivustolla osoitteessa https://europa.eu/european-union/index_fi

EU:n julkaisut

EU:n ilmaisia ja maksullisia julkaisuja voi ladata ja tilata osoitteessa <https://publications.europa.eu/en/publications>. Ilmaisisista julkaisuista saa kappaleita ottamalla yhteyttä Europe Direct -palveluun tai paikalliseen tietokeskukseen (katso https://europa.eu/european-union/contact_en).

EU:n lainsäädäntö ja siihen liittyvät asiakirjat

EU:ta koskevaa oikeudellista tietoa sekä kaiken EU:n lainsäädännön vuodesta 1952 lähtien kaikissa virallisissa kieliversioissa saa Eurlex-sivustolta osoitteessa <http://eur-lex.europa.eu>

Avointa dataa EU:sta

EU:n avoimen datan portaalista (<http://data.europa.eu/euodp/fi>) pääsee EU:n tietokantoihin. Dataa voi ladata ja käyttää uudelleen maksutta sekä kaupallisiin että muihin kuin kaupallisiin tarkoituksiin.

■ Euroopan unionin
julkaisutoimisto